

RAPORT ANUAL 2024

CONDUCEREA ROMATSA ÎN ANUL 2024

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

Ardelean Felix Corneliu	președinte (până la 31.05.2025)
Șușnea Florentina	membru (de la 31.05.2024)
Coman Constanța	membru (de la 31.05.2024)
Cojoc Marius Adrian	membru (de la 31.05.2024)
Ilie Laurențiu Andrei	membru (de la 31.05.2024)
Nedelcu Corvin	membru provizoriu (până la 31.05.2024)
Grama Eduard	membru provizoriu (până la 02.02.2025)
	Membru (de la 31.05.2024)
Burghiu David Alexandru	membru provizoriu
Olteanu Elena Zînica	membru provizoriu (până la 31.05.2024))
Cupă Ion	membru provizoriu
Arat Oana Marie	membru provizoriu

ECHIPA MANAGERIALĂ

Cojoc Marius Adrian	director general
Florea Valeriu Laurențiu Adrian	director departament operațional
Cimpuieru Valentin	director departament tehnic dezvoltare
Radu-Cîtu Cristian	director economic
Cătinean Pavel	director siguranță și calitate
Dumitrescu Cosmin	director tehnic
Titea Dragoș-Virgil	director juridic și administrativ

ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ, TEHNICĂ, SIGURANȚA ȘI CALITATEA SERVICIILOR FURNIZATE

ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ

Managementul Activității de Rută

- Activități privind optimizarea sectorizării în FIR/CTA București

Termenul propus inițial pentru implementare a fost data de ciclu AIRAC, respectiv 20 aprilie 2023. Ulterior, acesta a fost replanificat pentru anul 2025

- analiza SAAM/NEST de capacitate, încărcare instantanee, workload CTA, conflicte potențiale pentru variantele de sectorizare preliminare propuse de membrii Grupului de Lucru;
- Optimizarea structurii de rute ATS pentru conformare cu structura ERNIP în vigoare – Planul de îmbunătățire a rețelei de rute la nivel european
 - au continuat activitățile pentru implementarea proiectelor/activităților prevăzute în ERNIP – European Route Network Improvement Plan – ediția în vigoare;
 - modificarea segmentelor de rute ATS în vecinătatea unor CTR-uri (turnuri de control al traficului aerian) astfel încât să fie asigurată evoluția continuă a aeronavelor într-un spațiu aerian controlat continuu;
 - coordonarea cu BULATSA în cadrul procesului de consultare inițiat de BULATSA pentru modificări în FIR Sofia cu impact asupra fluxurilor de trafic aerian în FIR București (extindere TMA Varna).
- Analiza evoluției fluxurilor din FIR București în contextul evoluției traficului aerian internațional și al implementării de către NM EUROCONTROL a măsurilor ATFM pentru sezonul de vară 2024 pentru a identifica efectele aplicării acestora asupra fluxurilor de trafic aerian din FIR București, cu utilizarea aplicațiilor pentru proiectare spațiu aerian SAAM/NEST.
- Analizarea săptămânală a evoluției traficului în FIR București în corelare cu prognoza pe termen scurt, prin utilizarea datelor de trafic la nivel european primite din partea Network Manager-ului.
- Studii și analize de trafic: analizarea constantă a evoluției traficului aerian în România și a prognozelor disponibile cu utilizarea aplicațiilor și bazelor de date disponibile dezvoltate de EUROCONTROL (SAAM, NEST, DDR2, NMIR, STATFOR), precum și de ROMATSA (traficul ROMATSA transpus în format compatibil SAAM/NEST, aplicația CONCAT – pentru concatenarea datelor de trafic pe perioade mari de timp, pentru evidențierea tendințelor de trafic/complexitate).
- Planificarea capacității operaționale pe termen mediu:
 - planificarea, la nivel strategic, a capacității ACC București, prin asigurarea procedurilor necesare continuității serviciilor de control de trafic aerian la ACC București și furnizarea, în mod regulat, de informații privind disponibilitatea capacității în contextul planului sezonier continuu al NOP implementat de managerul de rețea la nivelul rețelei ATM europene;

- participarea și analiza traficului pentru pregătirea ședințelor cu NM pe tema planificării strategice a capacității ACC București pentru perioada 2023-2024: elaborarea modelului de capacitate pe termen mediu și lung cu considerarea scenariului cu/fără recrutarea de CTA conform propunerilor din Planul de Performanță PP RP4.
- Analiza propunerilor pentru proceduri de zbor instrumental aferente unor CTR-uri și TMA-uri din FIR București și formularea de observații și propuneri.
- Colaborarea pentru elaborarea Planului ATM/ANS, implementarea și tranziția PBN în România;
- Participarea la analiza proiectelor de acte normative și reglementărilor trimise spre consultare de către AACR, MTI (Reglementarea RACR-ATS, propuneri de amendament pentru PAC-ATS, Reglementarea RACMR-MSA-UFSA etc), respectiv furnizarea opiniei privind noi propuneri legislative. Participarea la analiza proiectelor de documente elaborate de organizațiile internaționale la care România este parte: Uniunea Europeană, EASA, EUROCONTROL, ICAO etc.
- Coordonarea, elaborarea sau actualizarea, după caz, a procedurilor operaționale aplicabile cu precădere în domeniul serviciilor de trafic aerian de rută și în spațiul aerian de clasa G, precum și a procedurilor de coordonare între unitățile ATS ale ROMATSA și ACC București și unitățile ACC adiacente (LoAs). Au fost elaborate 6 proceduri PIN, 2 amendamente la PIN-uri și au fost efectuate 37 amendamente la LoAs.
- Coordonarea elaborării evaluărilor de risc pentru modificările sistemului ATM aferente activității de furnizare a serviciilor de trafic aerian de rută și urmărirea aplicării măsurilor de reducere a riscurilor. Au fost elaborate 6 evaluări de siguranță și 8 liste de verificări.
- Indicatori de performanță. În acest context se înscrie și participarea la elaborarea Planului de Performanță pentru cea de-a patra perioadă de referință – RP4: analize de evoluție a traficului și revizuirea planului de capacitate pe termen mediu și lung, contribuție la raportul de monitorizare PP pe teme de capacitate și environment.
- Activități de raportare:
 - ACE Benchmarking – activități de interogare și corelare/integrare date pentru raportarea anuală ACE
 - Interogare și integrare date operaționale pentru raportarea în procesul de monitorizare a PP RP3 și Planul Anual RP3.
- Dezvoltarea Danube FAB din perspectivă operațională – a continuat cooperarea cu partenerii bulgari pentru analiză operațională pentru identificarea modalităților optime de colaborare din perspectiva siguranței traficului aerian și a fluidizării fluxurilor de trafic.
- Colaborarea civil-militară în scopul aplicării conceptului de utilizare flexibilă a spațiului aerian – activitate permanentă.
În acest context se menționează elaborarea sau actualizarea, după caz, a unor protocoale și/sau proceduri de colaborare civil-militară, a procedurilor de management pre-tactic și tactic al spațiului aerian respectiv participarea la activități militare cu impact asupra activității de rută.

- Elaborarea propunerilor de măsuri corective în urma inspecțiilor și auditurilor interne și externe și urmărirea implementării acestora.
- Analiza evenimentelor de siguranță raportate (REAC) și urmărirea implementării măsurilor corective dacă a fost cazul. Participarea experților managementului activității de rută în comisiile de cercetare ulterioară a unor evenimente ATM.
- Participarea la activități coordonate de CCM de înființare, modificare, reconfigurare a zonelor LRTRA, LRD, la propunerea Statului Major al Forțelor Aeriene. Elaborarea documentației pentru schimbarea sistemului ATM – lista de verificări, evaluarea de siguranță. Termenul de finalizare a documentației în vederea transmiterii către AACR este ianuarie 2025 iar termenul de implementare este data de ciclu AIRAC – 17 aprilie 2025.
- Întocmirea bazelor de amendare AIP România în conformitate cu modificările de spațiu aerian. Au fost emise cinci baze de amendament AIP și o bază NOTAM.
- Participarea la încheierea de protocoale, proceduri, reglementări în colaborare cu instituții interne – MTI, AACR, SMFA și utilizatori ai spațiului aerian – TAROM, AOPA, ARCA etc.
- Participarea, în calitate de coordonator adjunct, la implementarea obiectivului FCM06 – Traffic Complexity Assessment, definit în European ATM Master Plan – Implementation Plan 2016 (ESSIP 2016), aplicabil României.
- Preluarea coordonării proiectului ATC-TBO sol 5.01, parte a programului de cercetare și inovare privind Cerul Unic European Digital, finanțat prin Programul Horizon Europe, apelul financiar Digital European Sky Industrial Research 01 (HORIZON-SESAR-2022-DES-IR-01).
- Participarea la activitățile desfășurate în cadrul proiectului Air Traffic Control Trajectory Based Operations (ATC-TBO)
- Activități privind implementarea Regulamentului (UE) nr. 373/2017 cu modificările și completările ulterioare de stabilire a unor cerințe comune pentru furnizorii de management al traficului aerian/servicii de navigație aeriană și de alte funcții ale rețelei de management al traficului aerian și pentru supravegherea acestora: actualizare și elaborare proceduri PIN, după caz, pentru conformare cu cerințele regulamentului, aplicabile pentru domeniul ATS. De asemenea, în cursul anului 2024, s-au desfășurat activități privind monitorizarea conformării cu cerințele Regulamentului (UE) nr. 373/2017 aplicabile în domeniul furnizării serviciilor de trafic aerian, cu precădere a celor de rută. Au fost elaborate două proceduri noi și ediții noi pentru 5 proceduri.
- Coordonarea acțiunilor ROMATSA la recomandările de siguranță incluse în buletinul informativ emis de EASA privind siguranța „SIB No. 2022-02R2 Global Navigation Satellite System Outage and Alterations Leading to Navigation/Surveillance Degradation”.
- Efectuarea inspecțiilor operaționale planificate la ACC București, conform planificării anuale aprobate.
- Participarea la reuniuni EUROCONTROL - RNDSG (Route Network Development Sub Group – ICAO EUR Region), APDSG (ATM Procedures Development Sub-

Group), subordonat NETOPS, CPSP (Capacity Planning Group), subordonat NETOPS, CECM/CANSO, STATFOR Users Group.

- Participarea la activitățile de instruire a personalului CTA ab-initio și CITA ab-initio, pe domeniul de competență.
- Participarea la organizarea și desfășurarea selecției de personal care va urma un curs de pregătire în vederea obținerii licenței CTA stagiar.
- Participarea la examinarea personalului CTA din cadrul ACC București în vederea avansării/promovării, inclusiv la examinări pentru supervizori.
- Activități de îndrumare a studenților Facultății de Aeronave repartizați pe domeniul operațional pentru efectuarea stagiului obligatoriu de practică (3 studenți).

Managementul Activității de Terminal

Principalele activități desfășurate în anul 2024, în domeniul managementului activității de terminal au fost următoarele:

- Proiecte de modernizare/înființare a aeroporturilor:
 - coordonarea/elaborarea documentelor specifice pentru proiectele de modernizare a unor aeroporturi (planuri implementare, actualizare proceduri interne ROMATSA, proceduri de zbor instrumental, evaluări siguranță);
 - colaborarea cu operatorii de aerodrom în cazul lucrărilor de modernizare/extindere/înlocuire a echipamentelor/infrastructurii de aerodrom din dotare în vederea evaluării impactului asupra sistemului ATM și pentru protejarea componentelor acestuia precum și pentru asigurarea menținerii siguranței traficului aerian în perioada executării lucrărilor;
 - întocmirea, împreună cu experții de sisteme ATM, a documentului „Cerințe operaționale și specificații funcționale pentru sistemele de supraveghere video vizuală utilizate de unitățile ATS TWR convenționale;
 - participarea la ședințe pe subiectul înființării de aeroporturi noi: Aeroportul Sud, Aerodromul Remetea, Aeroportul Galați-Brăila;
- Colaborarea cu aeroporturile – aplicarea Regulamentului (UE) nr. 139/2014 și 373/2017:
 - coordonarea și finalizarea/actualizarea acordurilor privind serviciile de navigație aeriană și procedurilor locale comune cu majoritatea operatorilor de aerodrom.
- Centralizarea situației mișcărilor în FIR București și în zona terminală:
 - centralizarea lunară a situației mișcărilor pe toate aeroporturile din România;
 - centralizarea lunară a situației mișcărilor în FIR București;
 - transmiterea trimestrială/anuală a datelor către AACR;
 - centralizarea zilnică a mișcărilor comerciale pe toate aeroporturile din România;
- Pregătirea/Informarea CTA
 - informarea CTA privind intrarea în vigoare a unor noi reglementări sau modificarea acestora, stabilirea nivelului de pregătire CTA (controlori de trafic aerian);

- informarea CTA privind intrarea în vigoare a unor modificări operaționale, stabilirea nivelului MBI;
 - participarea în comisiile de evaluare pentru avansarea sau promovarea CTA;
 - participarea în calitate de lector al Organizației de Pregătire ROMATSA.
- Inspecții operaționale
 - monitorizarea aplicării planurilor de măsuri stabilite în urma auditurilor sau inspecțiilor operaționale efectuate de către AACR, DSC-ROMATSA și experții managementului activității de terminal;
 - efectuarea inspecțiilor operaționale SMT.
- Elaborarea documentației specifice domeniului de activitate
 - actualizarea Manualelor Operaționale TWR, APP;
 - participarea la consultări privind modificările consultative și propunerile de amendamente (Cod Aerian, RACMR MSA UFSA etc.);
 - coordonarea întocmirii procedurilor de colaborare între subunitățile DSNA și aeroporturi și obținerea acceptului AACR de punere în serviciu;
 - coordonarea pentru elaborarea procedurilor de colaborare pentru realizarea de spectacole/concursuri aeriene și lansări baloane cu aer cald;
 - participarea la elaborarea procedurilor de colaborare pentru exercițiile militare care au loc în spațiul aerian de terminal;
 - coordonarea pentru elaborarea de proceduri de colaborare între unitățile TWR și operatorii VFR;
 - coordonarea elaborării/actualizării procedurilor RWY INC și EXC;
 - coordonarea/analiza/propunerea de actualizare ale documentațiilor (proceduri operaționale, manuale operaționale, ROF etc.) pentru conformarea cu Regulamentele (UE) nr. 373/469/1177/665 și certificarea ASM/ATFM;
 - coordonarea actualizării LoA între subunități;
 - colaborarea pentru întocmirea expozeului ROMATSA și cererea de certificare;
 - colaborarea pentru demonstrarea conformității ROMATSA cu Regulamentul (UE) nr. 373/469/208;
 - elaborarea bazei de amendament AIP;
 - elaborarea bazei NOTAM.
- **Proceduri de zbor instrumental**
 - coordonarea procesului de proceduri de zbor instrumental (inclusiv proceduri PBN) pentru 17 aeroporturi pentru care ROMATSA asigură servicii de trafic aerian:
 - coordonare formulare cerințe operaționale ale CTA/operatori aerieni/SMFA/operator aerodrom
 - coordonări cu organizația de proiectare
 - coordonări agenți geodezi, operatori aerodrom pentru clarificări baze date teren/obstacole
 - coordonări acorduri părți interesate, avizare concepte, avizare documentații finale
 - elaborare evaluări siguranță
 - coordonări pentru validarea din zbor
 - coordonare proces aprobare AACR
 - coordonare proces publicare
 - elaborare baze amendament AIP
 - coordonări training CTA

Se derulează 2 contracte care includ:

- revizia/optimizarea tuturor procedurilor de zbor instrumental existente în AIP pentru cele 17 aeroporturi
- proiectarea și implementarea unor proceduri RNP APCH pentru ambele direcții ale pistelor
- proiectarea și implementarea rutelor SID convenționale pentru aeroporturile unde nu au fost publicate anterior
- revizia rutelor SID/STAR RNAV1 pentru senzor DME/DME și proiectarea acestora suplimentar pentru senzor GNSS
- reproiectarea tuturor hărților ATC SMA.

În anul 2024 au fost finalizate și publicate procedurile de zbor instrumental pentru: Craiova, Iași, Baia Mare-lot 1, Brașov.

Pe parcursul aceluiași an, s-a derulat procesul pentru următoarele proceduri de zbor instrumental, acestea urmând a fi publicate în 2025: Bacău, Oradea, Satu Mare, Tulcea, Otopeni, Băneasa, Cluj Napoca, Sibiu, Târgu Mureș, Arad și Timișoara.

- Optimizarea structurilor de spațiu aerian
 - proiectarea extinderii CTR Baia Mare și modificarea LRTRA70.
- Alte activități operaționale
 - monitorizarea riscurilor aferente activității specifice turnurilor de control de aerodrom (TWR) și unităților de control de apropiere (APP), analiza Raportării Evenimentelor de Aviație Civilă (REAC), formularea de cerințe sau recomandări pentru reducerea riscurilor;
 - consultarea cu operatorii aerieni;
 - întocmirea documentației privind extinderea programului de lucru pe Aeroportul Brașov;
 - participarea la grupul de lucru pentru identificarea și elaborarea propunerilor de proiecte eligibile pentru finanțarea din fonduri europene;
 - participarea la grupul de lucru pentru optimizarea spațiului aerian;
 - participarea la grupul de lucru „Strategia ROMATSA privind furnizarea serviciilor de navigație aeriană pe aeroporturile din România”;
 - participarea la ședințele RP4 și oferirea de suport pentru întocmirea documentației;
 - elaborarea/verificarea documentației transmise către AACR pentru acceptarea modificărilor Sistemului ATM (liste verificări, solicitări de acceptare a modificării Sistemului ATM, notificări, evaluări de siguranță, concepte operaționale etc.);
 - coordonarea activității studenților aflați în practică;
 - participarea la activități de proiectare și implementare de proceduri de zbor instrumental PBN în România, incluse în programul cu finanțare europeană SPICE. Participarea în grupul de lucru SPICE prin completarea documentației de raportare a progresului, justificare plăți etc.;
 - formularea de răspunsuri la solicitările primite din partea Judecătoriilor – întârzieri,/anulări curse;
 - formularea de răspunsuri/avize solicitări privind lansarea focurilor de artificii/activități zbor drone (Mogoșoaia, Romexpo, Otopeni, Bacău etc.);
 - coordonarea cu unitățile TWR în privința sesizărilor privind zgomotul în zona aeroporturilor pentru formularea răspunsurilor către petenți;
 - armonizarea implementării GRF;
 - participarea la grupul de lucru GMT Brașov;

- participarea la grupul de lucru privind uniformizarea manualelor operaționale;
 - participarea la grupul de lucru SHPSG (Safety Human Performance Sub-Group EUROCONTROL, reprezentant ROMATSA);
 - participarea la cursuri de specialitate;
 - colaborarea cu experții de mediu și calitate și completarea chestionarelor CANSO-Green ATM;
 - participarea la întâlniri pentru analiza solicitărilor de amplasare a parcurilor eoliene/clădiri;
 - analizarea studiilor aeronautice și implementarea modificărilor în sistemul ATM/ANS pentru facilitarea instalărilor turbinelor eoliene care afectează procedurile de zbor instrumental;
 - participarea la întâlnirile RATCA;
 - participarea la consultarea publică în vederea finalizării Planurilor de prevenire și reducere a zgomotului aeroportuar;
 - participarea la întâlnirea tehnico-operațională – Proiect ASAS;
 - participarea de grupul de lucru „ATC TBO”;
 - participarea la grupul de lucru „SPATIO”;
 - participarea la grupul de lucru privind planul național de acțiune pentru reducerea emisiilor în aviație.
- Noutăți în materie de operațiuni și infrastructură
 - implementarea conceptului Performance Based Navigation
 - colaborarea pentru elaborarea Planului ATM/ANS de implementare și tranziție PBN în România;
 - elaborarea evaluării de siguranță pentru implementarea procedurilor de zbor instrumental PBN;
 - colaborarea cu Consiliul Județean Brașov și Aeroportul Internațional Brașov-Ghimbav – asigurarea suportului pentru înființarea aeroportului din Brașov și operaționalizarea unității TWR Brașov (elaborarea punctelor de vedere, cerințelor, participarea la grupuri de lucru, analiza conceptului operațional/caietelor de sarcini/conceptului tehnic, coordonarea pentru elaborarea procedurilor operaționale de colaborare, analiza și ulterior transmiterea către AACR a procedurilor de zbor instrumental, colaborarea pentru aprobarea în cadrul CMSA a structuriide spațiu aerian aferent Aeroportului Brașov, proceduri de colaborare cu operatorii aerieni din zona Brașov etc.).

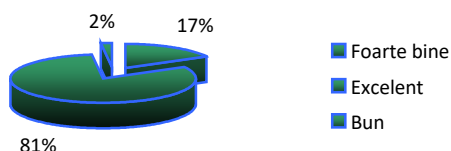
Managementul Informațiilor Aeronautice

Principalele activități desfășurate în anul 2024, în domeniul Managementul Informațiilor Aeronautice (AIM), au fost următoarele:

- Managementul AIS:
 - planificarea și efectuarea inspecțiilor interne operaționale la unitățile care furnizează AIS;
 - modificarea programului de lucru al serviciilor ATM/ANS la aeroportul din Brașov:
 - participarea și elaborarea evaluării de siguranță
 - modificarea procedurilor de lucru
 - coordonarea actualizării procedurilor de lucru/colaborare ARO/Briefing București Otopeni și ARO/Briefing Timișoara

- elaborarea bazei de amendamente la AIP pentru modificările aferente furnizării AIS și a funcției asociate ARO, obținerea aprobării de la AACR pentru publicare și publicarea în AIP România.
- pregătirea personalului:
 - organizarea și coordonarea cursurilor de pregătire recurentă pentru CITA instructor
 - actualizarea planului de pregătire pentru cursul de pregătire inițială a controlorilor de informare trafic aerian stagiar
 - obținerea aprobării AACR, organizarea și coordonarea cursului de pregătire inițială a controlorilor de informare trafic aerian stagiar
 - actualizarea suportului de curs și susținerea materiilor de specialitate (corespunzătoare domeniului de informare aeronautică) la cursurile pentru personalul CTA, CITA și MAT/MAP
- asigurarea funcției de Client Security Office (CSO) pentru ROMATSA în legătură cu Baza Europeană de date AIS-EAD, gestionarea utilizatorilor și drepturile acestora în lucrul cu EAD, modulele SDO, PAMS, INO;
- achiziționarea următoarelor servicii:
 - servicii de tipografie digitală în vederea tipăririi hărților aeronautice care se elaborează în cadrul serviciului
 - servicii de mentenanță software EAD
 - servicii de cartografie
- implementarea Sistemului AIS:
 - introducerea datelor în baza de date – AeroDB
 - introducerea datelor în modul WePub și identificarea problemelor în vederea optimizării aplicației
 - testarea noilor versiuni de soft instalate în sistemul de testare și în sistemul operațional
 - participarea la întâlniri de progres cu echipa IDS AirNav
- Furnizarea AIS
 - primirea și analizarea bazelor AIS de la originatori, transmiterea de observații în vederea corectării și transmiterea lor spre aprobarea AACR, în vederea publicării;
 - publicarea documentelor de informare aeronautică cu următoarele modificări la AIP România:
 - actualizarea informațiilor legate de LVP LRIA
 - actualizarea unor tarife de aeroport
 - modificarea unor atribute ale unor puncte de raport (5LNC) și implementarea unor puncte de raport noi
 - actualizarea informațiilor referitoare la intrarea, tranzitul și plecarea aeronavelor
 - actualizarea informațiilor referitoare la infrastructura aerodromurilor: LRAR, LRBS, LRCK, LRTR, LRTM, LRBS, LRSV, LRTC, LRBC, LRBM, LROD, LRCV, LRIA, LROP, LRBN
 - modificarea CTR Baia Mare (LRBM)
 - publicarea procedurilor de zbor instrumental noi la aeroporturile LRCV și LRBM
 - actualizarea setului de date de obstacolare pentru zonele 2 și 3 la LRBM
 - actualizarea informațiilor referitoare la timpul de răsărit și apus al soarelui pentru toate aerodromurile/heliporturile publicate în AIP România

- actualizarea tarifului pentru serviciile de navigație aeriană de rută (RANC) și a tarifului pentru serviciile de navigație aeriană terminală (TANC reglementat)
- actualizarea hărții FRA
- actualizarea hărții ENR 6.2
- actualizarea hărții VFR România (LR-SE, LR-SW, LR-NW, LR-NE);
- publicarea unui număr de 6 Circulare de informare aeronautică și 13 Suplimente la AIP România;
- multiplicarea și distribuirea produselor AIS publicate;
- menținerea datelor aeronautice în Baza de date AIS europeană – EAD, modulele SDO (Static Data Operations) și PAMS (Published AIP Management System);
- postarea pe site-ul propriu, www.aisro.ro, a elementelor Pachetului Integrat de Informare Aeronautică publicate;
- ca urmare a analizei răspunsurilor la Chestionarele privind furnizarea AIS de către ROMATSA, completate de la abonații la documentele AIS pentru serviciul AIS, a fost obținut rezultatul prezentat în diagrama următoare:

Managementul Informațiilor Meteorologice (MIM)

În anul 2024 au fost realizate următoarele categorii de activități:

- Asistența meteorologică
 - În vederea asigurării conformării cu baza de reglementare, a fost actualizată procedura cadru privind dezvoltarea planurilor locale de asigurare a contingenței furnizării serviciilor de meteorologie aeronautică. În baza acestei proceduri cadru au fost verificate procedurile de lucru locale amendate;
 - În vederea asigurării conformării cu baza de reglementare, au fost verificate amendamentele procedurilor locale (coordonare, colaborare);
 - În vederea asigurării conformării cu baza de reglementare, au fost elaborate/amendate următoarele proceduri:
 - PIN 2807 – Instrucțiuni de operare la Stația Meteorologică Aeronautică
 - PIN 2859 – Instrucțiuni de utilizare a sistemului ROMAWOS de către personalul CTA
 - PIN 2871 – Instrucțiuni de operare a sistemului ROMAWOS pentru personalul meteorologic
 - PIN 2872 – Instrucțiuni de operare a aplicației MetConsole pentru personalul meteorologic
 - În vederea monitorizării conformării cu baza de reglementare au fost efectuate inspecții operaționale la BMA București – SMA Băneasa, BMA Craiova, BMA Arad, BMA Iași, BMA Baia Mare, BMA Bacău, BMA Constanța, BMA Tulcea;
 - monitorizarea disponibilității și regularității mesajelor METAR, TAF și raportarea lunară;

- verificarea prognozelor de aerodrom TAF și verificarea corectitudinii mesajelor de observație METAR și raportările anuale corespunzătoare.
- Derularea Planului Anual de Achiziții ROMATSA
 - pregătirea, urmărirea semnării unui contract nou de servicii între ANM și ROMATSA și monitorizarea derulării contractului;
 - pregătirea, urmărirea semnării unui contract nou pentru servicii de asistență corectivă software între IBL și ROMATSA și monitorizarea derulării contractului;
 - pregătirea unui contract nou pentru servicii de detecție descărcări electrice între NOWCAST și ROMATSA și monitorizarea derulării contractului;
 - derularea achiziției registrelor METAR pentru stațiile meteorologice aeronautice.
- Selecția și pregătirea profesională
 - participarea la auditul AACR la Centrul de Pregătire în Meteorologie Aeronautică (CPMA) desfășurat în luna martie 2024;
 - întocmirea planului de corecții și acțiuni corective rezultat în urma auditului AACR și actualizarea Manualelor CPMA;
 - coordonarea activităților și participarea în comisiile pentru angajarea personalului meteo la:
 - Biroul meteorologic de aerodrom Arad, amplasament Brașov
 - Biroul meteorologic de aerodrom Arad
 - Biroul meteorologic de aerodrom București-BMA Otopeni
 - Biroul meteorologic de aerodrom București-SMA Otopeni
 - Biroul meteorologic de aerodrom Sibiu
 - Biroul meteorologic de aerodrom Suceava
 - Biroul meteorologic de aerodrom Târgu Mureș
 - CNPMNA;
 - Susținerea unui număr de 25 de cursuri în cadrul Centrului de CPMA pentru pregătirea personalului stagiar pentru menținerea competenței/promovarea personalului meteorologic operațional, respectiv MET AERO TEHN și MET AERO PROG și pentru obținerea/menținerea de autorizații OJTI. Derularea acțiunilor aferente susținerii cursurilor:
 - notificări AACR cu privire la cursurile de pregătire desfășurate în cadrul CPMA
 - întocmirea referatelor de necesitate aferente organizării acestor cursuri
 - actualizarea materialelor de curs
 - evaluarea cursanților și înregistrarea rezultatelor în conformitate cu Manualele CPMA
 - eliberarea diplomelor de absolvire
 - coordonarea cursurilor de mutare temporară a personalului MAT la altă unitate MET (BMA Brașov, BMA Sibiu)
 - susținerea modulelor de meteorologie aeronautică în cadrul cursurilor de pregătire Ab Initio a personalului AIS, Basic și ADV Rating pentru personalul ATS-ACC;
 - întocmirea propunerii pentru Planul Anual de Formare Profesională pentru personalul meteorologic pentru anul 2025;
 - planificarea cursurilor din cadrul CPMA destinate personalului MET AERO în anul 2025;
 - verificarea și avizarea planurilor locale de pregătire ale subunităților MET;
- Expertiza de specialitate

- monitorizarea post-implementare a sistemului Romawos 4.0;
- coordonarea și participarea la activitățile asociate punerii în serviciu a sistemului AWOS MetConsole;
 - coordonarea echipei de verificare a conformității Sistemului AWOS MetConsole
 - elaborarea și urmărirea activităților asociate Planului de evaluare a conformității pentru echipamentul ATM/ANS AWOS MetConsole cu cerințele Regulamentului (UE) 2023/1768
 - elaborarea Raportului de evaluare a conformității Echipamentului AWOS MetConsole cu cerințele Regulamentului (UE) 2018/1139 și ale Regulamentului (UE) 2023/1768
 - derularea implementării sistemului
- participarea la activitățile asociate implementării sistemului AWOS DTN;
 - urmărirea funcționării post-acceptanță a sistemului în test, realizarea unor optimizări ale configurației, în urma observațiilor și propunerilor de la subunități, precum și transmiterea către furnizor a semnalărilor de probleme în perioada de garanție
- participarea la activitățile asociate extinderii sistemului ROMAWOS Bacău cu noi senzori:
 - participarea la testele de integrare de noi senzori
- participarea la întâlnirile cu reprezentanții Aeroportului „Transilvania – Târgu Mureș” și vizite în teren pentru identificarea unor amplasamente de localizare temporară și definitivă la biroul BMA Târgu Mureș;
- coordonarea activităților legate de transferul activităților operaționale din cadrul Self-Briefing Sibiu, Self-Briefing Târgu Mureș, BMA Iași, BMA Satu-Mare, BMA Târgu Mureș și BMA Tulcea;
- gestionarea schimbărilor aduse sistemului funcțional precum: transferul activităților operaționale menționate la punctul anterior, instalarea unui senzor de vânt RWY 09 la BMA Sibiu, amendarea unor proceduri
- analizarea evenimentelor de siguranță raportate (REAC) și urmărirea implementării măsurilor corective, după caz, de exemplu: luarea unor măsuri de siguranță în vederea continuării activității BMA Târgu Mureș cu respectarea tuturor cerințelor de reglementare în ceea ce privește furnizarea serviciului de meteorologie aeronautică;
- participarea la activitățile legate de distribuirea mesajelor meteorologice în cadrul grupului de lucru ICAO Data Management Group;
- participarea la activitățile Grupului de lucru EUROCONTROL MET3SG în vederea implementării serviciilor SWIM pentru furnizarea informațiilor meteorologice;
- coordonarea Planurilor de corecție și acțiuni corective pentru constatările legate de serviciile meteorologice rezultate în urma auditurilor AACR la BMA Arad, Constanța, Iași, Oradea, Satu Mare și CPMA;
- participarea la activitățile echipei de verificare a conformității Sistemului ATM/ANS ATIS Brașov;

- ▣ participarea la activitățile comisiei de negociere a ofertei privind achiziția de Upgrade sistem D-ATIS Băneasa și Otopeni și ale comisiei de negociere a ofertei privind achiziția de Update de software echipament D-ATIS Iași;
- ▣ verificarea amendamentelor la procedurile locale LVP (Baia Mare, Craiova, Sibiu, Brașov, Suceava);
- ▣ furnizarea informațiilor climatologice referitoare la vânt cu privire la aeroportul din Arad;
- ▣ înlocuirea Circularei de Informare Aeronautică A01/22 pentru actualizarea informațiilor E-GAFOR (au fost adăugate Sofia FIR și extinderea perioadei de emiteri);
- ▣ asimilarea datelor radar meteo de la noile radar ANM (format Rainbow5);
- ▣ pregătirea pentru utilizarea datelor LIDAR în activitatea operațională curentă ca sistem automat de avertizare asupra detecției forfecării vântului, prin includerea acestuia în documentația tehnică aferentă sistemului AWOS MetConsole Otopeni (Planului de evacuare a conformității pentru echipamentul ATM/ANS AWOS MetConsole cu cerințele Regulamentului (UE) nr. 1139/2018 și ale Regulamentului Delegat (UE) nr. 1768 și Raportului de evaluare a conformității Echipamentului AWOS MetConsole cu cerințele Regulamentului (UE) nr. 1139/2018 și ale Regulamentului Delegat (UE) nr. 1768);
- ▣ preluarea în SPDM a datelor model MeteoFrance folosin API;
- ▣ coordonarea cu IDS AirNav privind datele meteo pentru RomAirTCM;
- ▣ participarea la expoziția mondială MET EXPO 2024 – Meteorological Technology World Expo 2024;
- ▣ întreținerea bazei de date cu subiecte pentru concursuri de angajare.

Colaborarea civil-militară

În anul 2024 au continuat activitățile curente de colaborare civil-militară în domeniul managementului traficului aerian în scopul aplicării constante a reglementărilor SES în planificarea și desfășurarea unor activități complexe în conformitate cu legislația și reglementările aeronautice naționale și internaționale. Suplimentar activităților curente, conflictul din Ucraina a continuat să producă un impact semnificativ asupra traficului aerian civil, în condițiile intensității mari a zborurilor operaționale și diversificării tipurilor de misiuni efectuate de aeronavele militare.

După declanșarea operațiunilor militare pe teritoriul Ucrainei de către Federația Rusă, misiunile operaționale ale aeronavelor NATO în spațiul aerian al României s-au triplat ca volum și au devenit permanente.

Pentru acomodarea misiunilor operaționale curente, structura spațiului aerian a fost ajustată astfel încât să permită atât utilizarea zonelor temporar rezervate pentru activități militare publicate în AIP cât și zone militare ad-hoc. Toate aceste zone au fost declarate ca planificabile pentru traficul civil, iar traversarea lor a fost permisă prin coordonare cu unitățile de trafic militar. Ca urmare a măsurilor implementate, traficul aerian civil nu a înregistrat întârzieri cauzate de activitățile militare.

Operațiunile NATO sunt permanent adaptate la evoluția conflictului și la acțiunile întreprinse de Federația Rusă. Astfel, prezența permanentă în aer a aeronavelor NATO, prin

misiuni de patrulare și supraveghere a fost înlocuită de exerciții complexe desfășurate bilunar cu participarea unui număr semnificativ de avioane de luptă și de sprijin. De asemenea, sunt permanent planificate dislocări ale unor escadrile de luptă pe aerodromuri din România, prin rotații de 1-3 luni. Pe timpul dislocărilor, aeronavele NATO execută misiuni de antrenament care necesită structuri de spațiu aerian suplimentar, cu dimensiuni estimate de 200/100 NM.

În acest context, ROMATSA a asigurat furnizarea serviciilor de trafic pentru aeronavele de luptă în tranzit către zonele de lucru și controlul permanent pentru aeronavele militare de recunoaștere, supraveghere aeriană (AWACS), realimentare din zbor și transport. De asemenea, ROMATSA a asigurat servicii de trafic aerian pe aeroporturile Otopeni, Mihail Kogălniceanu și Bacău, utilizate în comun cu structuri militare de aviație.

Concomitent cu măsurile specifice de asigurare a misiunilor operaționale militare au continuat exercițiile, antrenamentele, zborurile demonstrative sau cele efectuate cu ocazia zilei naționale sau a altor sărbători. În acest sens, în anul 2024 a fost asigurată coordonarea civil-militară pentru 64 de activități complexe care au necesitat elaborarea unor protocoale dedicate prin care au fost agreate elementele concrete de rezervare și utilizare flexibilă a spațiului aerian și de coordonare tactică a traficului aerian general cu cel operațional.

În vederea asigurării condițiilor de desfășurare a unor activități de zbor sportive fără afectarea cerințelor operaționale civile și militare, au fost încheiate 12 protocoale între ROMATSA, Aeroclubul României și Statul Major al Forțelor Aeriene dedicate zborurilor pentru lansări parașutiști, zborurilor cu planeare în curenți ondulatorii, zborurilor cu balonul cu aer cald pentru stabilirea recordurilor de înălțime și Campionatul Național de Planorism precum și protocolul pentru desfășurarea BIAS 2024.

Pentru îndeplinirea cerințelor privind coordonarea civil-militară a unor zboruri cu caracter special, au fost încheiate 6 protocoale între ROMATSA, Statul Major al Forțelor Aeriene și operatori aerieni de stat și privați privind desfășurarea unor zboruri aerofotogrammetrice și de măsurare a parametrilor atmosferici.

În urma unui proces intens de analize și consultări, în luna noiembrie 2024, Consiliul de Management al Spațiului Aerian a aprobat noua configurație a zonelor militare de antrenament. Noile zone sunt definite în contextul implementării FRA, intrării în operare a noului tip de avion de luptă. De asemenea, noile proceduri de coordonare civil-militară a zborurilor asigură îndeplinirea cerințelor operaționale militare, fără afectarea traficului civil.

De asemenea, în cursul anului 2024, experții în colaborare civil-militară au desfășurat și următoarele activități:

- elaborarea și implementarea Planului pentru certificarea operațională a Local and sub-Regional Airspace Management System – LARA și instalarea unei noi versiuni software a aplicației LARA;
- pregătirea propunerilor și pozițiilor ROMATSA pentru deciziile Consiliului de Management al Spațiului Aerian;
- asigurarea coordonării civil-militare în planificarea, pregătirea și desfășurarea exercițiului NATO de mare anvergură *Rally 2024*, desfășurat în spațiile aeriene ale României și Bulgariei;
- organizarea a șase întâlniri între ROMATSA și SMFA la nivel de specialiști în domeniul tehnic, pentru derularea programelor comune în privința datelor radar, comunicațiilor radio și sistemelor tehnice utilizate în comun;
- relaționarea cu operatorii aeronavelor fără pilot la bord în vederea asigurării desfășurării activităților cu aceste tipuri de aeronave fără impact asupra siguranței zborurilor aflate în responsabilitatea ROMATSA;
- participarea în grupul de lucru pentru definirea zonelor restricționate pentru operarea aeronavelor fără pilot la bord;
- participarea la activitățile de pregătire a aderării României la Programul Regional pentru Securitatea Aeriană – RASP și de instalare a echipamentelor aferente acestuia la sediul ROMATSA;

- coordonarea participării ROMATSA la proiectul *Mission Trajectory Network Operations – MITRANO*, dezvoltat în cadrul SESAR 3 JU;
- participarea la proiectul *SPATIO*, dedicat implementării cerințelor și procedurilor specifice U-Space și dezvoltat în cadrul SESAR 3 JU;
- participarea la elaborarea proiectului de lege privind controlul utilizării spațiului aerian al României;
- reprezentarea ROMATSA în cadrul comitetelor relevante pentru colaborarea civil-militară organizate la nivelul EUROCONTROL și NATO.

Sisteme ATM

Activitățile desfășurate în anul 2024, în materie de operațiuni, infrastructură și activitate operațională, au fost:

- Programul de Dezvoltare a Sistemului ATM ROMATSA
 - **Mentenanța Evolutivă și Adaptivă – coordonare activități și participare la derulare**

Având în vedere cererile de modificare din partea utilizatorilor sistemului în urma funcționării acestuia, precum și pentru a asigura nevoile de adaptare a sistemului la eventualele modificări de spațiu aerian și pentru conformarea cu cerințele de reglementare (EUROCONTROL, ICAO, EASA) au fost contractate cu Indra Sistemas (furnizorul sistemului) servicii de mentenanță adaptivă și evolutivă. În anul 2024, a fost finalizată implementarea în mediul operațional a unei noi versiuni software (MNT Y1) și au fost desfășurate activitățile aferente implementării celei de-a doua versiuni software (MNT Y2) – dezvoltare, testare, validare, în vederea implementării în anul 2025.
 - **Acordul cadru: Servicii de mentenanță post-garanție și mentenanță adaptivă și evolutivă a Sistemului ATM**

Sistemul ATM a fost pus în operare începând cu aprilie 2019 (faza 1), respectiv noiembrie 2021 (faza 2). Având în vedere expirarea garanției sistemului ATM în data de 01.01.2025, începând cu Q2 2024, au avut loc activitățile necesare în vederea încheierii unui acord cadru care să acopere atât mentenanța post-garanție, cât și pe cea evolutivă-adaptivă.
 - **Implementarea în sistemul ATM a modului de gestionare a sosirilor (AMAN) în TMA București – coordonarea activității și participarea la derulare**

Implementarea în sistemul ATM a modului de gestionare a sosirilor în TMA București reprezintă o îmbunătățire esențială iar scopul integrării modului AMAN în sistemul ATM este acela de a optimiza managementul fluxurilor de sosire pe aeroporturile din Otopeni și Băneasa: utilizarea eficientă a rutelor din TMA București, îmbunătățirea traiectoriilor planificate în vederea simplificării integrării fluxurilor de sosire cu decolările prin menținerea unui nivel minim de întârziere, pentru fiecare zbor, în contextul reducerii încărcării CTA și a complexității execuției tactice. Activitățile derulate în 2024 s-au finalizat cu specificațiile detaliate ale modului AMAN.
 - **Îmbunătățirea sistemului ATM pentru integrarea modului FF-ICE (ATM 2015+S4D) – coordonarea activității și participarea la derulare**

Proiectul (contract semnat în februarie 2024) își propune să asigure implementarea conceptului FFICE într-un mod coerent și compatibil/interoperabil,

urmând liniile directoare incluse în Strategia de implementare a managementului planului de zbor al rețelei FPFDE. Proiectul, realizat cu suportul Network manager (NM) – EUROCONTROL va aduce mari beneficii de performanță operațională în ceea ce privește performanța serviciilor și eficiența atât a traficului pe rută cât și în cel de terminal.

Proiectul se regăsește sub umbrela CLEAN ATM (CP1 Deployment – Synchronised Modernization of ATM – CLEAN ATM), coordonat de către SDM și co-finanțat prin CEF CALL 2022, conform Acordului Financiar (GA) nr. 101122682 semnat în data de 17.10.2023.

Prin implementarea modulului FF-ICE în sistemul ATM, ROMATSA va acoperi serviciile obligatorii, conform Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 116/2021 al Comisiei (Regulamentul CP1), art. 5.6.1 Subfuncționalitatea ATM pentru schimbul de informații de zbor, ce trebuie să se conformeze standardului FIXM (Flight Information Exchange Model) și să conducă la utilizarea datelor provenite din implementarea serviciilor de date, „Flight Data Request Service”, „Notification Service” și „Data Publication Service”.

În 2024 au fost finalizate specificațiile detaliate și au avut loc o primă sesiune de training și una de validare a funcționalităților.

- Implementarea ADS-C/EPP

În vederea conformării cu Regulamentul CP1, pentru implementarea schimbului de date de traiectorie, respectiv afișarea și procesarea datelor de traiectorie transmise de aeronave prin legătură de date, trebuie realizat un upgrade al sistemului ATM; au fost inițiate demersurile în vederea implementării.

- Actualizarea componentelor A-SMGCS instalate la TWR Otopeni

- Implementarea Advanced Tower Messaging (A-TOP) – coordonare activități și participare la derulare

Implementarea sistemului A-TOP la TWR Otopeni va permite informarea directă NMOC și a partenerilor săi (alte unități ATC, aeroporturi de destinație etc.) despre faza premergătoare efectuării unui zbor dat, în special în ceea ce privește timpul de decolare, prin mesaje care pot fi prelucrate în mod automat, cu scopul de a asigura actualizarea la timp a datelor de zbor, calcularea și îmbunătățirea sloturilor. Mesajele DPI transmise automat din sistemul A-SMGCS vor furniza NMOC date de zbor mai recente și mai precise decât datele disponibile în prezent, facilitând integrarea TWR Otopeni în sistemul de management al rețelei, cu scopul de a îmbunătăți procesul de luare a deciziilor. Contractul a fost finalizat în august 2024. Se derulează activități de coordonare cu echipa NM responsabilă

În sistemele ATM DataLink reprezintă una din îmbunătățirile cheie care decongestionează canalele de comunicații prin voce. Serviciul este furnizat de către controlorii de trafic aerian din cadrul ACC București, tuturor aeronavelor echipate CPDLC care evoluează peste FL285. În urma implementării furnizării serviciilor DataLink începând cu data de 17 iulie 2020, se desfășoară monitorizarea funcționalităților specifice ale sistemului ATM, a utilizării și performanțelor serviciilor DataLink în FIR București. Prin participarea la Datalink Support Group sunt raportate, analizate și identificate soluții la disfuncționalitățile observate în funcționarea serviciilor DataLink în vederea îmbunătățirii performanțelor și creșterii gradului de utilizare. Specialiștii monitorizează gradul de conectare DLINK a aeronavelor echipate – cu ajutorul aplicației DLSTAT (dezvoltată în cadrul ROMATSA).

- Proiecte operaționale cu finanțare din fonduri europene

Experții SATM participă la derularea proiectelor de cercetare și inovare co-finanțate HORIZON-SESAR-2022:

- ATC-TBO (Air Traffic Control-Trajectory Based Operations)

Experții asigură coordonarea, la nivelul ROMATSA, a activităților din cadrul proiectului. Proiectul face parte din programul Horizon Europe SESAR 2022-DES-IR-01 și se concentrează pe dezvoltarea și validarea soluțiilor SESAR pentru operațiuni bazate pe traiectorie (TBO) în medii operaționale en-route și TMA. Stadiul proiectului:

- Soluția [WP2] ATC-TBO.Sol4.02
Contribuție ROMATSA: Sprijin pentru documentația soluției, coordonată de BULATSA
- Soluția [WP3] ATC-TBO.Sol5.01
Contribuție ROMATSA: Participare la exercițiile de validare TRL4
Scop: susținerea exercițiilor pentru sincronizarea clearance-urilor aer-sol prin CPDLC.
Exercițiile vor avea loc în 2025

În urma participării la întâlnirile de coordonare din cadrul proiectului, împreună cu reprezentanți ai organizațiilor implicate (EUROCONTROL, Airbus, Skyguide, Skysoft, PANSO, ROMATSA și Swiss), a fost coordonată planificarea pentru desfășurarea exercițiului de validare pentru anul 2025.

- Soluția [WP4] ATC-TBO.Sol6.02
Contribuție ROMATSA: coordonarea exercițiului #6.02 la București, testarea soluțiilor de separare a aeronavelor asistate de inteligența artificială.
Scop: testarea soluțiilor SESAR pentru separare tactică automatizată, folosind TBO și automatizarea avansată pentru managementul conflictelor dintre aeronave.
Exercițiile coordonate de ROMATSA vor avea loc în anul 2025 la București (T1 și T3) împreună cu Airbus DS.

O serie de livrabile de proiect au fost aprobate în 2024, altele fiind în curs de dezvoltare. Pentru crearea platformei de validare la București, a fost demarată procedura de

- Trajectory based operations Network Thread (NETWORK-TBO)
Termen de finalizare: 2026

- Mission trajectory in ATC and Network management operations (MITRANO)

Experții SATM au participat la activitățile grupului de lucru MITRANO, în studiul documentelor aferente proiectului și integrarea procedurilor operaționale, configurarea și organizarea echipamentelor și resursei umane pentru derularea simulărilor.

Termen de finalizare: 2026.

- U-space separation management (SPATIO)

Specialiștii asigură atât coordonarea la nivelul ROMATSA a activităților din cadrul proiectului cât și cu partenerii externi (ex.: INCAS, INDRA). De asemenea, participă la definirea și întocmirea livrabililor de proiect. Au coordonat procedura de achiziție, participând și la elaborarea documentației în vederea achiziției „Platformei digitale integrată UTM (Unmanned Aircraft System Traffic Management) care urmează să fie utilizat/ de ROMATSA exclusiv pentru activități de cercetare-dezvoltare în cadrul proiectului 101114674 – SPATIO”. De asemenea, experții au participat și la derularea procedurii de achiziție a platformei UTM.

Termen de finalizare: 2026.

- Implementarea traffic complexity tool (ROMairTCM)

Experții SATM participă la activitățile din cadrul proiectului ROMairTCM care are drept scop dezvoltarea și implementarea unui instrument automat și dinamic de prognozare a traficului și planificare a sectorizării care va sprijini unitățile locale ATFCM și ATS în executarea sarcinilor, pentru a permite planificarea eficientă a capacității și a personalului.

Proiectul ROMairTCM face parte din FF-ICE R1-eFPL ce se regăsește sub umbrela CLEAN ATM (CP1 Deployment – Synchronised Modernization of ATM – CLEAN ATM), coordonat de către SDM și co-finanțat prin CEF CALL 2022.

În cursul anului 2024, activitățile din cadrul proiectului s-au derulat conform graficului agreeat cu furnizorul (documentația, sesiuni de lucru și de verificare a funcționalităților cu furnizorul).

- IRIS – „Iris with Initial Operational Capability” (proiect IRIS cu IOC)

IRIS este un sistem de date prin satelit DLS (DataLink System) finanțat și promovat de Agenția Spațială Europeană IRIS (ARTES Satellite Communication for Air Traffic Management) și reprezintă programul ESA (Agenția Spațială Europeană) în parteneriat cu INMARSAT pentru dezvoltarea unui nou sistem de comunicații sol-aer pentru Managementul Traficului Aerian (ATM) ca soluție de comunicare bazată pe satelit. IRIS va permite gestion

- Direction Finder

Direction Finder va contribui la o mai buna identificare a aeronavelor, reducând încărcarea CTA, cu efect pozitiv asupra capacității.

- Resectorizarea ACC București

Experții SATM au pregătit mediul pentru sistemul ATM aferent noii sectorizări în diferite variante de lucru ale noii sectorizări.

- Modernizare sală ACC București

Asigurarea coordonării operaționale și a unui reprezentant în grupul de lucru. A fost transmis un chestionar către CTA și CITA ACC București, au fost analizate și extrase concluziile rezultate în urma completării acestuia, fiind actualizat conceptul operațional în consecință.

- WAM Nord/Brașov

În vederea punerii în serviciu s-a colaborat cu specialiștii departamentului tehnic și reprezentanții ERA.

- Proiectul Charlie

Au fost identificate și transmise către SkySoft și Ingenav a datelor (planuri de zbor, data de supraveghere aferentă etc.) necesare „antrenării” aplicațiilor software (CORA și CHARLIE) ce conțin module de inteligență artificială, cu aplicație directă pe volumul de spațiu aerian aferent TMA București și TMA Napoc.

- Radar PSR/MSSR Constanța

În colaborare cu DSNAR Constanța și Departamentul tehnic, a fost demarat proiectul de investiții aferent achiziției și instalării unui nou sistem de supraveghere radar, de tip PSR/MSSR, la aeroportul din Mihail Kogălniceanu.

- Proiectul SESIOP (Single European Sky and Interoperability)

Participarea la întocmirea livrabilelor de proiect. SESIOP este primul proiect finanțat prin intermediul EDF (European Defence Fund) care abordează interoperabilitatea civil-militară și militar-militară în contextul SES (Single European Sky). Obiectivul principal al proiectului este de a studia și oferi o soluție tehnică pentru schimburi de informații și date între sistemele militare și cele civile de management al traficului aerian.

- SRS (Sistem de Supraveghere de Rezervă)

A fost elaborat documentul „Cerințe speciale și specificații funcționale pentru modernizarea HMI SRS”, varianta 2.0.

- Sisteme video suport ATS la TWR

Elaborarea și administrarea documentelor

funcționale pentru sistemele video de supraveghere vizuală utilizate de către unitățile ATS TWR convenționale”.

Activitate operațională

1. Elaborarea procedurilor, normelor, instrucțiunilor (PIN-uri), manuale specifice activității și proceselor derulate sau specifice operării Sistemului ATM
2. Contingență
Plan general: elaborarea, gestionarea și actualizarea *Planului general de contingență pentru asigurarea continuității furnizării serviciilor de trafic aerian și informare aeronautică (NOTAM)*;
Planuri locale: elaborarea, gestionarea și actualizarea *Procedurii pentru dezvoltarea Planului local de contingență pentru asigurarea continuității furnizării serviciilor de trafic aerian la unitățile ATS TWR*, pentru uniformizarea modului de acțiune al unităților TWR în situații de contingență și colaborarea cu unitățile ATS TWR la actualizarea conformă planurilor locale;
Frecvența de urgență: elaborarea, gestionarea și actualizarea *Instrucțiunilor privind utilizarea frecvenței de urgență 121,5 MHz în unitățile ATS ROMATSA*.
3. Sisteme ATIS: elaborarea, gestionarea și actualizarea *Instrucțiunilor privind elaborarea procedurilor locale de operare a sistemelor ATIS/D-ATIS la unitățile ATS TWR ROMATSA*.
4. Comunicații radio sol-aer: elaborarea, gestionarea și actualizarea *Procedurii de lucru cu aeronavele neechipate și exceptate de la utilizarea stațiilor 8.33 kHz*.
5. Analiza situațiilor particulare raportate în utilizarea sistemului ATM de către controlorii de trafic aerian (ex.: situații generate de războiul din Ucraina: planuri de zbor atipice, utilizarea codurilor SSR NATO).
6. Participarea la activitățile Danube FAB, pe linie operațională (ATM Development, ConOps, OSC), corelarea termenelor obiectivelor conținute în edițiile naționale ale LSSIP România și respectiv LSSIP Bulgaria cu angajamentele și obiectivele definite la nivelul Danube FAB, elaborarea materialelor operaționale pentru întâlniri.
7. Coordonarea elaborării edițiilor anuale LSSIP România: în luna martie 2024 au fost finalizate activitățile aferente elaborării LSSIP România 2023 – document aprobat și semnat de toate instituțiile participante, care prezintă progresele înregistrate până la 31.12.2023 în realizarea obiectivelor de implementare din European ATM Master Plan Level 3 – Plan 2023 aplicabile României. În conformitate cu aranjamentele de lucru agreeate de reprezentanții României și Republicii Bulgaria, pe parcursul ciclului de elaborare LSSIP 2023, s-au derulat acțiuni dedicate pentru coordonarea în vederea armonizării în contextul obiectivelor de implementare aplicabile (Danube FAB F Strategic Programme și Annual Plan). Experții SATM au asigurat: corelarea obiectivelor de implementare cu obiectivele cuprinse în Planul de Afaceri Strategic și Planul de Afaceri Anual ROMATSA, analiza stadiului de implementare (inclusiv procesul de monitorizare SDM – analiza stadiului de implementare a funcționalităților ATM prevăzute în CP1).
A fost pregătit și demarat ciclul LSSIP 2024 –

pe intrările de monitorizare NETSYS. Raportarea NETSYS 2023 a fost încheiată în martie 2024.

9. Actualizarea bazelor de date ale sistemului ATM – activitatea este permanentă și constă în coordonarea actualizării periodice bazată pe Ciclul AIRAC a geografiei sistemului operațional și verificarea și testarea implementării modificărilor în aceste sisteme.
10. Participarea la analiza evenimentelor specifice ANS/ATM ce privesc sistemele ATM, raportate prin formulare REAC-03 și asigurarea coordonării și participării la elaborarea evaluărilor de siguranță aferente modificărilor sistemului ATM.
11. Participarea la elaborarea Planului de Afaceri Strategic ROMATSA și a Planului de Afaceri Anual.
12. Reprezentarea externă a ROMATSA la EUROCONTROL și CANSO (ex.: Network Directors of Operations, ODSG-ATFCM Operations and Development Sub-Group, Flight Plan and Flight Data Evolutions Task Force, NETSYS, LSSIP Expert Group, CANSO EASA Task Force, CANSO Policy Task Force).
13. Întocmirea bazelor de amendare AIP România pentru secțiunile în responsabilitatea specialiștilor SATM. În anul 2024 a fost amendat ENR 1.6 (ATS SURVEILLANCE SERVICES ANS PROCEDURES) în conformitate cu noul format detaliat în Regulamentul (CE) 373/2017.
14. Inspecții, audituri – efectuarea inspecțiilor operaționale pe domeniul de activitate, elaborarea rapoartelor de inspecții și menținerea evidenței implementării măsurilor din domeniul operațional stabilite în urma inspecțiilor și auditurilor.
15. Analiza propunerilor și cadrul normativ european – specialiștii SATM participă la elaborarea pozițiilor ROMATSA transmise către AACR și către Ministerul Transporturilor și Infrastructurii.
16. Planul de performanță pentru cea de-a patra perioadă de referință 2025-2029 (RP4) – participare la activitățile grupului de lucru și furnizare input-uri pe domeniul de responsabilitate în planul de afaceri și investiții ROMATSA pentru RP4.
17. Aeroportul Internațional Brașov-Ghimbav – în colaborare cu celelalte departamente s-a răspuns, cu promptitudine, pentru rezolvarea tuturor problemelor și solicitărilor venite din partea Aeroportului Internațional Brașov-Ghimbav.
18. Implicarea în activitatea Organizației de pregătire ROMATSA prin participarea ca lectori pentru cursuri ale personalului operațional.

Managementul Pregătirii Profesionale și Organizarea Resurselor CTA

În anul 2024 s-au desfășurat, cu succes, următoarele activități:

- menținerea autorizațiilor de unitate precum și a celor de OJTI/CCA pentru controlorii de trafic aerian din cadrul R.A. ROMATSA;
- organizarea cursurilor de formare pentru noii OJTI/CCA;
- finalizarea cursurilor de basic și rating pentru CTA Ab Initio selectați în anul 2023;
- organizarea selecției FEAST aferentă anului 2024 în urma căreia au fost selectați 38 de noi Ab Initio care au început procesul de pregătire basic;
- implementarea Regulamentului (UE) 893/2

ACTIVITATEA TEHNICĂ

Cer Unic European și SESAR

Context general

În anul 2024, la nivelul politicilor în domeniul Cerului Unic European (SES- Single European Sky), activitățile Consiliului și ale Parlamentului European s-au concentrat pe finalizarea și adoptarea pachetului SES2+, un proces demarat încă din 2014.

Regulamentul (UE) 2803/2024, care introduce modificări semnificative în structura și funcționarea serviciilor de navigație aeriană, a fost publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene pe 11 noiembrie 2024 și a intrat în vigoare la 1 decembrie 2024. Acesta vizează îmbunătățirea performanței, digitalizării și sustenabilității managementului traficului aerian la nivel european, consolidând rolul Administratorului de Rețea (Network Manager – NM) și deschizând piața pentru anumite servicii de navigație aeriană.

În paralel, Programul SESAR (Single European Sky ATM Research) a continuat să fie pilonul tehnologic și operațional al inițiativei SES, cu un accent sporit pe cercetare, industrializare și implementare. În 2024, ROMATSA a fost activ implicată în SESAR 3 Joint Undertaking (SESAR 3 JU), contribuind la proiectele europene din cadrul Horizon Europe și la implementarea soluțiilor SESAR.

De asemenea, ROMATSA a contribuit la activitățile SESAR Deployment Manager (SDM) responsabil pentru coordonarea implementării soluțiilor SESAR la nivel european, astfel:

- la nivel de guvernare, prin Supervisory Board SESAR Deployment and Infrastructure Partnership (SDIP),
- la nivel de stakeholder operațional, prin campaniile de consultare pentru elaborarea SESAR Deployment Programme 2024 și CNS Evolution Plan,
- la nivel de partener de implementare, prin derularea proiectelor CEF CALL 2022 și înaintarea noilor propuneri în cadrul CEF CALL 2024.

În acest context, ROMATSA și-a menținut angajamentul strategic față de procesele de modernizare a ATM și alinierea la noile cerințe SES2+, asigurând conformitatea operațională și contribuind activ la dezvoltarea unui sistem de navigație aeriană mai eficient, interoperabil și sustenabil.

Proiecte SES/SESAR (S3JU/ORIZONT 2020 SDM/CINEA)

ROMATSA participă în cadrul fazelor de dezvoltare și implementare SESAR, prin proiecte coordonate la nivelul S3JU și SESAR Deployment Manager.

Proiecte 2022 CEF 2 Transport Call

Proiectele ROMATSA ATM 2015+S4D și ROMAIRTCM sunt cuprin

Proiectul ROMAirTCM a fost demarat în anul 2022 cu atribuirea contractului pentru implementarea aplicației de management a complexității traficului aerian (local traffic complexity tool), în luna iulie 2023.

- durata proiectului eligibil: 19.01.2023-15.05.2025.
- valoarea costurilor eligibile planificate, conform Acordului Financiar (GA) este de maxim 2.365.299,00 EURO cu o rată de co-finanțare de 50%.

În anul 2024 s-au derulat activități împreună cu furnizorul IDS AirNAV în scopul asigurării respectării cerințelor FTS, a pregătirii personalului și a desfășurării sesiunilor de verificare pre-FAT (check points).

- ATM2015+S4D: proiectul își propune să asigure implementarea conceptului FF-ICE într-un mod coerent și compatibil/interoperabil, urmând liniile directoare incluse în strategia de implementare a managementului planului de zbor al rețelei FPFDE. Este de așteptat ca, proiectul ROMATSA, să aducă mari beneficii operaționale în ceea ce privește performanța serviciilor și eficiența atât a traficului de rută, cât și în cel din terminal.

Proiectul ATM2015+S4D va acoperi serviciile obligatorii conform Regulamentului de punere în aplicare (UE) 116/2021 al Comisiei (Regulamentul CP1), art. 5.6.1 Subfuncționalitatea ATM pentru schimbul de informații de zbor, ce trebuie să se conformeze standardului FIXM (Flight Information Exchange Model) și să conducă la utilizarea datelor provenite din implementarea serviciilor de date, *Flight Data Request Service*, *Notification Service* și *Data Publication Service*.

- durata proiectului: 19.01.2023 – 31.12.2025.
- valoarea costurilor eligibile planificate, conform Acordului GA, este de maxim 5.975.480,00 EURO cu o rată de co-finanțare de 50%.

În anul 2024 a fost semnat contractul cu furnizorul pentru un *upgrade* al sistemului ATM prin integrarea modului FF-ICE. Activitățile s-au derulat în conformitate cu calendarul de implementare stabilit de către ROMATSA împreună cu furnizorul INDRA.

- Propuneri de proiecte 2024 CEF2 Transport

În data de 26.09.2024 a fost publicat apelul pentru proiecte 2024 CEF2 Transport. SESAR Deployment Manager a organizat, în data de 02.10.2024, un eveniment de prezentare, fiind demarată astfel, faza de pregătire a răspunsurilor pentru apelul de propuneri. În acest scop, propunerile vor cuprinde jaloane clare, în conformitate cu programul SDP și cu datele țintă de punere în aplicare, care să permită o monitorizare atentă a progresului proiectelor.

Propuneri de proiecte identificate la nivelul R.A. ROMATSA:

- Project 6.1.2 – Initial A/G Trajectory Information Sharing (Ground)
- Project 6.3.1 – Initial Trajectory Information Sharing Ground Distribution

Cele două propuneri vor acoperi sub-funcționalitățile 6.1.2 și 6.3.1 referitoare la upgrade-ul sistemului ATC și a infrastructurii datalink în scopul acomodării serviciilor ADS-C/EPP Common Service, utilizând interfața SWIM.

- ROMATSA GNSS monitoring system (*Sistem integrat de monitorizare a calității semnalului GNSS*) proiect demarat în anul 2022 cu semnarea contractului la data de 14 decembrie 2023.

- TACAN dual use – urmărește achiziția de sisteme tactice de navigație – TACN (SMFA) care au o componentă tactică, utilizată preponderant de aeronavele militare, și o componentă DME, ca element de radionavigație de rută comună, disponibilă și pentru aeronavele civile.

■ Proiecte Horizon Europe

Pentru a respecta angajamentele asumate în urma aderării la SESAR 3 JU și pentru a beneficia de finanțările nerambursabile disponibile. ROMATSA participă activ în patru proiecte SESAR 3 Joint Undertaking, fiecare vizând modernizarea managementului traficului aerian (ATM) prin digitalizare, interoperabilitate și integrarea noilor tehnologii.

- Trajectory based operations Network Thread (NETWORK TBO) - [Project 101114748]

Proiectul NETWORK TBO validează soluții SESAR pentru automatizarea traiectoriei 4D și implementarea conceptului Operațiuni bazate pe traiectorie (TBO – Trajectory-Based Operations) în rețeaua de management al traficului aerian (ATM).

Obiective principale:

- crearea unei traiectorii 4D comune partajate între toate sistemele ATM relevante;
- validarea schimbului de date între furnizorii de servicii de navigație aeriană (ANSPs) și managerul rețelei (NM), utilizarea System Wide Information Management Yellow Profile (SWIM YP) și îmbunătățirea interoperabilității mesajelor OLDI (On-Line Data Interchange);
- evaluarea impactului integrării TBO asupra predictibilității și eficienței operaționale.

Implicarea ROMATSA:

- contribuie la Clusterul 2 al soluției NETWORK TBO-3 (WP4);
- participă la exerciții de validare în mod „shadow mode”;
- realizează studii privind coordonarea între centrele de control al traficului aerian (ACC – Area Control Center) și integrarea schimbului de date OLDI prin SWIM YP.

Buget ROMATSA:

- 109.553,13 EUR (costuri eligibile totale)
- 76.687,19 EUR (finanțare maximă – 70%)
- venituri recunoscute până la 31.12.2024: 56.190 EUR.

- Mission Trajectory in ATC and Network Management Operations (MITRANO) - [Project 101114760]

Proiectul MITRANO sprijină interoperabilitatea și coordonarea civil-militară și integrarea traiectoriilor misiunii (MT – Mission Trajectory) în rețeaua ATM, aliniindu-se la obiectivele SESAR pentru un Cer European Digital (Digital European Sky).

Obiective principale:

- integrarea datelor privind traiectoria misiunii (MT) în procesele NM și ATC (Air Traffic Control)
- dezvoltarea unei infrastructuri SWIM pentru schimbul de date în timp real
- creșterea flexibilității spațiului aerian prin reducerea segregării dintre operațiunile civile și militare.

Implicarea ROMATSA:

- contribuie la documentația de proiect și validarea a două exerciții coordonate de EUROCONTROL (EXE MT-NM) și LEONARDO (EXE MT-ATC02);
- sprijină analiza impactului MT asupra ATM, inclusiv pentru sistemul IFPS (Integrated Flight Plan Processing System), Predicția capacității rețelei (PREDICT) și pentru sistemul ETFMS (Enhanced Tactical Flow Management System).

Buget ROMATSA:

- 372.447,50 EUR (costuri eligibile totale)
- 260.713,25 EUR (finanțare maximă – 70%)
- venituri recunoscute până la 31.12.2024: 62.436 EURO

▫ U-space Separation Management (SPATIO) - [Proiect 101114674]

Proiectul SPATIO explorează noi metode pentru gestionarea separării în spațiul aerian U-space, prin soluții SESAR de rezoluție strategică și tactică a conflictelor.

Obiective principale:

- implementarea separării strategice pentru vehicule aeriene fără pilot la bord (UAV/UAS – Unmanned Aerial Vehicle/Unmanned Aircraft System) în U-space
- dezvoltarea unui sistem automatizat de deconflictare, pe termen scurt, în timpul operațiunilor
- integrarea serviciilor U-space

Implicarea ROMATSA:

- contribuie la pachetul de lucru WP1, realizând documentația de proiect și validând exerciții coordonate de Indra
- exercițiile se desfășoară în România, într-un mediu operațional predefinit, cu participarea operatorilor reali de UAS și a altor actori relevanți (poliție, autorități militare etc.)

Buget ROMATSA:

- 583.913,75 EURO (costuri eligibile totale)
- 408.739,63 EURO (finanțare maximă – 70%)
- venituri recunoscute până la 31.12.2024: 73.669 EURO.

▫ Air Traffic Control Trajectory Based Operations (ATC-TBO) - [Proiect 101114808]

Proiectul ATC-TBO testează trei soluții SESAR TBO pentru optimizarea operațiunilor en-route și TMA (Terminal Maneuvering Area), prin creșterea gradului de automatizare și sincronizare a traiectoriilor.

Obiective principale:

- îmbunătățirea predicției traiectoriilor pentru o mai bună planificare a sectoarelor și managementul separării
- implementarea autorizărilor de legătură de date complexe pentru controlul traficului aerian (CPDLC – Controller-Pilot Data Link Communications) pentru a sprijini TBO
- dezvoltarea instrumentelor avansate de separare bazate pe informații de traiectorie mai precise și utilizarea avansată a legăturilor de date/CPDLC.

Implicarea ROMATSA:

- testeaza sincronizarea traiectoriilor aer-sol pentru îmbunătățirea eficienței operaționale
- validează automatizarea ATC prin implementarea predicțiilor îmbunătățite ale traiectoriei
- participă la testarea CPDLC avansat pentru gestionarea autorizărilor

Buget ROMATSA:

- 886.071,25 EUR (costuri eligibile totale)
- 620.249,88 EURO (finanțare maximă – 70%)
- venituri recunoscute până la 31.12.2024: 55.699 EURO

■ IRIS WITH IOC (Initial Operational Capability)

De asemenea, ROMATSA participă și în cadrul proiectelor IRIS with IOC și IRIS SATCOM GLOBAL SOLUTION, parte a Programului IRIS (ARTES Satellite Communication for Air Traffic Management) ce se desfășoară sub egida cooperării dintre ESA (Agenția Spațială Europeană) și Uniunea Europeană, proiecte ce se află în derulare.

La nivelul proiectului, în anul 2024 s-au derulat activități în raport cu evoluția acestuia, prin analizarea documentelor emise la nivelul ANSP-urilor și participarea la ședințele periodice. Totodată, au avut loc testările cu aeronavele EasyJet în spațiul aerian românesc (zboruri precomerciale – easyJet) utilizând platforma INMARSAT.IRIS SATCOM GLOBAL SOLUTION (ISGS)

Proiectul ISGS se axează pe pregătirea serviciilor pentru utilizarea operațională IRIS. ROMATSA participă în cadrul acestui proiect prin implicarea în patru pachete de lucru: WP 1.2.3 – Service Level Monitoring, WP 1.2.4 – service center Validation, WP 2.2 – Iris role in an integrated CNS/ATM System, WP 4 – Support Iris to Become a Global Solution.

■ Guvernanța comună a DLS pentru Europa (CoDE) – ACDLS

În decursul anului 2024, s-au derulat pregătiri pentru elaborarea, în cadrul CEF CALL 2024, propunerii de proiect în susținerea implementării proiectelor din familia 6.3.1 – Initial Trajectory Information Sharing Ground Distribution.

■ Conformarea cu cerințele Regulamentului de punere în aplicare (UE) 373/2017

Procesul de conformare cu mijloacele, procedurile și celelalte aranjamente stabilite și/sau utilizate de ROMATSA, așa cum sunt descrise prin Expozeul scris de prezentare a organizației, se desfășoară în conformitate cu prevederile

Regulamentului de punere în aplicare (UE) 373/2017 care stabilește cerințe comune pentru furnizorii de management al traficului aerian (ATM) și servicii de navigație aeriană (ANS) precum și pentru supravegherea acestora.

În anul 2024, nu au fost operate modificări ale documentației de certificare întrucât nu au existat schimbări semnificative în furnizarea serviciilor ATM/ANS care să necesite acest lucru. Cu toate acestea, ROMATSA a monitorizat atent conformarea cu cerințele specifice din Regulamentul (UE) 373/2017, precum și cu cerințele esențiale stabilite prin Regulamentul (UE) 1139/2018 (EASA Basic Regulation). Această monitorizare a inclus:

- evaluarea continuă a cerințelor de reglementare pentru a asigura conformitatea cu prevederile actuale și viitoare
- analizarea periodică a mijloacelor acceptabile de conformare (AMCs – Acceptable Means of Compliance) publicate de EASA
- menținerea unui dialog activ cu AACR pentru a sprijini implementarea și alinierea la noile cerințe impuse de reglementările europene.

Pe fondul implementării Regulamentului (UE) 2803/2024 (SES2+), în 2025, ROMATSA va întreprinde acțiuni semnificative pentru adaptarea procesului de conformare cu cerințele Regulamentului (UE) 373/2017, în special în ceea ce privește ajustarea procedurilor interne pentru alinierea la noile cerințe de performanță și certificare economică, precum și cu privire la consolidarea mecanismelor de raportare și transparență, conform noilor standarde SES2+.

ROMATSA va continua să evalueze impactul noilor reglementări asupra activităților sale, asigurând conformitatea cu standardele europene și menținerea certificării ca furnizor de servicii ATM/ANS.

■ Reformarea cadrului de reglementare SES (SES2+)

Reformarea cadrului de reglementare al Cerului Unic European (Single European Sky – SES) s-a concretizat prin adoptarea Regulamentului (UE) 2803/2024, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene la 11 noiembrie 2024. Acest regulament înlocuiește regulamentele anterioare SES (549/2004, 550/2004 și 551/2004) și introduce un cadru juridic modernizat pentru îmbunătățirea performanței, eficienței și sustenabilității managementului traficului aerian în Europa.

Începând cu 1 decembrie 2024, regulamentul este aplicabil, marcând tranziția oficială la noul cadru legislativ SES2+.

Pe parcursul anului 2024, ROMATSA a participat activ la toate grupurile de lucru naționale sau internaționale relevante și a sprijinit activitatea României în Grupul AVIA al Consiliului Uniunii Europene, contribuind la elaborarea și negocierea pozițiilor naționale în procesul de adoptare a regulamentului SES2+. În plus, ca urmare a adoptării de către Consiliul Uniunii Europene, în prima lectură la 26 septembrie 2024, precum și a exprimării poziției Parlamentului European, în a doua lectură la 22 octombrie 2024, fiind astfel anunțată publicarea acestuia, ROMATSA a inițiat o serie de sesiuni interne de informare pentru toți angajații, asigurând conștientizarea modificărilor legislative și a impactului acestora asupra activităților operaționale.

■ Principalele modificări aduse de SES2+

Regulamentul SES2+ introduce schimbări fundamentale în mai multe domenii-cheie pentru îmbunătățirea performanței, eficienței și sustenabilității managementului traficului aerian (ATM):

- ▣ consolidarea performanței – printr-un sistem îmbunătățit de monitorizare și raportare, cu noi cerințe de transparență pentru furnizorii de servicii de navigație aeriană (ANSP – Air Navigation Service Providers), permițând o supraveghere mai riguroasă a indicatorilor de eficiență operațională și financiară;
- ▣ certificarea economică a furnizorilor ANSP – introducerea unor cerințe economice stricte pentru asigurarea sustenabilității financiare a furnizorilor de servicii, cu obligativitatea demonstrației viabilității economice și transparenței costurilor;
- ▣ liberalizarea pieței serviciilor de navigație aeriană (ANS – Air Navigation Services) – implementarea unor mecanisme care permit:
 - ▣ operatorilor aeroportuari individuali sau grupurilor de aeroporturi să achiziționeze servicii de control al traficului aerian de apropiere (APP) și turn (TWR) prin proceduri competitive de achiziții publice, asigurând eficiență și optimizarea resurselor;
 - ▣ furnizorilor de servicii de trafic aerian (ATS) să achiziționeze de pe piața liberă servicii suport precum servicii de informații aeronautice (AIS), servicii de meteorologie aeronautică (MET), servicii de comunicații, navigație și supraveghere (CNS) și servicii de date aeronautice (ADS), promovând competitivitatea și eficiența operațională.
- ▣ rol extins al Administratorului Rețelei (NM) – responsabilități sporite pentru managementul spațiului aerian european, a situațiilor de criză și a infrastructurii ATM, oferindu-i o influență mai mare asupra planificării și coordonării capacității rețelei;
- ▣ integrarea aeronavelor fără pilot (UAS – Unmanned Aircraft Systems) în rețeaua ATM – prin stabilirea unor cerințe pentru Serviciile de Informații Comune (CIS – Common Information Services), esențiale pentru managementul traficului U-space și coordonarea eficientă între operatorii de drone și ATM-ul tradițional;
- ▣ adoptarea unor mecanisme de modulare a tarifelor – prin stimulente financiare care încurajează utilizarea rutelor aeriene mai eficiente din punct de vedere al consumului de combustibil și al emisiilor de CO₂, sprijinind obiectivele de sustenabilitate ale Uniunii Europene.

Aplicarea Regulamentului (UE) 2803/2024 începând cu 1 decembrie 2024 impune ROMATSA o reevaluare a strategiilor și proceselor interne pentru a asigura conformitatea și menținerea poziției sale ca furnizor de servicii ATM/ANS competitiv la nivel european. În 2024, regia a desfășurat acțiuni proactive de aliniere, asigurând implicarea la nivel național și european, precum și informarea și pregătirea angajaților pentru noua etapă a SES2+.

■ Obiective pentru anul 2025

În contextul implementării Regulamentului (UE) 2024/2803 (SES2+), ROMATSA își propune să adopte o abordare proactivă pentru alinierea la noile cerințe legislative și operaționale. Astfel, în 2025, regia va derula acțiuni strategice și operaționale menite să asigure conformitatea cu noul cadru de reglementare și optimizarea activităților în raport cu cerințele SES2+.

În acest sens, ROMATSA va:

- monitoriza și evalua impactul SES2+ asupra activității regiei, cu accent pe cerințele de performanță, certificare economică și liberalizare a pieței ANS;
- disemina informațiile către personal, prin sesiuni de instruire și actualizarea procedurilor interne pentru a facilita tranziția la noile reguli;
- colaborează activ cu AACR prin constituirea unui grup de lucru comun pentru monitorizarea implementării regulamentului și identificarea eventualelor ajustări necesare.

Accesarea fondurilor europene rămâne un obiectiv strategic pentru modernizarea infrastructurii și digitalizarea serviciilor ATM/ANS.

Astfel, având în vedere statutul său de membru fondator al SESAR 3 JU și al SESAR Deployment & Infrastructure Partnership (SDIP), ROMATSA își propune să:

- continue și să intensifice participarea la proiectele SESAR 3 JU, în special în faza de cercetare și industrializare;
- se implice activ în proiectele europene de dezvoltare și implementare SESAR, inclusiv în domeniile TBO, interoperabilitate civil-militară și U-space;
- maximizeze oportunitățile de finanțare prin Connecting Europe Facility (CEF) Transport și Horizon Europe, pentru susținerea inovațiilor și a investițiilor tehnologice.

În ceea ce privește conformarea continuă cu cerințele de reglementare, ROMATSA are ca obiectiv adaptarea la noile cerințe SES2+ și menținerea alinierii la standardele europene impuse de Regulamentul (UE) 373/2017.

În acest context, regia va:

- actualiza și îmbunătăți documentația privind certificarea și supravegherea continuă pentru a reflecta modificările legislative;
- evalua constant mijloacele acceptabile de conformare (AMC) publicate de EASA și colaborează cu AACR pentru implementarea acestora.
- dezvoltă mecanisme îmbunătățite de raportare și audit, pentru a asigura transparența și conformitatea cu noul cadru de reglementare SES2+.

Dezvoltare sisteme

În anul 2024, pe linia dezvoltării de sisteme, au fost realizate următoarele activități:

- Activități legate de implementarea proiectelor ATM 2015+ (INDRA) și AviBit
 - participarea la testarea interoperabilității OLDI între Sistemul ATM 2015+ și Sistemul ATM al BULATSA în vederea extinderii setului de mesaje OLDI utilizate, respectiv activarea rutei;
 - implementarea Final Patch 5 pentru contractul de mentenanță evolutivă Year 1;
 - participarea la evaluarea și actualizarea cerințelor detaliate (thin specs) pentru implementarea contractului de mentenanță evolutivă Year 2 a Sistemului ATM 2015+;
 - analiza reclamațiilor de nefuncționare corectă a sistemului ATM 2015+/Indra (OLDI, DataLink, taxare terminal) primite fie de la partenerii externi, fie de la utilizatorii interni ai sistemului;
 - participarea la testarea unor noi versiuni ale sistemului ASMGCS, inclusiv transmiterea de mesaje DPI (Departure Planning Information);

- verificarea conformității Sistemului ATM2015+ modificat în anvelopa contractului de mentenanță evolutivă pentru primul an (ATM2015+ MNT Y1) cu cerințele de interoperabilitate aplicabile și emiterea SoC (Statement of Compliance);
 - verificarea conformității Sistemului ASMGCS versiunea 2.0.8 cu cerințele de interoperabilitate aplicabile și emiterea SoC.
- Proiecte interne SDS
 - modernizarea interfeței modul SRS-CWP și adăugarea funcționalității noi în vederea conformării cu cerințele din baza de reglementare;
 - adăugarea de noi funcționalități în aplicația de calcul al indicatorilor de monitorizare a performanței DataLink (DLStat versiunea 2.0);
 - continuarea dezvoltării versiunii actualizate și integrale a sistemului de înregistrare date despre traficul real dirijat și facturarea serviciilor de trafic aerian de rută și în zona terminală;
 - rescrierea aplicației pentru recepția de mesaje AFTN prin adăugarea de noi posibilități de conectare (TCP/IP) cu server-ul CIDIN;
 - investigarea problemelor în funcționarea aplicației de furnizare de date ale planului de zbor către IGPf UNIP (Inspectoratul General al Poliției de Frontieră – Unitatea Națională de Informații privind Pasagerii), pentru decolări/aterizări în spațiul FIR București;
 - coordonarea introducerii și actualizării datelor de configurare tehnico-operațională a sistemelor informatice suport SNA (sistemele Leonardo, RSUR, taxare).
- Cooperări internaționale
 - participarea la TWG (Technical Working Group), SAPSC (Strategy and Planning Standing Committee) Danube FAB;
 - participarea la grupul de lucru european pentru revizia standardului OLDI și elaborarea unui ghid de implementare a standardului OLDI, vizând includerea noilor concepte operaționale (FRA, reentrănță, DataLink);
 - participarea la grupul de lucru al centrelor de transmisie date facturare servicii de trafic aerian de rută (CRCO).
- Activități legate de alte proiecte ROMATSA
 - participarea, în cadrul echipei de proiect FF-ICE (elaborare cerințe detaliate Thin Specs, participarea la workshop-uri tehnice, testarea checkpoint la producător - Indra);
 - participarea la Proiectul SESAR 3 Network TBO Solution3 (BULATSA, ROMATSA and Leonardo participation);
 - au fost finalizate variantele inițiale pentru OSIED (Operational Service and Environment Definition), VALP (Validation Plan), TS/IRS (specificații tehnice și de interfață);
 - a fost finalizată achiziția comună pentru proiectele Net-TBO, MITRANO, ATC-TBO;
 - s-a executat testarea dry-run folosind sistemele Leonardo TDS, Leonardo BULATSA și sistemele NM;
 - participarea, în cadrul echipei de proiect RomAirTCM (Traffic Complexity Management) în procesul de implementare – prevalidare funcționalități de bază;
 - participarea în cadrul echipei de proiect AMAN;
 - acordarea suportului pentru evaluarea serviciilor de trafic aerian furnizate în zona terminală;
 - participarea la elaborarea LSSIP România ed. 2023;
 - participarea la monitorizarea implementării SESAR Deployment Programme.

- Activități desfășurate pe linia securității informatice
 - implementarea Sistemului de Management al Securității Informatice pentru sistemele operaționale;
 - participarea la etapele preliminare de definire și dezvoltare a unui SOC (Security Operations Center) în cadrul ROMATSA.

Obiective de investiții

În activitatea de investiții s-au desfășurat următoarele activități cu caracter permanent:

- s-au organizat și derulat activități de achiziție de servicii de proiectare, lucrări de construcții-montaj și de echipamente din lista cheltuielilor de capital pentru anul 2024;
- s-au urmărit și finalizat contractele încheiate cu furnizorii din țară și străinătate pentru obiectivele de investiții;
- s-au asigurat membri în comisiile de evaluare pentru procedurile de achiziție aferente obiectivelor de investiții;
- s-au efectuat activități de predare de amplasamente pentru lucrările de construcții-montaj și s-au inspectat obiectivele de investiții în vederea urmăririi și coordonării realizării lucrărilor conform proiectelor tehnice aprobate;
- s-a urmărit derularea lucrărilor conform termenelor din graficele de execuție anexă la contractele cu antreprenorul general, subantreprenori și alte contracte și s-au aplicat, când a fost cazul, prevederile clauzelor contractuale (penalități, daune și altele), în cazul nerespectării acestor termene;
- s-au organizat și realizat recepții pentru obiectivele de investiții la finalizarea lor;
- s-au organizat și derulat activitățile specifice ale Consiliului Tehnico-Economic al ROMATSA;
- s-a urmărit implementarea planului de măsuri de îmbunătățire a activității regiei.

Realizarea Programului de Investiții

Lista cheltuielilor de capital, aprobată pe anul 2024 de către Consiliul de Administrație al R.A. ROMATSA este defalcată pe capitole, astfel:

- Capitolul A – Obiective de investiții în continuare: 64.251.922 lei
- Capitolul B – Obiective de investiții noi: 21.937.599 lei
- Capitolul C – Dotări și alte cheltuieli de investiții: 23.658.525 lei
- Capitolul D – Rambursări credite: 0 lei

În cele ce urmează, prezentăm situația realizărilor, pentru fiecare obiectiv în parte, pe capitolele componente ale listei cheltuielilor de capital:

Nr. crt.	Nominalizarea obiectivelor de investiții	Termen de finalizare	Realizat 2024 (%)
OBIECTIVE ÎN CONTINUARE			
1	Modernizare sală ACC din CDZ București (modernizare console)		
1.1	Modernizare console	decembrie 2028	Nu este cazul. Fără
1.2	Modernizare sistem electroalimentare echipamente, rack-uri și poziții de lucru sala ACC	decembrie 2028	

			valoare aprobată în anul 2024
2	Modernizare Turn de Control DSNA Timișoara	martie 2025	0,00%
3	Extindere supraveghere WAM în EST FIR București	decembrie 2025	99,62%
4	Implementare în sistemul INDRA a modulului de gestionare a sosirilor (AMAN) în TMA București	decembrie 2025	82,97%
5	Aplicație de analiză și estimare a încărcării și complexității traficului aerian (ROMAir TCM)	decembrie 2025	7,95%
6	SOC (Security Operations Center)	martie 2027	Nu este cazul
7	Radar PSR/MSSR Mode S Constanța	decembrie 2027	0,18%
8	Modernizare iluminat CDZ București	septembrie 2025	0,00%
9	Sistem monitorizare semnal GNSS	decembrie 2026	98,52%
10	Electroalimentare TWR Baia Mare	februarie 2024	100,00%
11	Alimentare cu energie electrică Radiofar Ștefănești	octombrie 2024	90,03%
12	Modernizare ILS/DME Iași RWY 14	decembrie 2024	99,35%
13	Schimbare centrală telefonică CDZ București	decembrie 2026	Nu este cazul
14	Modernizare tablouri secundare CTO CDZ București	martie 2024	100,00%
15	Modernizare hardware sistem e-management	decembrie 2025	38,09%
16	Instalare sistem VCS la Arad și Constanța	decembrie 2024	99,21%
17	Sistem D-ATIS la DSNA Cluj și la DSNA Bacău	decembrie 2024	98,89%
18	Modernizare A-SMGCS la DSNA București – implementare Advanced Tower Mesaging	decembrie 2024	98,23%
19	Reconfigurare ROMAWOS Sibiu instalare senzor vânt – RWY 09	martie 2025	97,38%
20	Mentenanță evolutivă – upgrade software Sistem ATM (INDRA)	ianuarie 2025	71,92%
21	Mentenanță evolutivă – upgrade software sistem E-management	martie 2025	10,74%
22	Upgrade sistem ATM Indra pentru integrarea FF-ICE (ATM 2015+S4D)	martie 2026	99,46%
26	Upgrade hardware sistem A-SMGCS la DSNA București	iunie 2025	96,11%
OBIECTIVE NOI			
1	Modernizare punct de distribuție apă răcită corpuri administrative CDZ București	aprilie 2024	100,00%
2	Sistem computerizat pentru Air Space Management & Air Space Design	decembrie 2027	Nu este cazul
3	Modernizare DVOR/DME Tulcea	decembrie 2025	93,78%
4	Modernizare DVOR/DME Valea Bisericii (DR București)	decembrie 2026	88,23%
5	Modernizare DVOR/DME Strejnic	iunie 2026	88,23%
6	Instalare senzori meteo la prag 07 la Aeroportul Cluj	martie 2025	1,50%
7	Instalare senzori Radio Direction Finder	noiembrie 2026	0,00%
8	Actualizare software ATIS RCR (Sibiu, Tg. Mureș, Constanța și Timișoara)	decembrie 2025	0,00%
9	Radiorelee CDZ Cluj – Feleacu, Feleacu – Muntele Mare și CDZ Cluj – Apahida	decembrie 2025	0,00%
10	Modernizare stații radio la 11 TWRs (Satu Mare, Baia Mare, Oradea, Cluj, Târgu Mureș, Sibiu, Iași,	decembrie 2025	99,45%

	Tulcea, Craiova, Bacău și Arad)		
11	Modernizare ILS/DME Arad RWY 27	decembrie 2028	Nu este cazul
12	Sistem panouri fotovoltaice pentru consum propriu – ReGEN (CDZ Arad, Constanța și Cluj Napoca)	iunie 2025	Nu este cazul
13	Extindere supraveghere WAM în zona Aeroportului Brașov	decembrie 2024	97,26%
14	Ventilație UPS administrativ la CDZ București	aprilie 2025	0,00%
15	Rețea fibră optică senzori meteo pentru ROMATSA la DSNA Iași	decembrie 2024	70,99%
16	Sistem D-ATIS Suceava	martie 2026	0,00%
17	Upgrade sistem D-ATIS Otopeni	octombrie 2025	97,11
18	Upgrade sistem D-ATIS Băneasa	octombrie 2025	97,11%
19	Sistem de înregistrare comunicații vocale	aprilie 2026	0,00%
20	Soluție internet operațional AIS	decembrie 2025	0,00%
21	Instalare sistem ILS/DME Otopeni CAT III RWY 08R	decembrie 2026	64,30%
22	Instalare sistem ILS/DME Otopeni CAT III RWY 26L	decembrie 2026	64,30%
23	Modernizare sistem ILS/DME RWY 34 cu extinderea și modernizarea sistemului AWOS pentru compatibilitate la CAT III la Aeroportul Suceava	decembrie 2025	41,55%
DOTĂRI INDEPENDENTE ȘI ALTE CHELTUIELI – STUDII			
1	Dotări independente	decembrie 2024	50,45%
2	Alte cheltuieli – studii	decembrie 2024	28,84%

Diferențe înregistrate în raport cu valorile aprobate ale obiectivelor de investiții

Diferențele dintre valorile aprobate și valorile realizate sunt cauzate, în mare măsură, de următorii factori:

- complexitatea tehnică și operațională a echipamentelor/sistemelor conduce la derularea pentru perioade mari de timp (6-12 luni) a procedurilor de licitație deschisă, cu efecte asupra realizării valorilor aprobate;
- contracte aflate în derulare la care, din motive tehnice și operaționale, a survenit decalarea termenelor de realizare a unor etape contractuale;
- semnarea unor contracte, în urma desfășurării procedurilor de achiziție, la valori mai mici decât cele estimate în planul de investiții;
- semnarea unor contracte în ultimul trimestru al anului în curs cu realizare în anul următor;
- anularea și repetarea unor proceduri de achiziție din cauza neparticipării potențialilor ofertanți;
- anularea și repetarea unor proceduri de achiziție din cauza prezentării unor oferte având valori mai mari decât bugetele aprobate;
- emiterea, cu dificultate, a avizelor/acordurilor/autorizațiilor pentru obiectivele de investiții care necesită obținerea acestora înainte de declanșarea lucrărilor.

Coordonare programe

Elaborarea și raportarea documentelor de planificare strategică ale R.A. ROMATSA

- Planul Anual (AP) 2024 ed. 5.0;
- Rapoartele privind stadiul de evoluție/realizare a principalelor linii de acțiune ale obiectivelor asumate de R.A. ROMATSA în:

- Planul Anual AP 2023
- Planul Anual AP 2024
- Planificarea obiectivelor de bază și a Planului de Investiții Multianual și a Prognozei de Amortizare pentru fundamentarea și elaborarea Planului de Performanță al României pentru cea de-a patra perioadă de referință (PP RP4 2025-2029).

Management de proiect/Grupuri de lucru/Alte proiecte:

- Synchronised Performance Based Navigation Implementation Cohesion Europe – SPICE – activitățile 6.1 și 6.3 din cadrul Programului INEA call
 - derulare contracte pentru activitatea 6.1 – Proiectare și implementare proceduri GNSS SPICE și proceduri convenționale pentru procesul de proiectare a procedurilor de zbor la toate cele 16 aeroporturi;
 - din cauza blocajelor apărute în procesul de validare a procedurilor de zbor instrumental, întârzieri care au condus succesiv la decalarea termenelor contractuale, precum și răspunsul AACR invocând lipsa din cadrul ROMATSA a funcției de monitorizare a conformării cu cerințele de proiectare, au fost negociate și semnate acte adiționale pentru prelungiri succesive ale termenelor de finalizare a contractelor până la data de 30.06.2025;
 - din punct de vedere al costurilor, Grant Agreement-ul a ajuns la termen la 30.06.2022 dar au fost recunoscute și validate activități desfășurate până la data de 31.12.2022, respectiv 30.06.2023. La ASR 2023, din totalul valorii estimate a proiectului (5.048.870,13 EURO), rezultatul a fost de 3.900.643,75 EURO, 85% reprezentând finanțare externă (3.315.547,18 EURO) din care suma de 2.378.715,73 EURO, prefinanțare;
 - în data de 25.04.2024, EUROCONTROL – Managerul de Program, a transmis concluziile CINEA împreună cu rezumatul final al plăților recunoscute și acceptate de CIONE, din care rezultă că ROMATSA mai are de primit o plată finală în valoare de 1.225.327,43 EURO. Totodată, am fost informați că Programul are un deficit de 1.024.816,83 EURO, din cauza insolvenței Blue Air, acest deficit urmând a fi recuperat proporțional de la toți participanții.

La data de 18.07.2024, ROMATSA a mandatat EUROCONTROL pentru recuperarea sumelor reținute de CINEA, ca fiind creanțe generate de falimentul Blue Air, acest deficit fiind recuperat proporțional de la toți participanții. Astfel, valoarea plății finale de primit a fost redusă cu 204.963 EURO, corespunzătoare ponderii ROMATSA în totalul Programului SPICE (20%), rezultând suma finală de primit de 1.020.090,41 EURO, care a fost încasată la data de 12.09.2024.

- implementarea PBN conform Regulamentului (UE) 1048/2018 de stabilire a cerințelor de utilizare a spațiului aerian și a unor proceduri de operare în ceea ce privește navigația bazată pe performanțe
 - organizare și coordonare ședințe de grup de lucru pentru actualizarea documentului PBN Transition Plan;
 - analizare stadiu proiectare proceduri din contractele existente;
 - identificare proceduri noi care trebuie proiectate;
 - analizare acoperire DME curente, evaluare acoperire radio și cu mijloace NAV și SUR corespunzător cerințelor operaționale aferente specificațiilor de navigație definite pe fiecare volum de spațiu aerian.
- modernizarea NDB Tulcea pentru pregătirea gazduirii echipamentului EGNOS V3
 - în luna mai 2023, Agenția Uniunii Europene pentru Programul Spațial (EUSPA) a înaintat o scrisoare Agenției Spațiale Române (ROSA) prin care și-a exprimat interesul privind instalarea pe teritoriul României a unor stații de monitorizare a distanței și integrității (RIMS) EGNOS V2 și EGNOS V3. Ca urmare a acțiunilor ESSP de evaluare a infrastructurii în locațiile (site surveys) Iași, Suceava și

- Tulcea, compatibile cu cerințele EGNOS V2 și V3 Site Implementation Requirements, s-a optat pentru cel din zona Aeroportului Tulcea;
- în acest sens, în data de 31.07.2023, a fost semnat un Acord de confidențialitate (NDA) cu EUSPA și s-au purtat corespondențe privind procedura de pregătire și găzduire a stațiilor EGNOS V3 la sediul din Tulcea. Întrucât serviciile și costurile ROMATSA vor fi finanțate prin EUSPA, s-au conturat, la nivel intern, propuneri pentru etapele de pregătire și găzduire/amplasare a stațiilor cât și asigurarea serviciilor de monitorizare/pază și protecție;
 - acopul proiectului *Tulcea Site Preparation and Hosting for EGNOS V3* constă în lucrări de amenajare a locației, realizarea unei construcții (shelter) care să găzduiască stațiile EGNOS (2 încăperi de aproximativ 30mp), asigurarea condițiilor optime pentru buna funcționare a echipamentelor (conform Site Survey și SOW) și monitorizarea, paza și protecția acestora;
 - pachetele de documente specifice unei oferte complete administrative/tehnice și financiare au fost înaintate, în draft, reprezentanților EUSPA pentru comentarii și observații.
- asigurarea de servicii de mentenanță a Sistemului e-Management
 - derulare activități în calitate de responsabili Modul Hyperion și Modul BI pentru contractele subsecvente din cadrul Acordului cadru 2020-2024;
 - participare ca membri ai grupului de lucru pentru elaborarea caietului de sarcini privind serviciile de mentenanță post-garanție (preventivă, adaptivă, corectivă, evolutivă și suport tehnic) pentru un nou Acord cadru 2025-2029.
 - Sistem monitorizare semnal GNSS
 - finalizare Faza 1 a contractului de proiectare SDD la 30 iunie 2024;
 - în derulare Faza 2 a contractului/Faza Pilot pentru aeroporturile Bacău, Sibiu și Iași (termen de finalizare 30 iunie 2025).
 - 2024 CEF Call – Green CNS 2 Proposal Submission
 - pregătire documentație preliminară pentru introducerea în programul cu finanțare EU a proiectului Sistem monitorizare semnal GNSS.
 - participarea la activitățile diverselor grupuri de lucru/echipe de proiect, în ceea ce privește dezvoltarea/implementarea unor proiecte specifice ale regiei:
 - grup de lucru având ca obiectiv documentarea, elaborarea, promovarea și susținerea pentru aprobarea *Planului de Performanță al României*, în partea care revine ROMATSA, pentru cea de a patra perioadă de referință 2025-2029;
 - echipă de proiect pentru *Aplicație de gestionare automatizată a complexității traficului aerian – ROMAirTCM*;
 - grup de lucru pentru actualizarea *Metodologiei de alocare contabilă a costurilor pe activități*.
 - alte activități:
 - elaborare *Rapoarte trimestriale cu privire la activitatea de conducere executivă și cu privire la evoluția R.A. ROMATSA în anul 2024*, în conformitate cu prevederile Ordonanței de Urgență nr. 109/2011 privind guvernanța corporativă a întreprinderilor publice, cu modificările și completările ulterioare;
 - furnizare de date și informații necesare pentru raportarea la PRU în scopul realizării *Raportului ATM Cost Effectiveness – ACE 2022 și 2023*;
 - activități de secretariat pentru întâlnirile *Comisiei de Monitorizare a Sistemului de Control Intern Managerial* din cadrul ROMATSA
 - activități în cadrul *Comisiei centrale de inventariere a valorilor materiale, mijloacelor bănești, a altor valori și a conturilor de decontări ale ROMATSA*;
 - elaborare *Declarație nefinanciară pentru anul 2023*, inclusă în *Raportul administratorilor asupra situațiilor financiare la 31.12.2023*;
 - participare, cu rol de auditor de siguranță, în auditurile de siguranță și calitate, efectuate în subunități ROMATSA, conform planificării aprobate pentru anul 2024;
 - operare date în sistemul e-Management.

SIGURANȚA, CALITATEA, MEDIUL ȘI SECURITATEA AERONAUTICĂ

Obiectivul principal pentru anul 2024 al activităților în domeniul siguranță și calitate a constat în îmbunătățirea și consolidarea Sistemului de Management al Siguranței, Sistemului de Management al Calității, Sistemului de Management de Mediu, precum și a Sistemului de Management al Securității Aeronautice și Informatică în vederea menținerii certificatului de furnizor servicii ATM/ANS – asigurarea conformării continue cu prevederile Regulamentului (UE) nr. 373/2017, standardul ISO 9001:2015, standardul ISO 14001:2015 și a standardului ISO 28000:2007.

Activități în domeniul managementului siguranței

Principalele activități desfășurate în cursul anului 2024 în domeniul managementul siguranței au fost:

- îmbunătățirea Sistemului de Management al Siguranței în conformitate cu recomandările AACR, EASA și ICAO în vederea creșterii nivelului de siguranță a serviciilor ATM/ANS furnizate de către ROMATSA;
- auditarea internă de siguranță a subunităților regiei (au fost efectuate toate cele 18 misiuni de audit intern de siguranță, planificate pentru anul 2024);
- acordarea suportului de specialitate în cadrul vizitelor de audit/inspecție/on site/on the desk ale AACR din cadrul procesului de monitorizare a conformării continue a agentului aeronautic R.A. ROMATSA, certificat ca furnizor de servicii ATM/ANS;
- analiza rapoartelor de audit, respectiv inspecție, elaborate de către AACR, stabilirea măsurilor de remediere a deficiențelor constatate prin elaborarea planurilor de măsuri la nivelul ROMATSA, urmărirea implementării măsurilor stabilite, colectarea dovezilor/evidențelor privind implementarea acestora;
- analiza rapoartelor de evaluare de siguranță sau de evaluare în sprijinul siguranței asociate implementării unor schimbări ale sistemului funcțional ATM/ANS ROMATSA existent;
- utilizarea, la nivelul regiei, a aplicației eTOKAI pentru raportarea electronică a evenimentelor de aviație civilă;
- colectarea informațiilor referitoare la evenimentele de siguranță raportate, investigarea lor și urmărirea stadiului de implementare a recomandărilor de siguranță (măsurile corective și preventive necesare);
- utilizarea metodologiei RAT la evaluarea severității pentru evenimentele de tipul: încălcare eşalonare minimă, incursiune pe pistă și specifice ATM – degradarea sau pierderea totală a serviciilor sau a funcțiilor;
- instruirea internă în domeniul de siguranță, asigurată de către specialiști, pentru personalul din structura de siguranță și alte compartimente ROMATSA (instruire internă);
- monitorizarea indicatorilor de performanță în domeniul siguranță, în conformitate cu cerințele din Planul de Performanță pentru cea de-a treia perioadă de referință, RP3;

- urmărirea implementării prevederilor „Manualului de Management al Siguranței”, edițiile în vigoare/2024 și amendarea acestuia ca urmare a procesului intern de monitorizare și supraveghere a siguranței în acord cu conformarea la cerințele Regulamentului (UE) nr. 373/2017.

Pe tot parcursul anului 2024 s-a acordat o atenție deosebită funcționării sistemului de raportare a evenimentelor de siguranță și conținutului informațional vehiculat cu acest sistem.

În acest context se precizează că monitorizarea siguranței a avut ca rezultat înregistrarea a 1623 de raportări de aviație civilă. Se poate aprecia faptul că raportarea evenimentelor de aviație civilă s-a menținut la un nivel ridicat.

Investigarea evenimentelor de siguranță este o „investigare de specialitate” și se execută exclusiv în scopul menținerii și îmbunătățirii siguranței navigației aeriene. Cercetarea și identificarea cauzelor unui eveniment de siguranță nu au ca scop blamarea sau sancționarea participanților la furnizarea serviciilor ATM/ANS implicate.

ROMATSA, prin structura de siguranță, promovează consecvent cultura de siguranță care are la bază competența, raportarea evenimentelor de siguranță, dreapta judecată (Just Culture), flexibilitatea și valorificarea experienței.

Analizarea acestor evenimente, extragerea informațiilor utile necesare în vederea stabilirii recomandărilor de siguranță – RS (măsuri corective și preventive), în număr de 54 în anul 2024, s-a realizat în contextul unei colaborări permanente cu personalul din cadrul Departamentului Operațional, Departamentul Tehnic și din subunitățile ROMATSA. Stadiul implementării măsurilor corective și preventive propuse și înregistrate în rapoartele de închidere a investigării evenimentelor de siguranță a fost urmărit, în mod consecvent, atât dedicat cât și în cadrul vizitelor de audit intern de siguranță desfășurate în subunitățile și compartimentele Administrației Centrale ROMATSA.

Obiectivul de siguranță ROMATSA este asigurarea unui nivel de siguranță astfel încât numărul de accidente și incidente grave, cu contribuția serviciilor furnizate de către ROMATSA, să nu crească iar atunci când este posibil, să scadă.

În anul 2024 nu au fost înregistrate accidente sau incidente grave cu contribuția ROMATSA, astfel nivelul de siguranță realizat în perioada analizată este mai bun decât nivelul de siguranță minim acceptabil (NSmA).

Domeniile calitate și mediu

Obiectivele specifice pe domenii de activități au fost subordonate îmbunătățirii continue a Sistemelor de Management al Siguranței, al Calității și de Mediu, implementării în ROMATSA a Sistemului de Management al Securității (aeronautice și informatice) și funcționării corespunzătoare Danube FAB.

Principalele activități desfășurate în cursul anului 2023 în domeniul „managementul calității și de mediu”, au fost:

- auditarea internă de calitate și de mediu a Administrației Centrale și a subunităților regiei (au fost efectuate 19 audituri interne de calitate și mediu, planificate pentru anul 2024);
- elaborarea rapoartelor și a planurilor de măsuri în urma auditurilor interne de calitate și mediu, precum și urmărirea stadiului de implementare a măsurilor stabilite;

- verificarea, în cadrul auditurilor interne de calitate, a modului de gestionare a riscurilor pe activități în cadrul R.A. ROMATSA;
- monitorizarea indicatorilor de performanță în domeniul calității;
- monitorizarea indicatorilor de performanță în domeniul mediului, în conformitate cu cerințele din „Planul Național de Performanță”;
- diseminarea, de către specialiștii de siguranță și calitate, în cadrul întregii structuri SMS și SMC/SMM ROMATSA pe parcursul activităților de audit intern de siguranță, calitate, mediu, precum și a celor legate de menținerea certificatelor ROMATSA conform Regulamentului (UE) nr. 373/2017, ISO 9001:2015 și ISO 14001:2015, a informațiilor și recomandărilor conținute în rapoartele de audit și supraveghere/recertificare AACR, Bureau Veritas și în rapoartele de audit intern de siguranță, calitate și mediu;
- monitorizarea și evaluarea, pe parcursul auditului intern de calitate și mediu, a gradului de maturitate și a punctelor slabe ale Sistemului de Management al Calității și Sistemului de Management de Mediu din cadrul regiei, ca suport pentru management în procesul de îmbunătățire continuă;
- monitorizarea satisfacției clienților interni (salariați) și externi, realizată prin colectarea, centralizarea și prelucrarea datelor din chestionarele specifice;
- realizarea Analizei Efectuate de Management, la cel mai înalt nivel, a Sistemului de Management al Calității și de Mediu în vederea îmbunătățirii acestor sisteme;
- instruirea Coordonatorilor Locali de Calitate și Mediu în vederea pregătirii auditului de supraveghere al Bureau Veritas;
- participarea la desfășurarea auditului de rectificare, audit desfășurat de către Bureau Veritas, în vederea reconfirmării pentru ROMATSA a certificatelor ISO 9001:2015 (domeniul calitate – inclusiv pentru formarea personalului de specialitate pentru domeniul serviciilor de navigație aeriană) și ISO 14001:2015 (domeniul mediu) în Administrația Centrală și în următoarele subunități ale regiei: DR București, DSNA Sibiu, DSNA Târgu Mureș, DSNA Cluj și DSNA Baia Mare;
- menținerea certificărilor SMC și SMM ROMATSA conform Standardelor ISO 9001:2015 și ISO 14001:2015, în urma auditului extern de supraveghere al Bureau Veritas;
- participarea specialiștilor calitate și mediu la proiectele de mediu ce au drept obiectiv reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, îmbunătățirea calității aerului în zonele aeroportuare și reducerea zgomotului;
- asigurarea reprezentării ROMATSA pe domeniile calitate și mediu în grupurile de lucru EUROCONTROL, CANSO și Danube FAB.
-

Nivelul calității serviciilor furnizate

Nivelul calității serviciilor furnizate este atestat și de menținerea certificării Sistemului de Management al Calității ROMATSA în urma auditului de supraveghere realizat de către firma Bureau Veritas.

De remarcat este faptul că, în cadrul auditului de recertificare, nu au fost identificate neconformități și observații. Sistemul de Management al Calității R.A. ROMATSA a fost apreciat ca fiind matur, conform Standardului ISO 9001:2015, care s-a îmbunătățit în mod continuu, corelat cu cerințele de siguranță impuse de regulamentele operaționale aplicabile. Sistemul de Management de Mediu al R.A. ROMATSA este matur, fiind documentat în mod corespunzător, îndeplinind toate cerințele Standardului ISO 14001:2015, asigurându-se astfel premisele unei bune performanțe de mediu.

Echipa de audit a constatat o bună cunoaștere a Sistemului de Management al Calității, respectiv a Sistemului de Management de Mediu de către personalul implicat și implicit un nivel de implementare adecvat etapei actuale. De asemenea, a fost apreciat efortul continuu de menținere a unui nivel ridicat de performanță operațională și de actualizare a

documentației și a procedurilor, în concordanță cu modificările standardelor de referință și a regulamentelor aplicabile.

Au fost identificate o serie de puncte tari ale Sistemului de Management Integrat Calitate și Mediu implementat în R.A. ROMATSA:

- implicare și implementare de proceduri bazate pe concepte noi, de exemplu: operare cu camere video pe aeroport și proceduri de zbor bazate pe sateliți;
- aplicare consecventă a managementului schimbării, cu o bună documentare a evaluării de siguranță;
- la nivelul proceselor de bază, menținerea unui nivel de performanță ridicat în desfășurarea proceselor și menținerea competențelor;
- calitatea Rapoartelor de Audit Intern demonstrează maturizarea procesului de monitorizare a performanțelor Sistemului de Management Integrat Calitate și Mediu;
- excelentă organizare și documentare a dovezilor de conformare la subunitățile auditate în zona de instruire și menținere competențe;
- abordarea, cu profesionalism, a implementării și conformării la cerințele Regulamentului (UE) 373/2017.

Auditorii Bureau Veritas au apreciat că în toate locațiile auditate există un bun control operațional care se transpune prin: colectarea selectivă și identificarea deșeurilor, relația documentată cu preluatorii de deșeuri, instalarea de panouri fotovoltaice pentru generare de energie verde, măsurile implementate pentru reducerea consumului de energie electrică și monitorizarea prin sistemul INDRA a timpilor de așteptare de la pornirea motoarelor până la decolare.

Procesul de îmbunătățire continuă a Sistemului de Management Integrat Calitate și Mediu a fost observat de echipa de audit pe durata întregului audit, ca dovadă a implementării măsurilor decise în cadrul Analizelor Efectuate de management ale conducerii R.A. ROMATSA, ca rezultate ale implementării planurilor de acțiuni care vizează reducerea riscurilor și implementarea oportunităților identificate (în procesul de gestionare a riscurilor). În plus, față de cele de mai sus, s-a considerat că operarea a trei sisteme de management – Calitate/Mediu, Siguranță și Securitate Aeronautică și Informatică, cu mecanisme eficiente de identificare a neconformităților, tratare și urmărire corespunzătoare a acestora, constituie instrumente evidente de îmbunătățire.

Calitatea serviciilor oferite la acest moment de regie confirmă faptul că efectuarea constantă și continuă a procesului riguros de audit intern de siguranță, calitate și mediu, reprezintă un mecanism necesar și util pentru menținerea unui nivel ridicat al calității serviciilor.

Nivelul calității serviciilor este monitorizat anual prin „indicatori pentru calitatea serviciilor” și anume:

- fluidizarea traficului;
- capacitatea per FIR;
- satisfacția clienților;
- disponibilitatea echipamentelor PNA;
- indice de disponibilitate la timp a datelor meteorologice.

Acești indicatori au fost realizați în anul 2024 la nivelul întregii ROMATSA, analiza acestora realizându-se în cadrul Analizei Efectuate de Management.

Indicatori de performanță

Indicatorii de performanță în domeniul calității serviciilor

OBIECTIVE		INDICATORI	ȚINTE (valori anuale maxim acceptabile)	STADIUL DE REALIZARE 2023	
Creșterea nivelului calității serviciilor de trafic aerian	Fluidizarea traficului	Minute întârziere pe rută cauzate de probleme de personal neplanificate – cod S	max. 0,04 min/zbor	0	Realizat
	Satisfacția clienților	Număr de reclamații cu relevanță în ATM – <i>Air Safety Report</i>	max. 12	5	Realizat
Disponibilitatea echipamentelor PNA (indicator din fișa de proces)		Nr. de ore de funcționare/nr. total de ore declarat (%)	min. 95%	95,88%	Realizat
Indice de disponibilitate la timp a datelor meteorologice (indicator din fișa de proces)		Nr. de mesaje emise și recepționate/nr. total de mesaje ce trebuiau emise (%)	min. 90%	98,22%	Realizat
Siguranța traficului		Nr. de accidente cu contribuția R.A. ROMATSA	0	0	Realizat
Asigurarea neîntreruptă și în siguranță a funcțiilor CNS (indicator din fișa de proces)		Nr. de cazuri de incapacitate totală de furnizare a serviciilor de navigație aeriană înregistrate în perioada de referință – <i>evenimente tehnice</i>	0	0	Realizat
Disponibilitatea echipamentelor IT – Timp total de funcționare stații de lucru IT (indicator din fișa de proces)		Nr. de ore de funcționare a echipamentelor IT/număr de ore aferente lunii raportate	min. 95%	99,00%	Realizat

Obiectivele de calitate ROMATSA pentru anul 2024 au fost îndeplinite.

Prin contribuția și efortul conjugat al experților siguranță și calitate, al personalului din structurile ROMATSA cu atribuții în domeniile siguranță, calitate, mediu (coordonatorii locali în domeniu), precum și al tuturor salariaților ROMATSA, s-a reușit în anul 2024 realizarea obiectivelor propuse:

- menținerea certificării R.A. ROMATSA ca furnizor de servicii de navigație aeriană/funcții de management al fluxurilor de trafic aerian (ATFM) și management al spațiului aerian (ASM) în urma procesului de verificare al AACR a conformării organizației cu cerințele aplicabile din Regulamentul (UE) nr. 373/2017;

- menținerea certificărilor Sistemelor de Management al Calității și Mediului conform cu cerințele ISO 9001:2015 și ISO 14001:2015.

Domeniul securitate aeronautică și informatică

Securitatea aeronautică

În domeniul securității aeronautice, au fost întreprinse o serie de activități, respectiv:

- procesarea cererilor de acces în CDZ București și efectuarea verificărilor (standard sau aprofundate) în cazul solicitărilor pentru permise de acces controlat;
- procesarea dosarelor salariaților societăților comerciale care, în temeiul unor contracte comerciale, prestează servicii pentru R.A. ROMATSA;
- preschimbarea permiselor de identificare și acces persoane/auto pentru personalul regiei din cadrul Administrației Centrale/Direcția Regională București;
- efectuarea demersurilor către Școala Superioară de Aviație Civilă (SSAvC) și finalizarea (în luna februarie) a procesului de pregătire în domeniul securității aviației civile - *Pregătire recurentă – Instructori de securitate a aviației civile* pentru un număr de 17 persoane din cadrul R.A. ROMATSA;
- efectuarea demersurilor către SSAvC și finalizarea, în luna martie, a procesului de pregătire în domeniul securității aviației civile – *Manageri de securitate a aviației civile* pentru un număr de 4 persoane din cadrul regiei;
- participarea la analiza de risc efectuată de către Jandarmeria Română privind sediul CDZ București;
- participarea la activitățile grupului de lucru privind modificările Regulamentului Intern ROMATSA;
- participarea la întâlnirile anuale organizate de Asociația Aeroporturilor din România cu responsabilii de securitate aeronautică;
- elaborarea Raportului anual de audituri pentru anul 2023, secțiunea de securitate aeronautică și cibernetică;
- elaborarea Raportului de activitate pentru anul 2023 în domeniul securității aeronautice și informației;
- elaborarea Planului de activități pentru anului 2024 în domeniul securității aeronautice și informatice;
- elaborarea și transmiterea la AACR a Raportului Anual care cuprinde principalele activități de securitate aeronautică și informatică desfășurate în cursul anului 2023;
- participarea la activitățile desfășurate de către auditorii interni;
- elaborarea și transmiterea planului de acțiuni corective către auditorii interni;
- transmiterea, către auditorii interni, a *Planului de acțiune privind Sistemul de evaluare a deciziilor*;
- elaborarea Raportului anual în domeniul securității aeronautice și informatice pentru anul 2023;
- efectuarea demersurilor și transmiterea propunerilor de amendare a fișei de compartiment din Regulamentul de Organizare și Funcționare (ROF) al Administrației Centrale;
- efectuarea demersurilor către SSAvC și finalizarea procesului de nominalizare și pregătire în domeniul securității aviației civile pentru un număr de patru responsabili locali de securitate aeronautică din cadrul subunităților R.A. ROMATSA
- efectuarea inspecțiilor de securitate aeronautică și informatică la subunitățile R.A. ROMATSA: DSNA Satu Mare, DSNA Baia Mare, DSNA Sibiu și DSNAR Arad – Locația Brașov;
- organizarea unei întâlniri la sediul regiei cu reprezentanții firmei Safetech Innovations pentru discuții în domeniul securității cibernetică;

- elaborarea rapoartelor de inspecție, în domeniul securității aeronautice și informatice, la subunitățile DSNA Satu Mare, DSNA Baia Mare, DSNA Sibiu și DSNA Arad – Locația Brașov;
- efectuarea demersurilor către SSAvC privind procesul de pregătire în domeniul securității aviației civile – *Certificarea/Recertificarea Instructorilor de securitate a aviației civile* pentru un număr de 17 persoane din cadrul R.A. ROMATSA.

Securitatea informației

În domeniul securității informației au fost întreprinse o serie de activități, astfel:

- participarea la întâlnirea comună ANCOM, AACR, ROMATSA, având ca subiect abordarea și coordonarea în cazul interferențelor GNSS din spațiul aerian național;
- participarea la activitățile grupului de lucru privind implementarea SWIM în cadrul ROMATSA, în coordonare cu firma EGIS;
- elaborarea referatului privind stabilirea unor decizii de natură tehnică și organizatorică în vederea alinierii R.A. ROMATSA la cerințele de securitate cibernetică ale Regulamentului (UE) 203/2023, direct aplicabile sectorului de aviație civilă din spațiul comunitar și național;
- elaborarea și transmiterea către CANSO Cyber TF a propunerilor de revizuire a documentului *Enhancing Cybersecurity in European ANSPs*;
- transmiterea comentariilor cu privire la documentul *Security Management Plan* elaborat de către IDS Air Nav pentru Sistemul ROMAirtcm;
- elaborarea și transmiterea cerințelor de securitate informatică pentru sistemul NICE;
- verificarea caietului de sarcini și transmiterea cerințelor suplimentare de securitate informatică pentru sistemul ATIS Suceava;
- participarea la webinarul Cyber Threats and Risks in Aviation organizat de către EUROCONTROL;
- elaborarea și transmiterea comentariilor pentru documentul *Enhancing Global Aviation Security Through Strategic Cybersecurity Training Programs*, dezvoltat de către ICAO Cybersecurity Panel;
- elaborarea referatului privind realizarea unei analize de securitate informatică a rețelei și a sistemelor operaționale din cadrul R.A. ROMATSA;
- participarea la Webex-ul *Working Together for a Cyber Resilient Future in Aviation*, organizat de Academia de Aviație din Singapore;
- transmiterea către AACR și MTI a punctului de vedere al R.A. ROMATSA privind HG 831/2024 având ca subiect Legea nr. 58/2023 privind securitatea și apărarea cibernetică a României;
- participarea la workshop-ul de evaluare a securității IT în cadrul Administrației Centrale ROMATSA efectuat de către firma DATA NET;
- efectuarea și finalizarea demersurilor către structura (EATM – CERT) – EUROCONTROL prin includerea activităților de testare a vulnerabilităților rețelei și sistemelor operaționale în acordul de tip STS dintre statul român și EUROCONTROL.

Evenimentele de securitate aeronautică și informatică

În anul 2024 nu au fost înregistrate incidente grave în domeniile securității aeronautice și informatice cu contribuția ROMATSA.

Activități de supraveghere în domeniile securității aeronautice și informației

- în cursul anului 2024 au fost efectuate, conform planificării, audituri și inspecții interne de securitate aeronautică și informatică la subunitățile DSNA Satu Mare, DSNA Baia Mare, DSNA Sibiu, DSNA Arad-locția Brașov;

- transmiterea, la termen, către AACR a Raportului Anual privind activitățile desfășurate de către R.A. ROMATSA în domeniile securității aeronautice și informației, în cursul anului 2023.

Competența personalului

Pentru persoanele cu atribuțiuni în domeniul securității aeronautice din structura de securitate R.A. ROMATSA (Responsabili Locali de Securitate Aeronautică/Informatică – RLSA/RLSI din subunitățile regiei) au fost organizate mai multe cursuri de securitate aeronautică/securitatea informației, după cum urmează:

- securitatea aeronautică (cursuri interne)
 - pregătire AVSEC – Pregătire recurentă – instructori de securitate a aviației civile – 17 persoane
 - pregătire AVSEC – manageri de securitate a aviației civile – 4 persoane
 - pregătire AVSEC – certificare/recertificare instructori de securitate a aviației civile 9 persoane
- securitatea informației (cursuri externe)
 - pregătire – Cyber security in ATM – Instilux (Bruxelles) – 5 persoane.

Evaluarea și reducerea riscului

Activitățile de evaluare a securității aeronautice și informatice au vizat, în cursul anului 2024, următoarele direcții:

- securizarea unitară a accesului în facilitățile critice TWR din cadrul subunităților R.A. ROMATSA, în funcție de nevoile operaționale, în vederea reducerii impactului asupra furnizării serviciilor de navigație aeriană;
- participarea, împreună cu reprezentanții Jandarmeriei Române, la ședințele de evaluare a riscurilor pentru obiectivul R.A. ROMATSA – Centrul de Dirijare al Zborurilor – CDZ București;
- implementarea unor politici unitare de securitate cibernetică pentru subunitățile din cadrul regiei privind sistemele informatice din zonele operațională și de administrație;
- efectuarea și finalizarea demersurilor pentru includerea activităților de consultanță și testare (PenTEST) a vulnerabilităților rețelei și sistemelor operaționale în acordul dintre statul român și EUROCONTROL;
- continuarea demersurilor pentru implementarea unui Security Operations Center (SOC) în cadrul R.A. ROMATSA prin elaborarea unei propuneri de accesare de fonduri prin programul UE – Digital Europe Programme (DIGITAL-ECCC-2024-DEPLOY-CYBER-07).

Toate obiectivele propuse pentru anul 2024 au fost realizate:

- menținerea certificatului de furnizor servicii ATM/ANS prin finalizarea la timp și în bune condiții a procesului de verificare a conformării organizației cu cerințele aplicabile din Regulamentul (UE) 373/2017;
- menținerea certificărilor Sistemelor de Management al Calității și Mediului conform cu cerințele ISO 9001:2015 și ISO 14001:2015 și menținerea standardelor de securitate aeronautică informatică, conform cerințelor Programului Național de Securitate Aeronautică – PNSA și Regulamentul (UE) 373/2017;
- armonizarea unitară a măsurilor de securitate aeronautică la toate subunitățile R.A. ROMATSA privind accesul controlat în zonele critice din incinta TWR, prin finalizarea

securizării zonelor de securitate aeronautică din cadrul facilităților regiei din clasa „B” de securitate aeronautică – *Turnul de Control al Traficului Aerian – TWR*, amplasate în perimetrul de securitate al aeroporturilor, utilizate pentru furnizarea serviciilor de navigație aeriană, specific subunităților ROMATSA de tip DSNA;

- implementarea unor cerințe unitare de securitate a informației în cadrul subunităților R.A. ROMATSA și continuarea acțiunilor pentru achiziția și implementarea unui Security Operations Center în cadrul R.A. ROMATSA, în vederea dezvoltării capacităților de detecție, analiză și reacție la incidentele de securitate cibernetică.

Domeniul cheie de performanță privind mediul

În cadrul domeniului cheie privind mediul conform Planului de Performanță, indicatorul cheie de performanță – KEA – eficiența medie a zborului de rută pe orizontală corespunzătoare traiectoriei efective se monitorizează la nivel european de către PRU EUROCONTROL.

România	Țintă 2023	Țintă 2023 Nivel UE	Realizat
KEA	2,05%	2,40%	3,80%

Indicatorul de performanță privind mediul (KEA) a înregistrat în anul 2024 o deviație față de ținta propusă cu 1,75%. O cauză cumulativă cu cele existente care a condus la depășirea valorii țintă a constituit-o declanșarea, în luna februarie 2022, a războiului din Ucraina.

Chiar dacă cele mai multe zboruri din zona EUROCONTROL nu au fost afectate de închiderile spațiilor aeriene ca urmare a declanșării războiului din Ucraina, totuși, acestea au avut un impact important, în termeni de eficiență orizontală a zborurilor, în statele adiacente zonei de conflict, inclusiv în România.

Valorile traficului au crescut în urma pandemiei de COVID-19, creșterea datorându-se și redirectionărilor cauzate de războiul din Ucraina și restricțiilor impuse la nivel internațional.

Fluxurile de trafic care ocoleau deja zona de conflict în urma evenimentelor din 2014 au fost împinse mai departe spre partea de sud-vest a României. În plus, noile fluxuri de trafic preferă să traverseze atipic spațiul aerian românesc în acest context geopolitic. Distanța medie/zbor a crescut față de 2019, precum și traiectoriile atipice generate de evitarea creșterii semnificative a zonei de conflict. Începând cu luna aprilie 2023, numărul mișcărilor zilnice IFR în spațiul aerian al României au depășit nivelurile din 2019. Acestea, combinate cu cele descrise mai sus, au determinat creșterea continuă a diferenței dintre valorile reale și cele planificate pentru indicatorul KEA.

Totodată, din perspectiva politicilor și procedurilor de planificare ale fiecărei companii, distanța parcursă este și rezultatul preferinței operatorilor aerieni de a traversa zone sigure din punct de vedere geopolitic, chiar dacă acest lucru înseamnă să zboare pe traiectorii mai lungi și/sau atipice decât cele optime din perspectiva mediului.

Conflictele sau situațiile incerte din Orientul Mijlociu (ex. Irael, Siria) suprapuse peste războiul din Ucraina, precum și restricțiile impuse Federației Ruse ca urmare a războiului din Ucraina determină operatorii aerieni să ocolească spațiile aeriene considerate nesigure și, ca urmare, să parcurgă distanțe și traiectorii mai mari, atipice chiar înainte de intrarea în spațiul aerian românesc. Influența factorilor externi care determină creșterea indicatorului KEA este în afara controlului ROMATSA. În acest context, performanța de mediu este influențată de factori care nu se află sub controlul nostru sau al furnizorilor de servicii de navigație aeriană.

Acești factori sunt:

- indisponibilitatea spațiului aerian învecinat din cauza zonelor de conflict;
- ineficiențele rețelei ATM din amonte sau din aval;
- deciziile bazate pe performanță ale utilizatorilor spațiului aerian de a zbura pe rute diferite.

Metodologia de calcul privind eficiența zborului orizontal (HFE) nu face distincție între ineficiențele legate de performanța ANSP și ineficiențele generate de factori care nu se află sub controlul statelor și al furnizorilor de servicii de navigație aeriană.

Totodată, pentru reducerea impactului asupra mediului, ROMATSA a finalizat proiectul SEE FRA (South East Europe Free Route Airspace) pentru implementarea operațiunilor transfronaliere de rută liberă H24/7 în spațiul aerian al Bulgariei, Ungariei și României începând cu 7 noiembrie 2019 și a continuat să ia toate măsurile adecvate pentru îmbunătățirea performanței de mediu, indiferent de contextul general. Acestea au inclus eliberarea restricțiilor RAD non-critice, extinderea FRA SEE pentru a include Slovacia, începând cu 28 ianuarie 2021, Republica Moldova și operațiunile transfrontaliere cu FRA Baltică, din februarie 2022, și FRA cehă, din februarie 2023, făcându-l unul dintre cele mai mari blocuri de spațiu aerian cu rute libere din Europa, astfel încât spațiul aerian care se întinde de la Marea Neagră la Marea Baltică, să fie deschis pentru operațiuni pe rute libere. Noile reguli de planificare a zborurilor optimizează traiectoriile zborurilor nu numai prin utilizarea celor mai scurte conexiuni ci și prin permiterea celor mai eficiente rutări atunci când impactul asupra zborurilor este inevitabil, de exemplu pentru evitarea vremii nefavorabile.

În concluzie, ROMATSA a luat toate măsurile care sunt în aria sa de responsabilitate pentru acest domeniu de performanță iar deviația indicatorului față de țintă nu este cauzată de furnizarea serviciilor de navigație aeriană, ci de cea a unor factori exogeni.

Având în vedere că ROMATSA are un Sistem de Management de Mediu (SMM) implementat și certificat conform standardului ISO 14001:2015, față de indicatorul descris mai sus (KEA), în cadrul SMM se mai urmăresc în plus 17 indicatori care contribuie direct sau indirect la calculul amprente de carbon generată din activitățile curente ale ROMATSA. Din calculul estimativ al amprente de carbon din ultimii ani s-a observat o tendință de scădere a acesteia, ceea ce a condus la scăderea emisiilor de CO₂ generate din activitățile ROMATSA, demonstrând astfel creșterea Performanței de Mediu.

Procesul de consultare formală a utilizatorilor spațiului aerian

Experții calitate și mediu, conform procedurilor interne, conduc, coordonează și analizează activitatea de monitorizare a nivelului de satisfacție a Clienților Externi ai R.A. ROMATSA din punct de vedere al calității serviciilor furnizate de regie.

Monitorizarea nivelului de satisfacție și consultarea privind serviciile ANS și ATFM furnizate se desfășoară anual, utilizând cel puțin una dintre metodele următoare:

- întâlniri de lucru cu clienții externi ai ROMATSA (companii aviatice, piloți de aeronave, aeroporturi, organisme internaționale);
- completarea chestionarelor de monitorizare a nivelului de satisfacție de către clienții externi;
- alte metode (interviuri, evenimente, etc.), ori de câte ori se consideră necesar;
- consultări bilaterale anuale cu IATA pe probleme privind tarifele;
- consultări multilaterale cu EUROCONTROL, IATA, IACA, ERA, ELFAA, IAOPA pe probleme privind tarifele;
- consultări privind Danube FAB.

Datele rezultate în urma activității de monitorizare a gradului de satisfacție a clienților externi sunt colectate și centralizate după cum urmează:

La nivelul R.A. ROMATSA – Administrația Centrală:

- colectarea și centralizarea datelor rezultate în urma întâlnirilor, după completarea chestionarelor se face de către specialiștii calitate și mediu;
- colectarea și centralizarea chestionarelor primite prin poștă, fax, e-mail de la companiile aeriene, se face de către registratură, Serviciul Organizare și Relații și se transmit ulterior către specialiștii ROMATSA;
- când sunt completate on-line chestionarele sunt direcționate către șeful SCM;

- colectarea și centralizarea chestionarelor din domeniul Meteorologiei Aeronautice se face la nivel de subunitate, de către șeful compartimentului meteo care întocmește un tabel centralizator al chestionarelor completate și Raportul de monitorizare. Acestea sunt transmise către specialiștii MIM din Administrația Centrală, care trimit ulterior o copie către experții calitate și mediu;
- colectarea și centralizarea chestionarelor privind furnizarea AIS de către R.A. ROMATSA din domeniul Informării Aeronautice se face de către specialiștii în domeniu care trimit o copie a acestor chestionare și Raportul de Monitorizare către experții calitate și mediu.

La nivel de subunitate:

- colectarea și centralizarea chestionarelor la nivel de subunitate se face de către Coordonatorul Local de Calitate și Mediu și de directorul de subunitate;
- colectarea și centralizarea chestionarelor din domeniul Meteorologiei Aeronautice se face de către fiecare șef de birou/stație meteo din fiecare subunitate care întocmește un tabel centralizator al chestionarelor completate, care împreună cu Raportul de monitorizare sunt transmise la specialiștii MIM și ulterior către experții calitate și mediu;
- colectarea și centralizarea chestionarelor de Satisfacție Clienți Externi se face către fiecare șef de unitate ARO/Briefing care le transmite Coordonatorului Local de Calitate și Mediu și acesta transmite o copie a chestionarelor colectate către experții calitate și mediu din Administrația Centrală.

Evaluarea gradului de satisfacție a clienților externi, conform procedurilor interne, se realizează astfel:

Pentru R.A. ROMATSA – Administrația Centrală – Evaluarea gradului de satisfacție se realizează în urma analizei chestionarelor distribuite clienților externi la întâlniri, pe internet sau prin poștă/fax, de către experții calitate și mediu și este prezentat în cadrul Analizei Efectuate de Management.

Pentru domeniul Informării Aeronautice – Raportul de monitorizare rezultat în urma analizei chestionarelor privind furnizarea AIS de către R.A. ROMATSA, este întocmit de specialiștii AIM din cadrul Administrației Centrale și transmis anual, în copie, către experții calitate și mediu.

De asemenea, acestea sunt analizate în vederea includerii în Analiza Efectuată de Management la nivel R.A. ROMATSA – Administrația Centrală.

Pentru subunități – Evaluarea gradului de satisfacție se realizează în urma analizei chestionarelor colectate la nivelul subunității, care este prezentată în Analiza Efectuată de Management la nivel local. De asemenea, chestionarele colectate la nivel local sunt transmise în copie la experții calitate și mediu.

Pentru domeniul Meteorologie Aeronautică – Rapoartele de monitorizare rezultate în urma analizei chestionarelor distribuite la nivelul subunităților operatorilor aerieni, sunt întocmite de Șeful de birou/stație meteo și sunt transmise anual, în copie, specialiștilor MIM și, ulterior, experților calitate și mediu.

De asemenea, acestea sunt analizate în vederea includerii în Analiza Efectuată de Management la nivel R.A. ROMATSA – Administrația Centrală.

Corecțiile și/sau acțiunile corective, inclusiv propunerile de îmbunătățire rezultate în urma analizelor Rapoartelor de monitorizare cu privire la nivelul de satisfacție a Clienților externi sunt avizate de directorul siguranță și calitate și constituie elemente de intrare pentru Analiza Efectuată de Management la nivelul regiei.

În cadrul Analizei Efectuate de Management la nivelul regiei au fost analizate datele colectate cu ajutorul chestionarelor de monitorizare a satisfacției clienților externi și a rezultat următoarea concluzie:

- *Clienții externi au apreciat calitatea serviciilor furnizate de R.A. ROMATSA ca fiind foarte bună.*

Percepția clienților externi este avută în vedere ca un element important pentru îmbunătățirea serviciilor furnizate de R.A. ROMATSA. În acest sens, propunerile de îmbunătățire colectate de la clienți externi au fost analizate și, după caz, au fost stabilite măsuri pentru implementarea acestora.

Danube FAB

Cadru general

Danube FAB reprezintă blocul funcțional de spațiu aerian înființat prin „Acordul între România și Republica Bulgaria privind instituirea Blocului Funcțional de Spațiu Aerian Danube FAB” (Acordul Danube FAB), semnat la Bruxelles la 12 decembrie 2011 și ratificat prin Legea nr. 192/2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 741 din 2 noiembrie 2012.

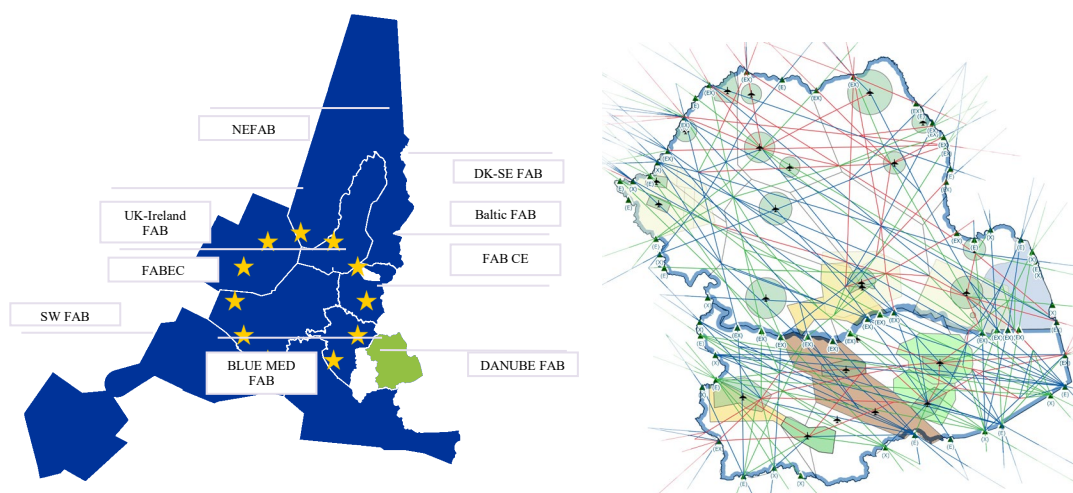

Figura 1 - Danube FAB

Subsecvent Acordului Danube FAB s-au semnat Acordul de Cooperare dintre cele două Autorități Naționale de Supervizare și Acordul de Cooperare dintre cei doi Furnizori de Servicii de Navigație Aeriană, ROMATSA și BULATSA.

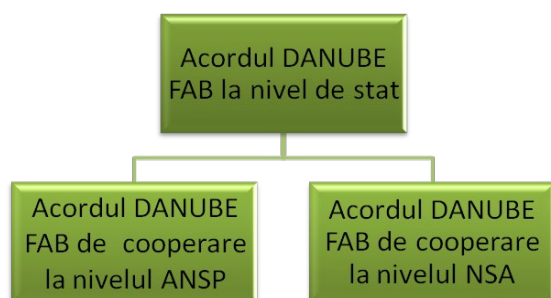

Figura 2- Structura cadrului principal de reglementare Danube FAB

Intrarea în vigoare a acestui document a condus la stabilirea organismelor care guvernează Danube FAB, astfel: Consiliul de Guvernare (Governing Council), Comitetul autorităților naționale de supervizare (NSA Board) și Comitetul furnizorilor de servicii de navigație aeriană (ANSP Board).

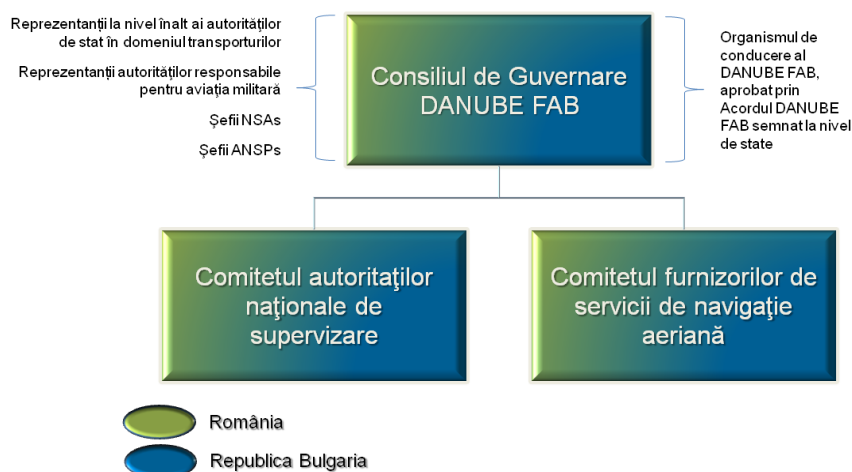

Figura 3 - Structura organizatorică DANUBE FAB

Totodată, în conformitate cu prevederile Acordului Danube FAB, pentru a-și îndeplini atribuțiile, Comitetul furnizorilor de servicii de navigație aeriană a înființat Comitetul permanent pentru strategii și planificare (SAPSC) care, la rândul său, a înființat alte două comitete permanente suport: Comitetul permanent operațional (OSC) și Comitetul permanent pentru siguranță, calitate mediu și securitate (SQSESC).

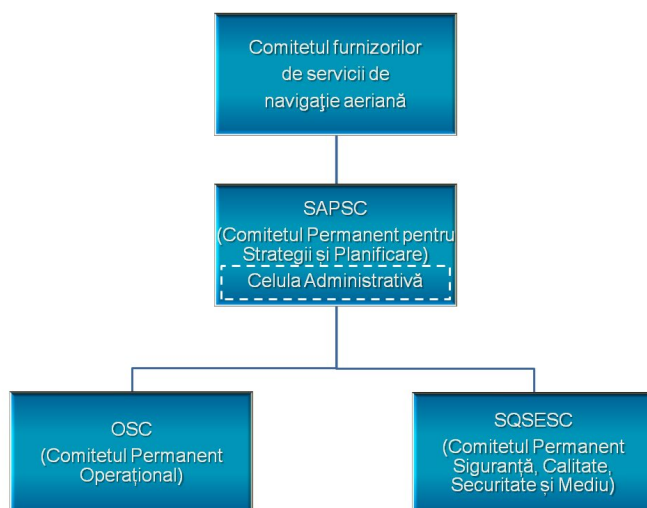

Figura 4 – Organismele suport create la nivelul ANSP Board

Mai multe informații și documente sunt disponibile pe www.danubefab.eu, inclusiv cu privire la întâlnirile și documentele menționate mai jos.

Structuri de guvernare Danube FAB

Pe parcursul anului 2024 au avut loc două întâlniri ale Consiliului de guvernare Danube FAB, în data de 14 mai și, respectiv, în data de 07 noiembrie.

De asemenea, pe parcursul anului 2024 au avut loc două întâlniri ale Comitetului furnizorilor de servicii de navigație aeriană (ANSP Board), astfel: în data de 13 mai și în data de 30 octombrie.

Planificare strategică

În anul 2024 au fost definitive și adoptate documentele „Programul Strategic Danube FAB pentru perioada 2024-2028”, „Planul Anual Danube FAB pentru anul 2024” și „Raportul Anual Danube FAB pentru anul 2023”, documente realizate în conformitate cu prevederile Acordului Danube FAB.

De asemenea, au fost inițiate documentele „Programul Strategic Danube FAB pentru perioada 2025-2029” și „Planul Anual Danube FAB pentru 2025”.

Consultare cu partenerii sociali

Procesul de consultare cu partenerii sociali în cadrul Danube FAB este asigurat prin organizarea, în mod regulat, a Forumului de Consultare Socială (SCF), în conformitate cu prevederile Acordului de cooperare semnat la nivelul ROMATSA și BULATSA.

Pe parcursul anului 2024 a avut loc o întâlnire SCF, în data de 31 octombrie. Cu această ocazie, reprezentanților sindicatelor și ai organizațiilor profesionale le-au fost prezentate stadiul principalelor proiecte operaționale implementate sau în curs de implementare în cadrul Danube FAB, alte proiecte prioritare, precum și dezvoltările legislative la nivel european cu impact asupra furnizorilor de servicii de navigație aeriană.

Activități prioritare:

- Free Routes Airspace (FRA)

Implementarea conceptului Free Routes Airspace (FRA), care implică Danube FAB și statele învecinate, proiectul SEE FRA (South East Europe Free Route Airspace), face posibile operațiuni transfrontaliere de rute fără frontieră în spațiul aerian a șase state (Republica Bulgaria, Republica Cehă, Ungaria, Republica Moldova, România și Slovacia). Prin urmare, SEE FRA este unul dintre cele mai mari blocuri de spațiu aerian cu rute libere din Europa.

Alte proiecte de restructurare a spațiului aerian din Europa de Est, care implică Danube FAB, sunt luate în considerare așa cum este stabilit în Planul de îmbunătățire a rețelei de rute EUROCONTROL (ERNIP).

- **Coordonarea InterFAB**

Cooperarea și comunicarea dintre cele nouă FAB-uri formează nucleul platformei de cooperare InterFAB (IFCP). Această platformă oferă o oportunitate de cooperare și coordonare între toate FAB-urile, permițând alinierea obiectivelor comune, împărtășirea experiențelor și menținerea unei voci puternice și coezive.

Danube FAB este un participant cheie în IFPC și se angajează să rămână un membru proactiv. Până în prezent, Danube FAB a participat și găzduit ateliere InterFAB, pe diverse domenii (cercetare, operaționale, performanță și comunicare).

AUDIT INTERN

Planificarea activității de audit intern

Planificarea reprezintă activitatea prin intermediul căreia se pun de acord sarcinile ce trebuie îndeplinite pe o anumită perioadă de timp, cu resursele disponibile pentru îndeplinirea acestor sarcini.

În ceea ce privește funcția de audit intern, activitatea de planificare se realizează multianual, pe o perioadă de 4 ani, începând cu anul 2024, an în care a fost elaborat *Planul multianual de audit intern 2025-2028*, dar și anual. Calculul și repartizarea resurselor se realizează doar pe orizontul de timp mai scurt – 1 an. La nivelul ROMATSA, activitatea de audit intern s-a desfășurat pe baza *Planului multianual de audit intern pe anii 2022-2024* și *Planului de audit intern pe anul 2024*.

Realizarea misiunilor de audit intern

Realizarea misiunilor de asigurare

La nivelul compartimentului de audit intern, în anul 2024 au fost realizate un număr de 5 misiuni de asigurare. Având în vedere faptul că, în cadrul unei misiuni de asigurare se pot aborda mai multe domenii, s-a constatat că în:

- 1 misiune de asigurare s-a abordat domeniul financiar-contabil;
- 1 misiune de asigurare s-a abordat domeniul funcțiilor specifice entității;
- 3 misiuni de asigurare s-au abordat alte domenii.

În anul 2024 au fost realizate un număr de zero misiuni ad-hoc.

În cadrul misiunilor de audit intern nu au fost constatate iregularități și nu au existat situații în care recomandările să nu fie însușite de către Consiliul de administrație al regiei.

Referitor la urmărirea implementării recomandărilor, această activitate se referă la recomandările formulate de către auditorii interni în cadrul misiunilor de asigurare anterioare și pentru care structura de audit intern are obligația urmăririi modului de implementare.

În acest context, în cursul anului 2024 au fost urmărite un număr de 92 de recomandări (dintre care 36 de recomandări aferente misiunilor desfășurate în anul 2024 și 61 de recomandări parțial implementate aferente misiunilor desfășurate în perioada 2020 – 2023, monitorizate în anul 2024) cu următoarele rezultate:

- 31 de recomandări implementate, din care:
 - 11 recomandări implementate în termenul stabilit;
 - 20 recomandări implementate după termenul stabilit.
- 39 de recomandări parțial implementate (în curs de implementare), din care:
 - 11 recomandări pentru care termenul de implementare stabilit nu a fost depășit;
 - 28 recomandări cu termenul de implementare depășit
- 22 de recomandări neimplementate, din care:
 - 5 recomandări pentru care termenul de implementare stabilit nu a fost depășit;
 - 17 recomandări cu termenul de implementare depășit.

Domeniul	Număr de recomandări implementate		Număr de recomandări parțial implementate		Număr de recomandări neimplementate	
	în termenul stabilit	după termenul stabilit	pentru care termenul de implementare stabilit nu a fost depășit	cu termenul de implementare depășit	pentru care termenul de implementare stabilit nu a fost depășit	cu termenul de implementare depășit
Bugetar	0	0	0	0	0	0
Financiar-contabil	1	10	5	5	0	0
Achizițiilor publice	0	0	0	0	0	0
Resurse umane	0	0	4	0	0	0
Tehnologia informației	0	0	0	0	0	0
Juridic	0	4	0	0	0	3
Fonduri comunitare	0	0	0	0	0	0
Funcțiile specifice entității	6	0	1	8	3	9
SCM/SCIM	0	3	0	1	0	0
Alte domenii	4	3	1	14	2	5
TOTAL 1	11	20	11	28	5	17
TOTAL 2	31		39		22	

Realizarea misiunilor de consiliere

În anul 2024 a fost realizată o misiune de consiliere formalizată, obiectivele acestora constând în:

- analiza documentelor de organizare și funcționare aferente activităților desfășurate în domeniul SCIM;
- facilitarea înțelegerii pentru cunoașterea în profunzime a modului de completare a chestionarului de autoevaluare;

- identificarea obstacolelor întâmpinate în procesul de raportare SCIM.

Comitetul de Audit (CAUD)

Comitetul de Audit de la nivelul R.A. ROMATSA este constituit în conformitate cu prevederile art. 10 din OUG nr. 109/2011 privind guvernarea corporativă a întreprinderilor publice, aprobată prin Legea nr. 111/2016 și, ulterior, de Legea nr. 187/2023 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 109/2011 privind guvernarea corporativă a întreprinderilor publice, coroborat cu prevederile art. 65 din Legea nr. 162/2017 statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate și de modificare a unor acte normative.

Activitatea este reglementată prin Regulamentul de Organizare și Funcționare al Comitetului de Audit al Consiliului de Administrație al R.A. ROMATSA.

Regulamentul privind organizarea și funcționarea Comitetului de Audit din cadrul Consiliului de Administrație al R.A. ROMATSA stabilește atribuțiile și responsabilitățile comitetului de audit, organizarea și funcționarea acestuia, desfășurarea ședințelor și sistemul de relații funcționale.

Activitățile CAUD în anul 2024

Pentru îndeplinirea rolului și scopului comitetului și pentru asigurarea unui cadru normativ intern de lucru formal a fost actualizat/amendat Regulamentul privind organizarea și funcționarea Comitetului de audit din cadrul Consiliului de administrație al R.A. ROMATSA prin care s-au stabilit misiunea, competența, organizarea, atribuțiile și modul de desfășurare a activității acestuia și actualizarea cu prevederile Legii nr. 187/2023 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 109/2011 privind guvernarea corporativă a întreprinderilor publice.

Comitetul de audit prezintă Consiliului de Administrație propuneri, recomandări, puncte de vedere privind problemele din domeniul de competență al conducerii R.A. ROMATSA pe linia controlului intern managerial.

În anul 2024, Comitetul de audit a avut un rol activ, manifestând interes și proptitudine față de activitatea regiei și de cele specifice expertilor.

În perioada de raportare, Comitetul de Audit a funcționat ca organ de lucru al Consiliului de Administrație al R.A. ROMATSA, prin activitatea derulată constituind un suport în luarea deciziilor finale de către consiliu, având competența de avizare.

Comitetul de Audit propune Consiliului de Administrație:

- avizarea Rapoartelor misiunilor de audit intern;
- aprobarea Planurilor anuale și multianuale de audit intern;
- aprobarea Rapoartelor anuale privind activitatea de audit intern.

În perioada ianuarie-decembrie 2024, CAUD s-a întrunit în unsprezece ședințe de lucru ordinare formalizate, care s-au derulat fie la sediul ROMATSA, fie on-line, prin transmiterea unei invitații, în baza ordinii de zi comunicată de către Secretariatul Comitetului de Audit, odată cu invitația de participare la ședință, cu acordul președintelui Comitetului de Audit.

De câte ori situația a impus și au fost solicitați, membrii Comitetului de Audit au acordat consultanță, îndeplinindu-și cu responsabilitate atribuțiile prevăzute de Legea nr. 162/2017.

Ca modalitate de lucru, Ordinea de zi a fost comunicată, de regulă, de secretariatul comitetului, în scris și/sau electronic, membrilor acestuia.

Toate documentele supuse dezbaterii în cadrul ședințelor au fost puse la dispoziția membrilor Comitetului de Audit, prin intermediul Compartimentului Audit Intern – R.A. ROMATSA și s-au transmis și prin email sau curier.

La deschiderea fiecărei ședințe, președintele Comitetului de Audit a constatat dacă este întrunit cvorumul legal, acest lucru fiind menționat și în fiecare proces verbal al ședinței Comitetului de Audit.

Documentațiile prevăzute în ordinea de zi a ședinței, au fost prezentate și susținute de persoanele care le-au elaborat, în calitate de invitați, în plenul ședinței Comitetului de Audit. Secretariatul Comitetului de Audit a fost asigurat de către Compartimentul Audit Intern. După finalizarea ședințelor, principalele aspecte analizate, concluziile și recomandările formulate de către Comitetul de Audit precum și opiniile separate, s-au consemnat în procesul verbal al ședinței.

Toate procesele verbale sunt semnate de către toți membrii comitetului precum și de c/tre secretariatul Comitetului de Audit.

Toate documentele supuse dezbaterii în cadrul ședințelor au fost puse la dispoziția membrilor Comitetului de Audit și s-au transmis prin e-mail sau curier.

Concluzii privind activitatea de audit intern desfășurată la nivelul R.A. ROMATSA

În cursul anului 2024, activitatea de audit intern a fost desfășurată cu respectarea reglementărilor în domeniul specific de activitate.

Astfel, a fost respectată planificarea aferentă *Planului de audit intern pentru anul 2024*, planul fiind realizat în proporție de 100%.

Realizarea altor acțiuni

În cadrul legal permis, experții au realizat, în anul 2024, o serie de acțiuni care au condus la o înțelegere mai corectă din partea structurilor de specialitate auditate, a unor responsabilități specifice, dar și la îmbunătățirea acestora, inclusiv prin soluțiile propuse.

De asemenea, auditorii interni au derulat și alte acțiuni, sub următoarele modalități:

- monitorizarea implementării recomandărilor/măsurilor de control formulate cu ocazia auditurilor/controalelor interne/externe exercitate la nivelul R.A. ROMATSA;
- participarea, în calitate de invitat, la ședințele comisiei de monitorizare, coordonare și îndrumare metodologică a implementării și dezvoltării sistemului de control intern managerial, prilej cu care, pentru fiecare dintre subiectele incluse în ordinea de zi, atunci când a fost cazul, a contribuit la analiza problemelor în discuție și găsirea unor soluții optime de tratare;
- consilierea specifică aferentă activităților de implementare și dezvoltare a Sistemului de Control Intern Managerial;
- organizarea unui seminar cu tema *Rolul auditului intern în cadrul R.A. ROMATSA – organizare, importanță și responsabilități*;
- consiliere specifică aferentă activităților de implementare a Strategiei Naționale Anticorupție 2021-2025;
- acțiuni de consiliere pe teme punctuale, concretizate în următoarele documente:
 - sprijin/consiliere în identificarea riscurilor aferente activităților/proceselor de management și suport, ori de câte ori auditorii interni au fost solicitați;
 - în toate cazurile când s-a apelat la consultanță din partea auditorilor interni, terțelor persoane din cadrul regiei le-au fost prezentate soluții sau informații în aplicarea prevederilor legale, la condițiile specifice regiei.

Din punctul de vedere al auditorilor interni, se încearcă permanent ca, prin calitatea activităților și a recomandărilor formulate, să se aducă o contribuție care să fie apreciată de toți actorii participanți, pentru bunul mers al activităților regiei.

EVOLUȚIA INDICATORILOR DE PERFORMANȚĂ ÎN ANUL 2024

1) Evoluția indicatorilor de performanță conform cerințelor Regulamentului (UE) nr. 317/2019

La nivelul anului 2024 evoluția indicatorilor de performanță stabiliți pentru ROMATSA prin Planul de Performanță al României pentru perioada 2020-2024 se prezintă astfel:

1.1. Domeniul cheie de performanță privind siguranța

Pentru domeniul cheie de performanță privind siguranța au fost respectate valorile țintă stabilite prin Planul de Performanță pentru toți indicatorii: politica și obiectivele de siguranță, managementul riscurilor la adresa siguranței, asigurarea siguranței, promovarea siguranței și cultura siguranței.

	2024A	2024
	Actual	Target
Safety policy and objectives	C	C
Safety risk management	D	D
Safety assurance	C	C
Safety promotion	C	C
Safety culture	C	C

1.2. Domeniul cheie de performanță privind mediul

În cadrul domeniului cheie privind mediul indicatorul cheie de performanță este eficiența medie a zborului de rută pe orizontală corespunzătoare traiectoriei efective.

România	Țintă 2023	Realizat
KEA	2,05%	3,77%

Conform analizei operaționale, în ciuda reducerii semnificative a traficului, zonele evitate de operatorii aerieni au fost menținute (Marea Neagră, Ucraina de Est, zona Crimeea), precum și restricțiile aferente (RAD) și interdicțiile de trafic aplicabile (între Ucraina și Rusia) în zonă. Toate cele menționate mai sus au continuat să mențină distanța parcursă artificial crescută, chiar și pentru un număr mai mic de zboruri, cu efecte vizibile asupra indicatorului KEA. Acest fapt dovedește încă o dată că metodologia de calcul KEA ar trebui revizuită pentru a elimina influența factorilor externi, în afara controlului ROMATSA.

Distanța parcursă este, de asemenea, rezultatul preferinței operatorilor aerieni de a traversa zone sigure și stabile din punct de vedere geopolitic și din perspectiva fiecărei companii și a procedurilor de planificare, chiar dacă acest lucru înseamnă să utilizeze traiectorii mai lungi decât cele optime din perspectiva mediului.

Conflictele sau situațiile incerte din Orientul Mijlociu (de exemplu Siria)/Ucraina pot determina operatorii companiilor aeriene să ocolească aceste zone și, ca urmare, să călătorească deja pe distanțe și triectorii mai lungi/atipice încă înainte de a intra în spațiul aerian românesc.

Pentru reducerea impactului asupra mediului, România a continuat implementarea Free Route Airspace. Astfel, pe 7 noiembrie 2019 au fost extinse operațiunile FRA în regim H24 la nivelul inițiativei SEE FRA între România, Bulgaria și Ungaria, la care s-au adăugat,

Începând cu 28 ianuarie 2021 Slovacia, iar din luna februarie 2022 și Republica Moldova, fiind implementate în același timp și operațiuni transfrontaliere între Baltic FRA și SEE FRA. Din luna februarie 2023 SEE FRA include și spațiul aerian al Republicii Cehe. În concluzie, ROMATSA a luat toate măsurile care sunt în aria sa de responsabilitate pentru acest domeniu de performanță iar neîndeplinirea indicatorului nu este cauzată de serviciile de navigație aeriană ci unor factori exogeni.

1.3. Domeniul cheie de performanță privind capacitatea

ROMATSA a realizat 0,13 minute de întârzieri ATFM/zbor, pentru serviciile de navigație aeriană de rută și 0,12 minute de întârzieri ATFM la aterizare pentru cele de terminal reglementat, la aeroporturile București Otopeni și Băneasa. Pentru ambele situații se înregistrează) minute de întârzieri ATFM/zbor din motive imputabile controlului traficului aerian.

Menționăm că țintele pentru anul 2024 erau de 0,04 minute de întârziere ATFM/zbor pentru serviciile de navigație aeriană de rută, 0 minute de întârziere ATFM la aterizare pentru aeroportul București Băneasa și 0,40 minute de întârziere ATFM la aterizare pentru aeroportul București Otopeni.

Valorile de trafic și-au continuat tendința ascendentă, depășind nivelul anului 2019 atât ca număr de mișcări IFR (820.000 în 2024 față de 747.000 în anul 2019) cât și ca unități de servicii (6,4 mil în 2024 față de 5,1 mil în 2019). Creșterea a fost semnificativă și raportat la anul precedent, +7% la mișcări IFR și +8% unități de servicii).

1.4. Domeniul cheie de performanță privind eficiența costurilor

Pentru serviciile de navigație aeriană de rută costul real unitar determinat înregistrat în anul 2024 a fost cu 7,5% mai scăzut decât cel determinat, calculat în lei 2017. În termeni nominali, costurile cu personalul au înregistrat o creștere față de nivelul determinat, ca urmare a efectului inflației, a dinamicii de personal pentru recrutarea de noi controlori de trafic aerian care să asigure înlocuirea celor peste 55 de ani și mai ales, prin creșterea costurilor înregistrate pentru pensii.

Pentru serviciile de navigație aeriană de terminal reglementat, costul real unitar determinat înregistrat în anul 2024 a fost cu 5,6% mai mare decât cel determinat, calculat în lei 2017. Depășirea este determinată, similar ca la serviciile de navigație aeriană de rută, de majorarea costurilor totale cu personalul însă și ca urmare a creșterii de la categoria alte costuri de operare prin înregistrarea unor cheltuieli de exploatare privind ajustările pentru deprecierea activelor curente-clienți.

Tabelele următoare prezintă costurile aferente activității de rută, respectiv terminal reglementat, înregistrate la nivelul anului 2024, defalcate per tip de costuri în raport cu costurile determinate conform Planului de Performanță revizuit pentru cea de-a treia perioadă de referință (2020-2024).

Categorie cost	Determinat (`000 lei)	Actual (`000 lei)	Diferență (valoric) (`000 lei)	Diferență (%)
Personal	935.820	1.072.219	136.399	14,58%
din care pensii	88.063	96.078	8.015	9,10%
Alte costuri de funcționare	125.554	116.081	-9.473	-7,55%

Amortizare	45.032	42.983	-2.048	-4,55%
Costul capitalului	45.823	47.150	1.327	2,90%
Costuri totale	1.152.229	1.278.433	126.204	10,95%

Tabel 1- Evoluție costuri servicii de navigație aeriană de rută în anul 2024, în termeni nominali

Categorie cost	Determinat ('000 lei)	Actual ('000 lei)	Diferență (valoric) ('000 lei)	Diferență (%)
Personal	92.300	113.159	20.858	20,60%
din care pensii	8.264	9.273	1.009	12,21%
Alte costuri de funcționare	11.673	14.073	2.400	20,56%
Amortizare	4.717	3.513	-1.205	-25,54%
Costul capitalului	3.963	3.941	-22	-0,55%
Costuri excepționale	0	0	0	
Costuri totale	112.653	134.685	22.032	19,56%

Tabel 2 – Evoluție costuri servicii de navigație aeriană de terminal reglementat în anul 2024, în termeni nominali.

2) Procesul de consultare formală a utilizatorilor spațiului aerian

Consultările multilaterale sunt organizate de două ori pe an, la nivelul ansamblului statelor membre EUROCONTROL, în cadrul Comitetului lărgit pentru tarife de rută EUROCONTROL. Informațiile detaliate privind evoluția costurilor și a traficului precum și aplicarea mecanismelor de împărțire a riscurilor privind traficul și costurile sunt puse la dispoziția reprezentanților utilizatorilor, a EUROCONTROL și a Comisiei Europene la termenele și în conformitate cu tabelele de raportare și informațiile suplimentare prevăzute în Regulamentul privind schema comună de tarificare precum și în procedurile și documentele EUROCONTROL.

În anul 2024 au avut loc următoarele sesiuni de consultări:

- 26-27 iunie, în cadrul celei de-a 122-a sesiuni a Comitetului Lărgit pentru Tarife de Rută EUROCONTROL au fost realizate consultări multilaterale asupra estimărilor inițiale privind bazele de cost și tarifele unitare de rută pentru anul 2025 și raportării bazelor de cost pentru anul 2023;
- 20-21 noiembrie- au fost realizate consultări multilaterale asupra estimărilor finale privind bazele de cost și tarifele unitare de rută pentru anul 2024 în cadrul celei de-a 123-a sesiuni a Comitetului Lărgit pentru Tarife de Rută EUROCONTROL.

În ceea ce privește costurile anului 2023 și bazele de cost pentru anul 2025, în conformitate cu prevederile reglementărilor europene (Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2019/317 al Comisiei din 11 februarie 2019 de instituire a unui sistem de performanță și de tarificare în cadrul cerului unic european) precum și cu reglementările naționale, statele membre asigură anual consultarea reprezentanților utilizatorilor spațiului aerian.

Astfel, ROMATSA, împreună cu AACR, au organizat aceste consultări în data de 12 august 2024.

COOPERARE INTERNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

▪ Activități în domeniul organizării

În funcție de necesitățile din domeniul organizatoric care au aparut la nivelul regiei, s-a continuat procesul de actualizare a Regulamentelor de Organizare și Funcționare ale subunităților ROMATSA. Pe tot parcursul anului, s-a asigurat secretariatul ședințelor de negociere între Patronat și Sindicatul ATSR, activitate care constă în asigurarea suportului privind elaborarea și gestionarea proceselor verbale, încheiate după fiecare întâlnire a celor două comisii de negociere.

De asemenea, au fost asigurate toate activitățile în ceea ce privește negocierea și semnarea cu partenerul social a unui nou Contract Colectiv de Muncă, document care are ca obiectiv apărarea drepturilor părților implicate și prevenirea apariției conflictelor colective de muncă.

▪ Activități în domeniul relațiilor

Cooperare internă și externă

▣ principalele evenimente/manifestări organizate la inițiativa regiei sau la care au participat membrii delegați ai regiei, în plan intern:

- în anul 2024, R.A. ROMATSA a colaborat cu direcțiile de specialitate din Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, respectiv Direcția Transport Aerian, Direcția Comunicare, Relația cu Sindicatele, Patronatele și Organizațiile Neguvernamentale) cu Autoritatea Aeronautică Civilă Română, Compania Tarom, Ministerul Apărării Naționale, Statul Major al Forțelor Aeriene, Asociația Aeroporturilor din România, etc.
- aceste colaborări au avut ca rezultat dezvoltarea și perfecționarea relațiilor și eforturilor ce au ca obiectiv principal armonizarea și integrarea României în sistemul specializat european (EUROCONTROL, Uniunea Europeană, etc.) și asigurarea, împreună cu MapN a utilizării coordonate a spațiului aerian al României de către aviația civilă și militară.

▣ deplasări în exterior la conferințe, evenimente, întâlniri de lucru etc. în domeniul transporturilor aeriene:

În anul 2024 relațiile de cooperare ale R.A. ROMATSA cu organizațiile aeronautice internaționale din profilul său și cu furnizorii de servicii de navigație aeriană din alte state europene, au continuat, ținând cont de necesitatea cooperării în plan regional și asigurarea unui lobby la nivel european în vederea asigurării unei poziții avantajoase a României în cadrul structurilor ATM viitoare, rezultate prin aplicarea conceptului Cer European Unic.

▣ obiective atinse sau alte rezultate în domeniu

În conformitate cu reglementările MTI privind relațiile mass-media și cu aprobarea Consiliului de Administrație, managementul regiei a acordat o atenție deosebită promovării imaginii regiei și a României pe plan intern și extern.

ROMATSA nu și-a promovat imaginea prin machete publicitare în mass-media.

Totodată, în consens cu Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 373/2017 de stabilire a unor cerințe comune pentru furnizorii de management al traficului aerian/servicii de navigație aeriană și de alte funcții ale rețelei de management al traficului aerian și pentru supravegherea acestora, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 482/2008, a Regulamentelor de punere în aplicare (UE) nr. 1034/2011,

(UE) nr. 1035/2011 și (UE) 2016/1377, precum și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 677/2011, în anul 2024 a fost publicată a 23-a ediție (atât în limba română cât și în limba engleză) a Raportului Anual ROMATSA, al cărui conținut realizează un câștig în acțiunea de promovare a imaginii regiei fiind difuzat, prin site-ul regiei, către organismele interne și internaționale de profil, companii aeriene, alți furnizori de servicii de trafic aerian, ministere, bănci și alți operatori cu care colaborează ROMATSA.

POLITICA RESURSELOR UMANE

În anul 2024, R.A. ROMATSA a funcționat cu un număr maxim de 1.812 de posturi (din care 1.689 ocupate la data de 31.12.2024).

Au fost angajate 100 de persoane și au încetat raporturile de muncă cu regia 46 de salariați (pensionare limită de vârstă, pensionare anticipată/anticipată parțial cu reducerea vârstei standard de pensionare pentru activitate desfășurată în grupe de muncă, pensionare de invaliditate, deces sau demisie).

În luna octombrie 2024 s-au ocupat un număr de 37 de posturi vacante de controlori de trafic aerian Ab-initio/în pregătire/în formare, ca finalizare a procesului demarat din luna ianuarie 2024 pentru recrutarea și selecția a 66 de candidați care vor urma un curs de pregătire inițială pentru obținerea licenței de Controlor Trafic Aerian stagiar (CTA stagiar).

Structura personalului RA ROMATSA la data de 31 decembrie 2024 se prezintă astfel:

- 48% CTA (controlori trafic aerian);
- 20% ATSEP (PNA personal protecția navigației aeriene);
- 8% MET (personal meteorologic aeronautic)
- 24% PAD (personal administrație).

În funcție de nivelul de pregătire profesională

Personal cu studii superioare:	30,4%
Personal cu studii postliceale:	
Personal cu studii medii:	68%
Personal cu școala profesională:	
Personal cu studii generale:	1,6%

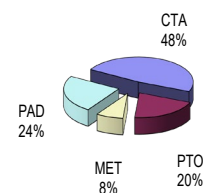
Puncte de reper în activitatea de recrutare pentru anul 2024:

Total recrutări: 100 persoane, din care:

- 25 ATSEP (PNA personal protecția navigației aeriene);
- 7 MET (personal meteorologic aeronautic);
- 31 PAD (personal administrație);
- 37 CTA ab initio;

Puncte de reper privind structura de personal:

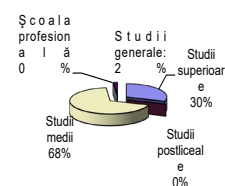
Repartizarea personalului pe categorii profesionale

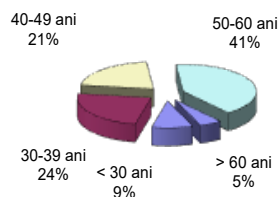
Pe grupe de vârstă

Personal cu vârstă până în 30 ani:	9 %
Personal cu vârstă între 30 - 39 ani:	24 %
Personal cu vârstă între 40 - 49 ani:	21 %
Personal cu vârstă între 50 - 60 ani:	41 %
Personal cu vârstă peste 60 ani:	5 %

Repartizarea personalului în funcție de nivelul de studii

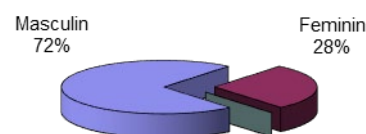
Repartizarea personalului pe grupe de vârstă

Pe sex

Personal de sex masculin:	72 %
Personal de sex feminin:	28 %

Repartizarea personalului pe sex

Acțiuni realizate în anul 2024

- formarea profesională a salariaților regiei constituie o direcție de acțiune prioritară, materializată prin planificarea, coordonarea și monitorizarea execuției unui program complex de pregătire - Planul de Formare Profesională pentru anul 2024 precum și demararea întocmirii Planului de Formare Profesională aferent anului 2025;
- negocierea cu partenerul social și încheierea între Sindicatul ATSR și Patronatul RA ROMATSA a Actelor Adiționale la CCM;
- organizarea concursurilor pentru ocuparea posturilor de MET și ATSEP din cadrul DSNAR Arad-Amplasament Brașov, pentru asigurarea serviciilor de navigație aeriană pentru Aeroportul Internațional Brașov Ghimbav (Remote Tower);
- întocmirea și transmiterea propunerilor pt BVC 2025;
- asigurarea formalităților pentru detașarea transnațională a 2 salariați, în cadrul Biroului de

Puncte de reper privind activitatea de formare profesională:

- programe de formare și perfecționare profesională interne, cu participarea a 2776 de cursanți;
- programe de formare și perfecționare profesională externe, cu participarea a 456 cursanți.

S-a urmărit în principal:

- efectuarea cursurilor de pregătire profesională, în vederea obținerii licențelor/calificărilor/autorizațiilor asociate
- menținerea competenței în vederea revalidării licențelor/calificărilor/autorizațiilor asociate
- creșterea nivelului de pregătire profesională

legătura cu statele membre EUROCONTROL și, respectiv, SDM (SDA AISBL) Belgia/Bruxelles;

- actualizarea rapoartelor existente și dezvoltarea de notificări și rapoarte noi în sistemul e-Management, conform specificațiilor subunităților;
- desfășurarea procedurilor pentru achiziția de servicii de transport intern și extern ocazional și încheierea acordurilor cadru aferente;
- organizarea sesiunilor de evaluare a gradului de realizare a obiectivelor asumate de directorii de subunitate, de directorii din AC, de salariații cu funcții de conducere din subordinea directorilor, precum și de salariații din subordinea acestora;
- planificarea și monitorizarea acțiunilor necesare privind controlul pentru revalidarea certificatelor medicale a personalului aeronautic nenavigant din cadrul ROMATSA (CTA/MET/ATSEP).
- transmiterea solicitărilor de licențiere către Autoritatea Aeronautică Civilă Română în vederea obținerii/revalidării licențelor, calificărilor și autorizărilor asociate acestora.

pentru personalul suport.

**Puncte de reper privind
licențierea personalului
aeronautic nenavigant:**

- Planificarea și efectuarea vizitelor medicale în cadrul centrelor medicale auto-rizate de către Autoritatea Aeronautică Civilă Română;
- Planificarea și susținerea examinărilor la Autoritatea Aeronautică Civilă Română.

EXERCITIUL FINANCIAR

SITUAȚII FINANCIARE ÎNTOCMITE PENTRU EXERCITIUL FINANCIAR ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2024

Raportul auditorului independent

Opinie

1. Am auditat situațiile financiare anexate ale ADMINISTRAȚIEI ROMÂNE A SERVICIILOR DE TRAFIC AERIAN – R.A. ROMATSA („Regia”), cu sediul social în Municipiul București, Bdul. Ion Ionescu de la Brad, nr. 10, Sector 1, identificată prin codul unic de înregistrare fiscală RO1589932, care cuprind situația poziției financiare la data de 31 decembrie 2024, situația rezultatului global, situația modificărilor capitalului propriu și situația fluxurilor de trezorerie pentru exercitiul financiar încheiat la această dată, precum și un sumar al politicilor contabile semnificative și notele explicative.
2. Situațiile financiare la 31 decembrie 2024 se identifică astfel:
 - Activ net/Total capitaluri proprii: 489.806.746 lei
 - Rezultat net al exercitiului financiar - profit : 17.673.700 lei
3. În opinia noastră, situațiile financiare anexate prezintă fidel, sub toate aspectele semnificative, poziția financiară a Regiei la data de 31 decembrie 2024 și performanța sa financiară și fluxurile sale de trezorerie aferente exercitiului încheiat la data respectivă, în conformitate cu Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr. 2.844/2016 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară („OMFP 2844/2016”) și cu politicile contabile descrise în notele la situațiile financiare.
4. Am desfășurat auditul nostru în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit („ISA”), Regulamentul UE nr. 537 al Parlamentului și al Consiliului European (în cele ce urmează „Regulamentul”) și Legea nr. 162/2017 („Legea”). Responsabilitățile noastre în baza acestor standarde sunt descrise detaliat în secțiunea „Responsabilitățile auditorului într-un audit al situațiilor financiare” din raportul nostru. Suntem independenți față de Regie, conform Codului Etic al Profesioniștilor Contabili emis de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Etică pentru Contabili (codul IESBA), conform cerințelor etice care sunt relevante pentru auditul situațiilor financiare în România, inclusiv Regulamentul și Legea, și ne-am îndeplinit responsabilitățile etice conform acestor cerințe și conform Codului IESBA. Credem că probele de audit pe care le-am obținut sunt suficiente și adecvate pentru a furniza o bază pentru opinia noastră.

Aspecte cheie de audit

5. Aspectele cheie de audit sunt acele aspecte care, în baza raționamentului nostru profesional, au avut cea mai mare importanță pentru auditul situațiilor financiare ale perioadei curente. Aceste aspecte au fost abordate în contextul auditului situațiilor financiare în ansamblu și în formarea opiniei noastre asupra acestora și nu oferim o opinie separată cu privire la aceste aspecte cheie.

Am considerat ca și aspecte cheie următoarele aspecte:

ASPECTE CHEIE DE AUDIT

Obligații privind beneficiile angajaților

Regia acordă salariaților, conform prevederilor contractului de muncă, beneficii în bani în funcție de vechimea în muncă și, respectiv, la pensionare.

Aceste beneficii reprezintă un număr variabil de salarii, diferențiate în funcție de categoria profesională a salariatului.

Nivelul acestor beneficii este de 666.353.155 RON la 31 decembrie 2024, respectiv de 634.636.994 RON la 31 decembrie 2023.

Datorită nivelului semnificativ al valorii acestor beneficii și a ipotezelor folosite, considerăm că acestea reprezintă un aspect cheie de audit.

Recunoașterea veniturilor

Regia înregistrează venituri în baza Convenției Internaționale privind cooperarea pentru siguranța spațiului de navigare ce asigură statelor membre un sistem comun de taxare a rutelor (o taxare unică a zborului).

EUROCONTROL reprezintă autoritatea care asigură implementarea acestei Convenții oferind tuturor statelor membre servicii de calculare, facturare și colectare prin intermediul Oficiului Central de Tarife de Rută.

Costurile ROMATSA incluse în tarifele serviciilor de navigație aeriană care determină veniturile sunt reglementate, acestea fiind evidențiate într-un Plan de Performanță care acoperă o perioadă de referință cu o durată de 5 ani. În fiecare an, la stabilirea tarifului final ce se va practica în

MODUL DE ABORDARE AL AUDITULUI CU PRIVIRE LA ASPECTELE CHEIE

Procedurile noastre de audit au inclus, printre altele:

- înțelegerea raționamentelor ipotezelor aplicate de conducere pentru fiecare din categoriile de beneficii;
- discuții cu reprezentanții departamentelor de specialitate, respectiv experții externi care au furnizat asistență în calculul acestor beneficii pentru a înțelege și a confirma ipotezele folosite în calcul;
- revizuirea modelelor de calcul pregătite de actuarul extern al Regiei și evaluarea rezonabilității variabilelor incluse în calcul;
- evaluarea adecvării informațiilor prezentate comparativ cu informațiile statistice istorice;
- înțelegerea controlului intern existent cu privire la modul de determinare și acordare a beneficiilor pentru salariați, inclusiv verificarea prevederilor incluse în contractul de muncă;

Procedurile noastre de audit au inclus, printre altele:

- înțelegerea și evaluarea metodologiei utilizate, respectiv a consecvenței aplicării acesteia de la un exercițiu financiar la altul;
- înțelegerea controlului intern existent cu privire la modul de determinare a regularizărilor de venituri;
- revizuirea acurateții completitudinii veniturilor înregistrate pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2024 (inclusiv proceduri de confirmare a tranzacțiilor în relația cu EUROCONTROL);
- evaluarea adecvării modului de prezentare a informațiilor în notele explicative la situațiile financiare;
- înțelegerea și analizarea Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2020/1627 al Comisiei

ASPECTE CHEIE DE AUDIT

anul următor sunt luate în calcul diferențele înregistrate între valorile stabilite la începutul perioadei de referință și realizatul anului n-2, aceste diferențe conducând la ajustarea tarifului, respectiv la recuperarea/returnarea sub/supra tarifărilor. Actuala perioadă de referință acoperă perioada 2020-2024, pentru care la acest moment există un Plan de Performanță aprobat de Comisia Europeană.

Regia a analizat regularizările de venituri obținute pentru activitatea de rută și estimate a se produce la finalul ciclului de reglementare.

Datorită aspectelor prezentate mai sus am considerat recunoașterea veniturilor pentru activitatea de rută un aspect cheie de audit.

MODUL DE ABORDARE AL AUDITULUI CU PRIVIRE LA ASPECTELE CHEIE

Europene privind măsurile excepționale pentru a treia perioadă de referință (2020-2024) a sistemului de performanță și tarificare din cadrul Cerului unic european luate în contextul pandemiei de COVID-19, precum și a regulamentului de punere în aplicare (UE) 2019/317 al Comisiei din 11 februarie 2019 de instituire a unui sistem de performanță și de tarificare în cadrul cerului unic european și de abrogare a Regulamentelor de punere în aplicare (UE) nr. 390/2013 și (UE) nr. 391/2013.

Alte informații – Raportul Administratorilor

6. Administratorii sunt responsabili pentru întocmirea și prezentarea altor informații în conformitate cu OMFP nr. 2844/2016, punctele 15-19. Administratorii sunt de asemenea responsabili și pentru acel control intern pe care îl consideră necesar pentru a permite întocmirea și prezentarea Raportului Administratorilor și a Declarației nefinanciare care să nu conțină denaturări semnificative datorate fraudei sau erorii.
7. Acele alte informații cuprind Raportul administratorilor, care nu cuprind situațiile financiare și raportul auditorului cu privire la acestea.
8. Opinia noastră cu privire la situațiile financiare nu acoperă și aceste alte informații și cu excepția cazului în care se menționează explicit în raportul nostru, nu exprimăm nici un fel de concluzie de asigurare cu privire la acestea;
9. În legătură cu auditul situațiilor financiare pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2024, responsabilitatea noastră este să citim acele alte informații și, în acest demers, să apreciem dacă acele alte informații sunt semnificativ inconsecvente cu situațiile financiare, sau cu cunoștințele pe care noi le-am obținut în timpul auditului, sau dacă ele par a fi denaturate semnificativ.
10. În ceea ce privește Raportul Administratorilor, am citit și raportăm dacă acesta a fost întocmit, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu cerințele OMFP nr. 2844/2016, punctele 15-19.

În baza exclusiv a activităților care trebuie desfășurate în cursul auditului situațiilor financiare, în opinia noastră:

- a) Informațiile prezentate în Raportul administratorilor și pentru exercițiul financiar pentru care au fost întocmite situațiile financiare sunt în concordanță, în toate aspectele semnificative, cu situațiile financiare;

- b) Raportul administratorilor a fost întocmit, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu informațiile prevăzute la punctele 15-19 din OMFP nr. 2844/2016.

În plus, în baza cunoștințelor și înțelegerii noastre cu privire la Regie și la mediul acesteia, dobândite în cursul auditului situațiilor financiare pentru exercițiul financiar încheiat la data de 31 decembrie 2024, ni se cere să raportăm dacă am identificat denaturări semnificative în Raportul administratorilor. Nu avem nimic de raportat cu privire la acest aspect.

Responsabilitățile conducerii și ale persoanelor responsabile cu guvernanta pentru situațiile financiare

11. Conducerea este responsabilă pentru întocmirea și prezentarea fidelă a situațiilor financiare în conformitate cu OMFP nr. 2844/2016 și pentru acel control intern pe care conducerea îl consideră necesar pentru a permite întocmirea de situații financiare lipsite de denaturări semnificative, cauzate fie de fraudă, fie de eroare.
12. În întocmirea situațiilor financiare, conducerea este responsabilă pentru evaluarea capacității Regiei de a-și continua activitatea, prezentând, dacă este cazul, aspectele referitoare la continuitatea activității și utilizând principiul continuității activității ca bază a contabilității, cu excepția cazului în care conducerea fie intenționează să lichideze Regia sau să oprească operațiunile, fie nu are nicio altă alternativă realistă în afara acestora.
13. Persoanele responsabile cu guvernanta sunt responsabile pentru supravegherea procesului de raportare financiară al Regiei.

Responsabilitățile auditorului într-un audit al situațiilor financiare

14. Obiectivele noastre constau în obținerea unei asigurări rezonabile privind măsura în care situațiile financiare, în ansamblu, sunt lipsite de denaturări semnificative, cauzate fie de fraudă, fie de eroare, precum și în emiterea unui raport al auditorului care include opinia noastră.
Asigurarea rezonabilă reprezintă un nivel ridicat de asigurare, dar nu este o garanție a faptului că un audit desfășurat în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit va detecta întotdeauna o denaturare semnificativă, dacă aceasta există. Denaturările pot fi cauzate fie de fraudă, fie de eroare și sunt considerate semnificative dacă se poate preconiza, în mod rezonabil, că acestea, individual sau cumulat, vor influența deciziile economice ale utilizatorilor, luate în baza acestor situații financiare.
15. Ca parte a unui audit în conformitate cu ISA, exercităm raționamentul profesional și menținem scepticismul profesional pe parcursul auditului. De asemenea:
 - ▣ identificăm și evaluăm riscurile de denaturare semnificativă a situațiilor financiare, cauzată fie de fraudă, fie de eroare, proiectăm și executăm proceduri de audit ca răspuns la respectivele riscuri și obținem probe de audit suficiente și adecvate pentru a furniza o bază pentru opinia noastră. Riscul de nedetectare a unei denaturări semnificative cauzate de fraudă este mai ridicat decât cel de nedetectare a unei denaturări semnificative cauzate de eroare, deoarece fraudă poate presupune înțelegeri secrete, fals, omisiuni intenționate, declarații false și evitarea controlului intern;
 - ▣ înțelegem controlul intern relevant pentru audit, în vederea proiectării de proceduri de audit adecvate circumstanțelor, dar fără a avea scopul de a exprima o opinie asupra eficacității controlului intern al Regiei;
 - ▣ evaluăm gradul de adecvare a politicilor contabile utilizate și caracterul rezonabil al estimărilor contabile și al prezentărilor aferente de informații realizate de către conducere;

- ▣ formulăm o concluzie cu privire la gradul de adecvare a utilizării de către conducere a contabilității pe baza continuității activității și determinăm, pe baza probelor de audit obținute, dacă există o incertitudine semnificativă cu privire la evenimente sau condiții care ar putea genera îndoieli semnificative privind capacitatea Regiei de a-și continua activitatea. În cazul în care concluzionăm că există o incertitudine semnificativă, trebuie să atragem atenția în raportul auditorului asupra prezentărilor aferente din situațiile financiare sau, în cazul în care aceste prezentări sunt neadecvate, să ne modificăm opinia. Concluziile noastre se bazează pe probele de audit obținute până la data raportului auditorului. Cu toate acestea, evenimente sau condiții viitoare pot determina Regia să nu își mai desfășoare activitatea în baza principiului continuității activității;
 - ▣ evaluăm prezentarea, structura și conținutul general al situațiilor financiare, inclusiv al prezentărilor de informații și, în măsura în care situațiile financiare reflectă tranzacțiile și evenimentele de baza acestora într-o manieră care realizează prezentarea fidelă.
- 16. Comunicăm persoanelor responsabile cu guvernanta, printre alte aspecte, aria planificată și programarea în timp a auditului, precum și principalele constatări ale auditului, inclusiv orice deficiențe semnificative ale controlului intern, pe care le identificăm pe parcursul auditului.
- 17. De asemenea, furnizăm persoanelor responsabile cu guvernanta o declarație că am respectat cerințele etice relevante privind independența și că le-am comunicat toate relațiile și alte aspecte despre care s-ar putea presupune, în mod rezonabil, că ne afectează independența și, acolo unde este cazul, măsurile de protecție aferente.
- 18. Dintre aspectele pe care le-am comunicat persoanelor însărcinate cu guvernanta, stabilim acele aspecte care au avut o mai mare importanță în cadrul auditului asupra situațiilor financiare din perioada curentă și, prin urmare, reprezintă aspecte cheie de audit. Descriem aceste aspecte în raportul nostru de audit, cu excepția cazului în care legislația sau reglementările împiedică prezentarea publică a aspectului respectiv sau a cazului în care, în circumstanțe extrem de rare, considerăm că un aspect nu ar trebui comunicat în raportul nostru deoarece se preconizează în mod rezonabil ca beneficiile interesului public să fie depășite de consecințele negative ale acestei comunicări.

Raport cu privire la alte dispoziții legale și de reglementare

- 19. Am fost numiți de Consiliul de Administrație prin Hotărârea nr. 20 din data de 27.10.2024 să audităm situațiile financiare ale R.A. ROMATSA pentru exercițiile financiare încheiate la 31 decembrie 2024, 2025 și respectiv 2026. Durata totală neîntreruptă a angajamentului nostru este de 1 an, acoperind exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2024.

Confirmăm că:

- ▣ Opinia noastră de audit este în concordanță cu raportul suplimentar prezentat Comitetului de Audit al Regiei, pe care l-am emis în aceeași dată în care am emis și acest raport. De asemenea, în desfășurarea auditului nostru, ne-am păstrat independența față de entitatea auditată.
- ▣ Nu am furnizat pentru Regie serviciile non audit interzise, menționate la articolul 5 alineatul (1) din Regulamentul UE nr. 537/2014.

TGS Romania Assurance and Advisory Business Services SRL

SITUAȚIA POZIȚIEI FINANCIARE LA 31 DECEMBRIE 2024
(toate sumele sunt prezentate în LEI, dacă nu este indicat altfel)

ACTIVE	31 decembrie 2024	31 decembrie 2023
ACTIVE PE TERMEN LUNG		
Imobilizări corporale	283.411.164	266.665.939
Imobilizări necorporale	112.652.281	98.813.254
Active eferente drepturilor de utilizare	17.868.745	20.363.802
Interese de participare în alte entități	-	-
Investiții financiare pe termen lung	112.127.157	111.388.414
Creanțe comerciale și alte creanțe pe termen lung	666.700.676	717.027.227
Total active pe termen lung	<u>1.192.760.023</u>	<u>1.214.258.636</u>
Active curente		
Stocuri	15.888.341	13.609.812
Creanțe comerciale și alte creanțe	533.327.535	424.182.716
Cheltuieli înregistrate în avans	25.340.130	21.269.317
Disponibilități și alte conturi asimilate	167.807.871	220.320.720
Investiții financiare termen scurt	-	25.282.723
Total active curente	<u>742.363.877</u>	<u>704.665.288</u>
Total active	<u>1.935.123.900</u>	<u>1.918.923.924</u>
DATORII ȘI CAPITALURI		
Capitaluri proprii		
Patrimoniu	376.954.042	376.954.042
Rezerva legală	40.557.491	38.894.851
Alte rezerve	49.214.348	42.015.176
Profitul/(Pierdere) reportată	<u>23.080.865</u>	<u>24.562.102</u>
Total capitaluri proprii	<u>489.806.746</u>	<u>482.426.171</u>
Datorii pe termen lung		
Împrumuturi pe termen lung	266.290.000	332.860.000
Leasing (IFRS 16) – termen lung	16.979.777	18.874.449
Alte obligații pe termen lung	197.298	273.304
Venituri în avans pe termen lung	88.457.241	71.445.682
Obligații privind beneficiile angajaților pe termen lung	603.547.292	578.700.193
Total datorii pe termen lung	<u>975.471.608</u>	<u>1.002.153.628</u>
Datorii curente		
Împrumuturi pe termen scurt	68.281.277	68.749.481
Leasing (IFRS 16) – termen scurt	2.238.466	3.098.140
Datorii comerciale pe termen scurt	63.890.665	50.253.156
Alte obligații pe termen scurt	19.267.483	14.851.478
Obligații privind beneficiile angajaților pe termen scurt	254.619.713	258.173.025
Provizioane	556.686	8.779.002
Venituri în avans pe termen scurt	60.991.256	30.439.843
Total datorii curente	<u>469.845.546</u>	<u>434.344.125</u>
Total datorii	<u>1.445.317.154</u>	<u>1.436.497.753</u>
Total datorii și capitaluri proprii	<u>1.935.123.900</u>	<u>1.918.923.924</u>

SITUAȚIA REZULTATULUI GLOBAL PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2024
(toate sumele sunt prezentate în LEI, dacă nu este indicat altfel)

	31 decembrie 2024	31 decembrie 2023
Cifra de afaceri	1.632.295.189	1.516.876.117
Alte venituri din exploatare	9.954.680	15.404.404
Total venituri din activitatea de exploatare	<u>1.642.249.869</u>	<u>1.532.280.521</u>
Cheltuieli privind combustibilul	(516.374)	(516.177)
Cheltuieli cu materiale, reparații și întreținere	(13.551.539)	(9.913.505)
Cheltuieli cu personalul	(1.297.590.870)	(1.150.896.192)
Cheltuieli cu amortizarea și deprecierea activelor	(52.027.022)	(56.667.252)
Alte cheltuieli de exploatare	(190.864.213)	(161.389.197)
Total cheltuieli din activitatea de exploatare	<u>(1.554.550.018)</u>	<u>(1.379.382.323)</u>
Profit din activitatea de exploatare	87.699.851	152.898.198
Venituri financiare	6.367.447	7.550.792
Cheltuieli financiare	(66.455.922)	(78.966.440)
Pierdere netă din activitatea financiară	<u>(60.088.475)</u>	<u>(71.415.648)</u>
Profit înainte de impozitare	27.611.376	81.482.550
Cheltuiala cu impozitul pe profit	(9.937.676)	(17.181.525)
Profitul net al exercițiului curent	17.673.700	64.301.025
Alte elemente ale rezultatului global		
Câștiguri/(Pierderi) actuariale din evaluarea planului de beneficii determinate postangajare	(10.293.125)	(44.519.214)
Impozit amânat aferent planului de beneficii determinate postangajare	-	-
Alte elemente ale rezultatului global aferente perioadei	<u>(10.293.125)</u>	<u>(44.519.214)</u>
Total rezultat global al exercițiului financiar	7.380.575	19.781.811

**SITUAȚIA MODIFICĂRILOR CAPITALURILOR PROPRII PENTRU ANUL ÎNCHEIAT
LA 31 DECEMBRIE 2024**

(toate sumele sunt prezentate în LEI, dacă nu este indicat altfel)

	Patrimoniul regiei	Rezerva legală	Alte rezerve	Rezultat reportat	Total
Sold la 1 ianuarie 2023	376.954.042	41.863.620	33.506.665	10.320.033	462.644.360
Rezultatul global					
Profitul exercițiului financiar curent	-	-	-	64.301.025	64.301.025
Alte elemente ale rezultatului global					
Pierderi actuariale din modificarea valorii actualizate a obligației privind beneficiile determinate postangajare	-	-	-	(44.519.214)	(44.519.214)
Creșterea/(descreșterea) rezervei legale	-	(2.968.769)	-	2.968.769	-
Creșterea altor rezerve	-	-	8.508.511	(8.508.511)	-
Total rezultat global al perioadei curente	-	(2.968.769)	8.508.511	14.242.069	19.781.811
Sold la 31 decembrie 2023	376.954.042	38.894.851	42.015.176	24.562.102	482.426.171
Sold la 1 ianuarie 2024	376.954.042	38.894.851	42.015.176	24.562.102	482.426.171
Rezultatul global					
Profitul exercițiului financiar curent	-	-	-	17.673.700	17.673.700
Alte elemente ale rezultatului global					
Pierderi actuariale din modificarea valorii actualizate a obligației privind beneficiile determinate postangajare	-	-	-	(10.293.125)	(10.293.125)
Creșterea/(descreșterea) rezervei legale	-	1.662.640	-	(1.662.640)	-
Creșterea altor rezerve	-	-	7.199.172	(7.199.172)	-
Total rezultat global al perioadei curente	-	1.662.640	7.199.172	(1.481.237)	7.380.575
Sold la 31 decembrie 2024	376.954.042	40.557.491	49.214.348	23.080.865	489.806.746

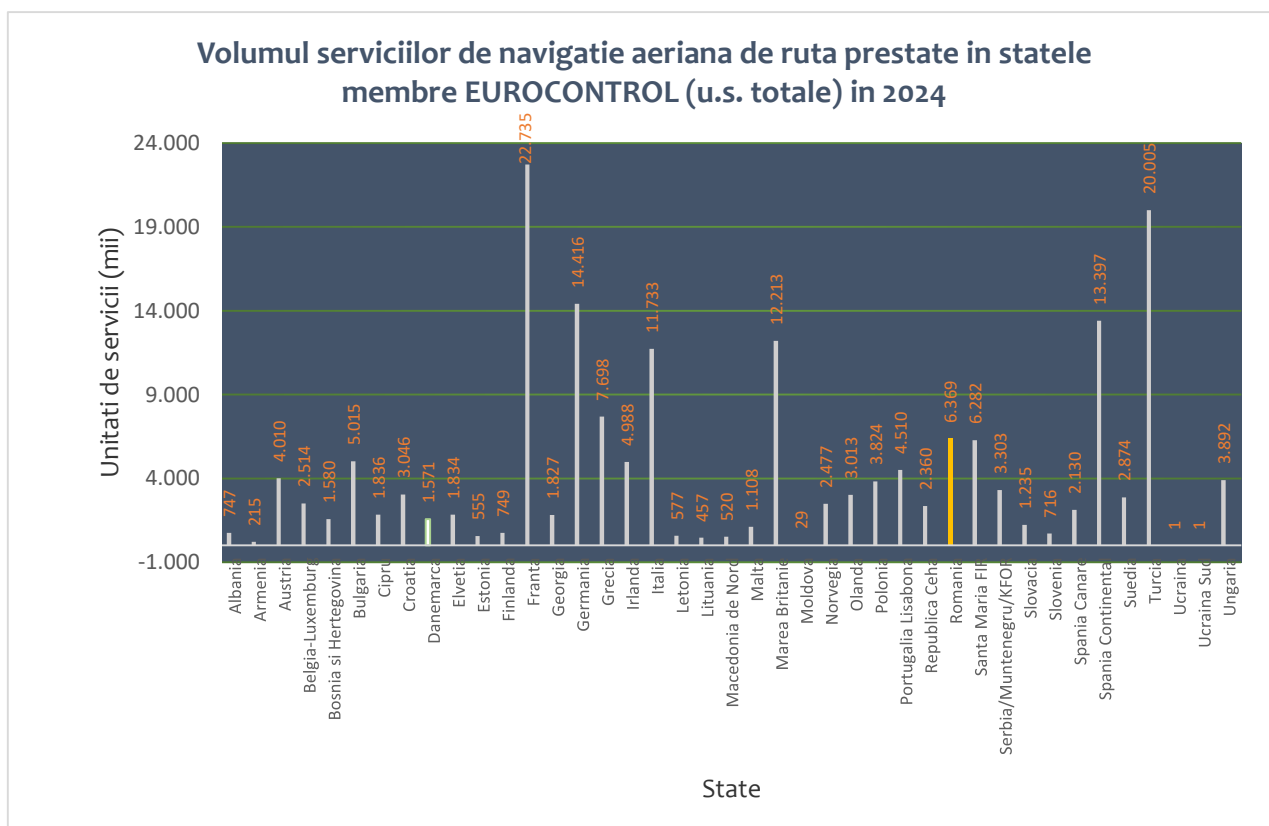
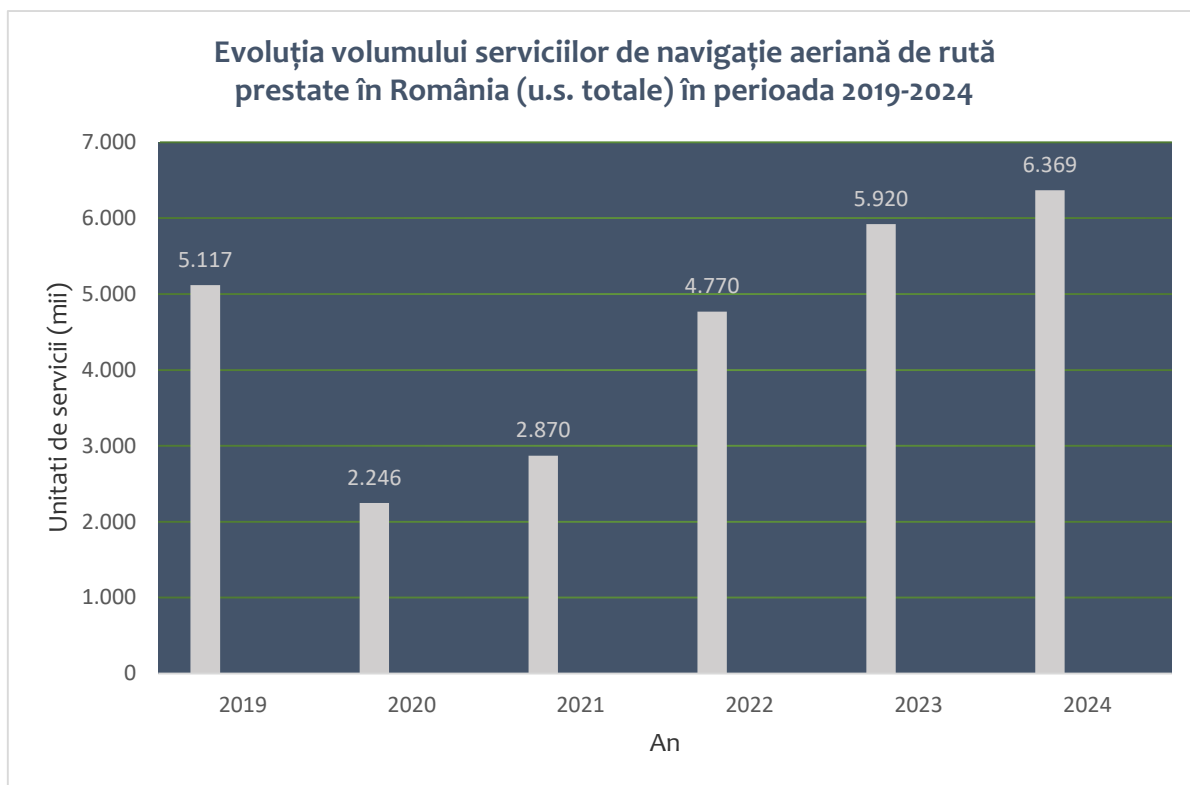
**SITUAȚIA FLUXURILOR DE TREZORERIE PENTRU ANUL ÎNCHEIAT
LA 31 DECEMBRIE 2024**

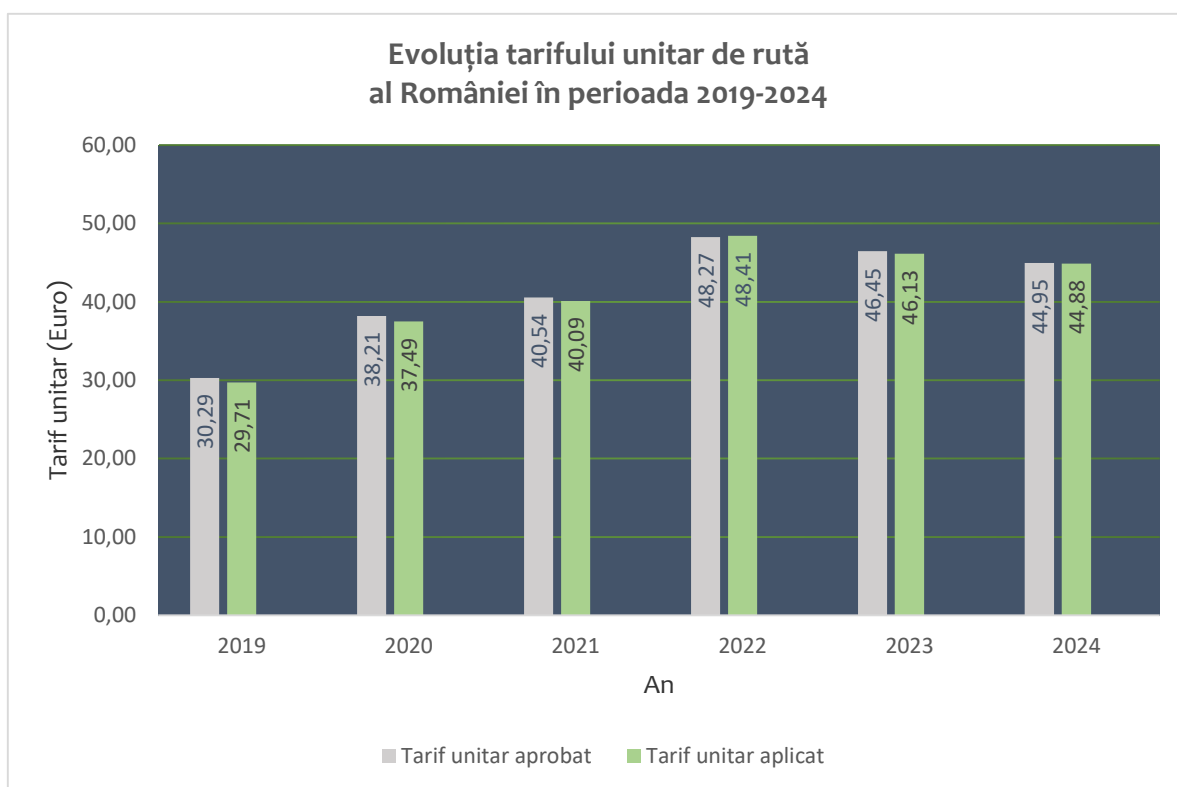
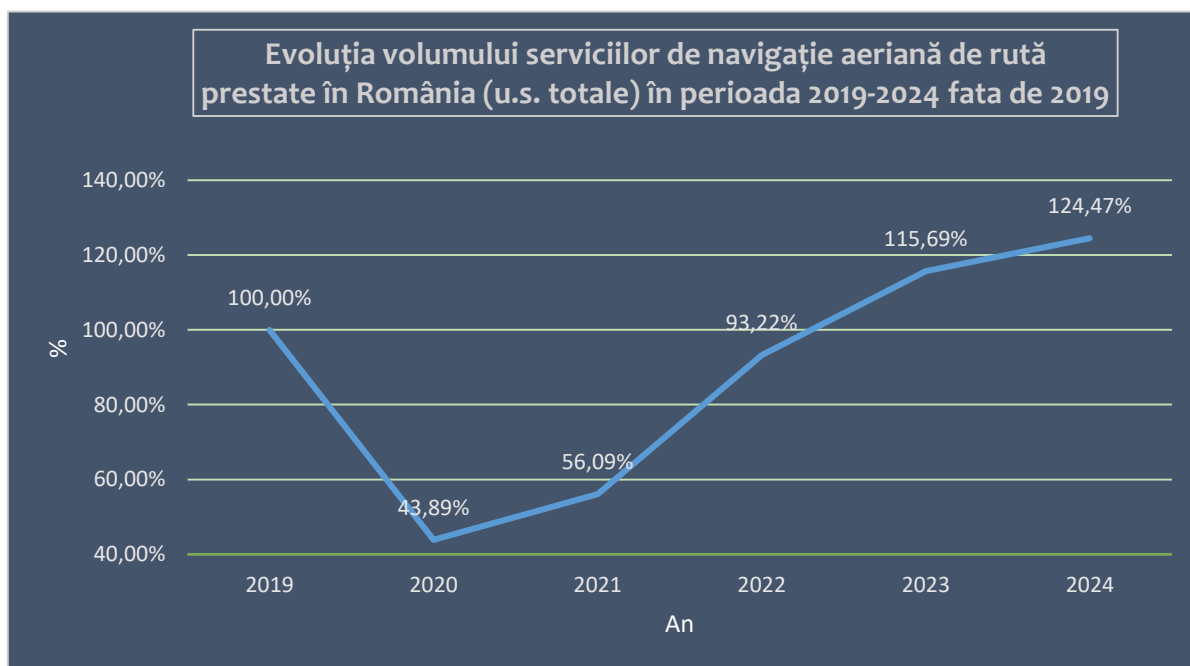
(toate sumele sunt prezentate în LEI, dacă nu este indicat altfel)

	2024	2023
Fluxuri de trezorerie din activități de exploatare		
Profitul net al exercițiului financiar curent	17.673.700	64.301.025
Ajustări pentru reconcilierea rezultatului net cu numerarul net utilizat în activitățile de exploatare:		
Cheltuiala cu impozitul pe profit	9.937.676	17.181.525
Cheltuieli cu impozitul pe profit la nivelul impozitului minim pe cifra de afaceri	5.641.433	-
Ajustarea valorii imobilizărilor corporale și necorporale – net	48.638.689	53.440.256
Ajustarea valorii activelor aferente drepturilor de utilizare	3.388.333	3.226.996
Ajustări privind provizioane pentru active circulante – net	12.298.867	7.286.823
Ajustări privind provizioanele pentru riscuri și cheltuieli – net	(3.003.331)	(483.974)
Ajustări privind provizioanele pentru beneficiile angajatorilor IAS 19 – net	(17.763.934)	(17.730.483)
Ajustări privind provizioanele pentru alte obligații față de angajați - net (Câștig)/Pierdere netă din vânzarea de imobilizări corporale și necorporale	17.601.687	23.722.795
	115.929	32.049
Venituri din subvenții, gratuități și plus de inventar	(1.009.238)	(990.854)
Venituri din dobânzi	(5.318.967)	(3.382.163)
Cheltuieli cu dobânzile bancare	25.383.215	38.130.694
Cheltuieli cu dobânzi contracte leasing IFRS 16	557.006	488.745
Cheltuieli cu dobânda aferentă datoriei nete privind beneficiile angajaților IAS 19	39.186.970	37.234.196
Efectul variației cursului de schimb valutar asupra obligațiilor din contractele de leasing IFRS 16	(249.708)	74.287
Creșterea/(descreșterea) numerarului din exploatare înainte de modificările capitalului circulant	153.078.327	222.531.917
Modificări ale capitalului circulant		
(Creștere)/Descreștere în soldurile de creanțe comerciale și alte creanțe	(74.265.680)	(91.766.616)
(Creștere)/Descreștere în soldurile de stocuri	(2.267.074)	(159.390)
Creștere/(Descreștere) în soldurile de datorii comerciale și alte datorii	68.699.617	87.238.631
Fluxuri de trezorerie din activități de exploatare	145.245.190	217.844.542
Dobânzi bancare plătite	(25.851.418)	(35.951.213)
Dobânzi plătite IFRS 16	(557.549)	(503.839)
Beneficii plătite angajaților IAS 19	(43.459.427)	(41.379.099)
Impozit pe profit plătit	(13.030.887)	(20.130.079)
Impozitul pe profit la nivelul impozitului minim pe cifra de afaceri plătit	(1.220.219)	-
Numerar net generat din/(utilizat în) activități de exploatare	61.125.690	119.880.312
Fluxuri de trezorerie din activitățile de investiții		
Plăți în numerar pentru achiziționarea de terenuri și mijloace fixe, imobilizări necorporale și alte active pe termen lung	(73.535.022)	(36.213.369)
Încasări din vânzări de imobilizări corporale	1.451	63.172
Încasări din dobânzi	5.318.967	3.382.163
Încasări de numerar din vânzarea de imobilizări financiare sau investiții pe termen scurt cedate	25.282.723	-
Plata în numerar pentru achiziția de imobilizări financiare sau investiții pe termen scurt cedate	(738.743)	(2.095.283)
Numerar net generat din /(utilizat în) activități de investiții	(43.670.624)	(34.863.317)
Fluxuri de trezorerie din activități de finanțare:		

	2024	2023
Fluxuri de trezorerie din activități de exploatare		
Rambursări în numerar ale sumelor împrumutate	(66.570.000)	(66.570.000)
Plăți în numerar contracte leasing IFRS 16	(3.397.915)	(3.159.248)
Numerar net generat din/(utilizat în) activități de finanțare	(69.967.915)	(69.729.248)
Creșterea/(Descreșterea) netă a numerarului și echivalentelor de numerar	(52.512.849)	15.287.747
Numerar și echivalente de numerar la începutul exercițiului financiar	220.320.720	205.032.973
Numerar și echivalente de numerar la sfârșitul perioadei	167.807.871	220.320.720

GRAFICE

*Începând cu anul 2008 tariful unitar de rută este stabilit în moneda națională. Tarifele unitare efectiv aplicate în perioada 2019-2024 au fost ajustate lunar în funcție de variația cursului REUTERS leu/euro mediu lunar de închidere al lunii precedente față de cursul de referință folosit la calculul tarifului unitar aprobat.

GLOSAR/GLOSSARY

AACR/RCAA	Autoritatea Aeronautică Civilă Română Romanian Civil Aeronautical Authority
ACC	Centrul de Control Regional Area Control Center
AFP	Mesaj ATC de Propunere a Planului de Zbor ATC Flight Plan Proposal Message
AIHCB	Aeroportul Internațional Henri Coandă București Bucharest Henri Coandă International Airport
AIS	Servicii de Informare Aeronautică Aeronautical Information Services
AIP	Publicație de Informare Aeronautică Aeronautical Information Publication
AIRAC	Regularizarea și Controlul Distribuiri Informațiilor Aeronautice Aeronautical Information Regulation and Control
ANCOM	Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații National Authority for Management and Regulation in Communications
ANM	Administrația Națională de Meteorologie National Meteorological Administration
ANSP	Furnizori de servicii de trafic aerian Air Navigation Service Provider
ANS	Servicii de Navigație Aeriană Air Navigation Services
AOC	Centrul de Operațiuni Aeriene Air Operation Center
APP	Apropiere Approach
APV	Procedură de Apropiere cu Ghidare Verticală Approach Procedure with Vertical Guidance
ARN	Rețeaua Europeană de Rute ATS European ATS Route Network
ARTAS	Sistem de Supraveghere și Urmărire a Zborurilor într-o Zonă Geografică Definită ATM Surveillance Tracker and Server
A-SMGCS	Sistem de Control și de Ghidare a Mișcărilor pe Suprafață Advance Surface Movement Guidance & Control System

ATM	Organizarea Traficului Aerian Air Traffic Management
ATS	Servicii de Trafic Aerian Air Traffic Services
ATIS	Serviciul Automatizat de Informare la Terminal Automatic Terminal Information Service
ATSU	Unitate de Servicii de Trafic Aerian Air Traffic Services Unit
BMA	Birou Meteorologic de Aerodrom Aerodrome Meteorological Bureau
BULATSA	Autoritatea Serviciilor de Trafic Aerian din Bulgaria Bulgarian Air Traffic Services Authority
CAL	Identificator de Locație Code Allocation List
CANSO	Organizația Internațională a Serviciilor de Navigație Aeriană Civil Air Navigation Services Organisation
CBS	Sectoare Transfrontaliere de Spațiu Aerian Cross Border Sectors
CDM	Luare de decizii prin colaborare Collaborative Decision Making
CDO	Operațiuni de Coborâre Continuă Continuous Descent Operations
CITA	Controlor de Informare Trafic Aerian Air Traffic Information Controller
CNS	Comunicație, Navigație, Supraveghere Communication, Navigation, Surveillance
CNPMNA	Centrul Național de Protecție Meteorologică a Navigației Aeriene Aeronautical Meteorological Centre
CPDLC	Comunicare Între Controlori de Trafic Aerian și Pilot prin Data Link Controller–Pilot Data Link Communications
CPPZI	Cerințe Privind Proiectarea Procedurilor de Zbor Instrumental Instrument Flight Procedure Design Requirement
CS	Servicii Centralizate Centralized Services
CTA/ATC	Controlor de Trafic Aerian Air Traffic Controller

D-ATIS	Serviciu de Informare Automată în Format Digital pentru Zona de Terminal Digital Automatic Terminal Information Service
DLS	Servicii Data Link Data Link Services
DME	Echipament pentru Măsurare la Distanță Distance measuring equipment
DTM	Direcția Topografică Militară Military Topographic Department
DVOR	Radiofar Omnidirecțional VHF Doppler Doppler VHF Omnidirectional Range
EAD	Baza de Date AIS Europeană European AIS Database
EASA	Agenția Europeană pentru Siguranța Aviației European Aviation Safety Agency
EGNOS	Sistem de Radionavigație prin Satelit European Geostationary Navigation Overlay Service
ESA	Agenția Spațială Europeană European Space Agency
ESSIP	Implementare Cer Unic European European Single Sky Implementation
EUROCONTROL	Organizația Europeană pentru Siguranța Navigației Aeriene European Organization for the Safety of Air Navigation
FAT	Teste de Acceptare la Producator Functional Acceptance Test
FAB	Bloc Funcțional de Spațiu Aerian Functional Airspace Block
FDPS	Sistem de Procesare a Datelor de Zbor Flight Data Processing System
FEAST	Test Pentru Selecție CTA The First European Air Traffic Controller Selection
FIR	Regiunea de Informare a Zborurilor Flight Information Region
FPL	Plan de Zbor Flight plan
FRA	Flexibilitatea Rutelor de Spațiu Aerian Free Route Airspace

FSA	Mesaj de Activare a Zborului First System Activation
GAT	Trafic Aerian General General Air Traffic
IATA	Asociația Internațională a Transportatorilor Aérieni International Air Transport Association
ICAO	Organizația Internațională a Aviației Civile International Civil Aviation Organization
ILS	Sistem de Aterizare După Instrumente Instrument Landing System
LARA	Managementul Spațiului Aerian Local și Sub-Regional Local and sub-Regional Airspace Management
LoA	Scrisoare de Înțelegere Letter of Agreement
LSSIP	Implementarea Locală a Cerului Unic Local Single Sky Implementation
LVO	Operațiuni în Condiții de Vizibilitate Redusă Low Visibility Operations
LVTO	Decolare la Vizibilitate Redusă Low Visibility Take - Off
MBI	Teme de Briefing Obligatorii Mandatory Briefing Items
MRT	Timp Mediu de Răspuns Mean Response Time
MSA/ASM	Managementul Spațiului Aerian Airspace Management
NATS	Autoritatea Serviciilor de Trafic Aerian din Anglia National Air Traffic Services
NDB	Semnalizare Luminoasă Non-direcțională Non-directional Beacon
NEST	Instrument de Planificare Strategică la Nivel de Rețea Network Strategic Tool
N-FRA	Flexibilitatea Rutelor de Spațiu Aerian pe Timp de Noapte Night Free Route Airspace
NIDS	Sistem Operativ de Afișare Informații și Date New Information Display System
NMOC	Centru Operațional de Management al Rețelei

	Network Manager Operations Centre
NOTAM	Notice to Airmen Avize către Navigatori
NSA	Autoritatea Națională de Supervizare National Supervisory Authority
OAT	Trafic Aerian Operațional Operational Air Traffic
OMM/WMO	Organizația Meteorologică Mondială World Meteorological Organization
PAN-AM	Academia Internațională de Aviație International Flight Academy
PANS-ATM	Procedura Serviciilor de Navigație Aeriană-Managementul Traficului Aerian Procedure for Air Navigation Services-Air Traffic Management
PNP	Plan Național de Performanță Performnace National Plan
PPP	Paritatea Puterii de Cumpărare Purchasing Power Parity
PRNAV	Zonă de Navigație de Precizie Precision Area Navigation
QMS	Sistemul de Management al Calității Quality Management System
RACR	Reglementări Aeronautice Civile Române Romanian Civil Aeronautical Regulation
RACMR	Reglementarea Aeronautică Civilă Militară Română Romanian Civil Military Aeronautical Regulation
ROMAWOS	Sistem de Observare în Timp Real a Vremii Real-Time Operated and Managed Weather Observation System
RTS	Simulare în Timp Real Real Time Simulation
RVT	Turn Virtual de Control la Distanță Remote and Virtual Tower
SAR	Căutare și Salvare Search and Rescue
SAP	Plan Strategic de Acțiune Strategy & Action Plan
SAT	Teste de Acceptare la Beneficiar

	Site acceptance test
SES	Cer Unic European Single European Sky
SESAR	Program de dezvoltare ATM în cadrul CUE Single European Sky ATM Research
SID	Decolare După Instrumente Standard Standard Instrument Departure
SMFA	Statul Major al Forțelor Aeriene Romanian Air Force
SMG	Statul Major General Air Force Staff
SSR	Radar de Supraveghere Secundar Secondary Surveillance Radar
STAR	Rută de Aterizare Standard Standard Terminal Arrival Route
STS	Servicii de Comunicații pe Suport Special Telecommunication Service
SUR	Supraveghere Surveillance
TEN-T	Rețeaua Transeuropeană de Transport The Trans-European Transport Network in Europe
TMA	Zona de Control de Terminal Terminal Control Area
TWR	Turn de control Tower
UFSA/FUA	Utilizarea Flexibilă a Spațiului Aerian Flexible Use of Airspace
VCS	Sistem de Comunicare Vocală Voice Communication System
VFR	Reguli de Zbor la Vedere Visual Flight Rules
WAM	Tehnologie de Supraveghere în Vederea Asigurării Eșalonării Aeronavelor Wide Area Multilateration